

ชีวประวัติของข้าพเจ้า

โดย

พระเจนดุริยางค์

เจ้าภาพพิมพ์เป็นอนุสรณ์

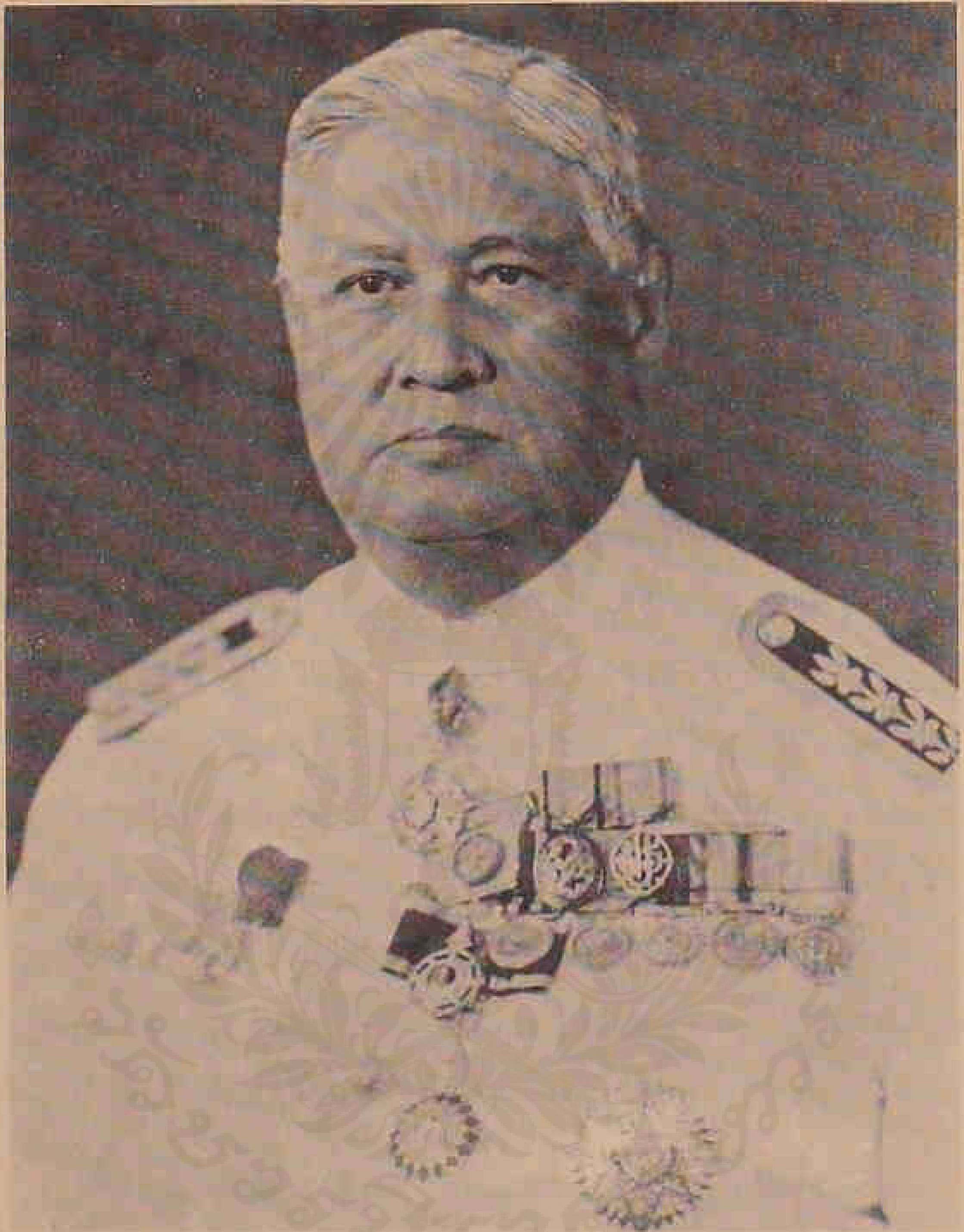
ในงานพระราชทานเพลิงศพ

เสวกโท พระเจนดุริยางค์ ท.บ., ท.ม., ต.จ.ว.

(ปิติ วาทยะกร)

ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

ช้าตะ : ๑๓ กรรกฎาคม ๒๔๒๖

มรณะ : ๒๔ ธันวาคม ๒๔๑๑

เรื่องคุณพระเจนดุริยางคกษัตริย์เจ้า

โดย

นายสุกิจ นิมมานเหมินท์

เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๑ เป็นวันที่ข้าพเจ้าและครอบครัวได้ออกเดินทางโดยรถยนต์มุ่งไปยังจังหวัด เชียงใหม่ เพื่อไปในงานพระราชทานเพลิงศพคุณพ่อคุณแม่ของข้าพเจ้า ซึ่งตามกำหนดการที่วางไว้ว่าจะเป็นวันที่ ๒๔ ของเดือนนั้น ข้าพเจ้าไปถึงจังหวัด เชียงใหม่ เวลาประมาณทุ่มหนึ่งก็ยังไม่ได้ทราบข่าวอะไร เป็นพิเศษจากกรุงเทพฯ ครั้นวันรุ่งขึ้นมีผู้เอาหนังสือพิมพ์ที่ออกทางกรุงเทพฯ และที่ส่งมาทางเครื่องบินมาให้ดูก็รู้สึกสลดใจมาก เพราะมีข่าวการถึงแก่กรรมของคุณพระเจนดุริยางค นักดนตรีและนักแต่ง เพลงคนสำคัญที่สุดของประเทศไทยคนหนึ่ง ความจริงข้าพเจ้ารู้จักคุณพระเจนดุริยางค จากชื่อเสียงของท่านแล้วตั้งแต่ครั้งยังเป็นเด็กนักเรียนประจำของโรงเรียนอัสสัมชัญ เพราะเหตุว่าที่โรงเรียนนี้วิชาดนตรี เป็นภาคผนวกนอกเวลาเรียน และมีหน้าซ้ำทางโรงเรียนเองก็ยังมีวงดนตรี มีการซ้อมติด-สี-ตี-เป่ากันเสมอ ๆ และชื่อของคุณพระเจนดุริยางคก็เป็นชื่อที่นักดนตรีและครูบาอาจารย์มักกล่าวถึงบ่อย ๆ

การที่ได้มีโอกาสมารู้จักตัวของคุณพระเจนดุริยางคเองนั้น เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในชั้นหลังกล่าวคือ เมื่อประมาณ ๒๕ ปีมาแล้วเองราว ๆ พ.ศ. ๒๕๔๖ คุณจันทรคุปต์ อมาตยกุล ลูกศิษย์เก่าของข้าพเจ้าตั้งแต่มัธยม ข้าพเจ้ายังมีหน้าที่นอกจากทางด้านวิทยาศาสตร์แล้ว ยังต้องสอนวิชาคณิตศาสตร์ ทางคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์และคณะบัญชีพาณิชยในจุฬา

สงครามมหาวิทยาลัยอิกคัวย ที่ชัย เก่าคนนี้ได้มาปรึกษาและขอความช่วยเหลือ เนื่องจากเห็นว่า เขามีความประสงค์จะทำการหมั้นกับสุภาพสตรีพยาบาลคนหนึ่งของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ข้าพเจ้าก็รับถามส่วนหนึ่งว่าผู้หญิงคนนั้น เป็นลูก เต้า เหล่ากอของใคร เพราะข้าพเจ้ายัง เป็นคนหัว เก่าในข้อที่ เชื่อว่าชาติวุฒโฒก็ เป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งสำหรับผู้คิดจะครองเรือน คุณจันทรคุปต์ก็ตอบว่า พยาบาลคนนั้นชื่อประทุม เป็นบุตรสาวของคุณพระ เจนดุริยางค พ่อ เท้านั้นข้าพ เจ้าก็บอกกับ เขาว่าตระกูล เขา เป็นศิลปินมีชื่อมาหลายแผ่นดินแล้วก็ไม่ เคยได้ยินอะไร เป็นที่ เสียหาย เลย ฉะนั้นนอกจากจะไม่ขัดข้องแล้ว ก็มีความยินดี เต็มใจรับจัดการให้ตามที่ เขาขอร้องให้ไปทำหน้าที่ เป็น เต้า แก่ผู้ขอคุณประทุม ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ เพราะตัวข้าพ เจ้า เองนั้นก็ เคยคิดอยากพบกับคุณพระ เจนดุริยางคผู้นี้ มาเป็นเวลานานแล้ว แต่ทว่าโดย เหตุที่ข้าพ เจ้าไม่ใช่นักดนตรีและไม่รู้จักโน้ต เพลงแม่แต่นโน้ต เคี้ยว หึง ๆ ที่ถูกเกี่ยว เชิญจากครูบาอาจารย์ที่โรงเรียนอัสสัมชัญให้หัดอ่านหัดร้องมาเป็นเวลาร่วม ๔ ปีเต็ม ๆ เหตุผลของข้าพ เจ้าก็มีอยู่หลายข้อ และที่สำคัญที่สุดก็คืออยากรู้มากกว่าใคร เป็นคนแต่งทำนอง เพลงสรร เสริญพระบารมีที่ เราใช้บรร เลงกันอยู่ทุกวันนี้ เพราะสำหรับ เนื้อเพลงนั้นหาตัวผู้แต่งไม่ยาก เพราะ เป็นที่ทราบดีทั่วไปว่าใคร เป็นผู้แต่งต้น และใคร เป็นผู้แก้ไขครั้งสุดท้าย ซึ่งข้าพ เจ้าจะได้พูดถึง เรื่องนี้ในชั้นหลัง

เมื่อข้าพเจ้ายัง เรียนอยู่ในชั้น ๔ แผนกอังกฤษในโรงเรียนอัสสัมชัญนั้น (ความจริง เมื่อข้าพเจ้ามา เข้าโรงเรียนอัสสัมชัญ ครั้งกระโน้นคือ พ.ศ. ๒๔๖๕ นั้น ข้าพเจ้าสอบไล่ได้ประโยคมัธยมก็อมัธยมปีที่ ๖ จาก เชียงใหม่มาแล้ว แต่พอมา เข้าโรงเรียนอัสสัมชัญ ทางโรงเรียนใหม่นี้

เห็นว่าความรู้ภาษาอังกฤษของข้าพเจ้าใช้ไม่ได้เลย จึงตัดสินใจสมัครเข้า
ข้าพเจ้าไปเรียนห้อง ๒ A ซึ่งมีครูการ์โลส เดอ เยซูส เป็นครูประจำ
ชั้น) เวลานั้นพอดีกับเป็น เวลาที่นับว่าสำคัญอย่างหนึ่ง เกี่ยวกับการทูตไทย
สมัยกรุงศรีอยุธยา กล่าวคือ เมื่อศาสตราจารย์จอร์ช เซเดส์ G. Coedes
แห่งราชบัณฑิตยสถานและพิพิธภัณฑสถานประจำพระนคร ได้ลากลับไปพักผ่อน
ชั่วคราวในประเทศฝรั่งเศสแล้ว และในระหว่างนั้นได้ไปพบหนังสือสำคัญ
อยู่ชุดหนึ่งซึ่ง เป็นบทประพันธ์ของท่าน กองต์ ดอนโน เดอ วิเซ (Comte
Donneau de Vizé) ซึ่งมีชื่อเสียงในขณะนั้นว่า เป็นผู้เริ่มตั้งหนังสือรายคาบ
ฉบับหนึ่งชื่อ Mercure Galante และหนังสือรายคาบฉบับนี้ต่อมาภายหลัง
ได้เปลี่ยนชื่อ เป็น Mercure de France ซึ่งนักวรรณคดีภาษาฝรั่งเศสไม่มีใคร
ใครที่จะไม่รู้จัก ท่านขุนนางผู้นี้เป็นคนฝรั่งเศสคนหนึ่งที่ได้ติดสอยห้อยตาม
และบันทึก เหตุการณ์เกี่ยวกับการมาถึงฝรั่งเศส ของออกพระวิสุตรสุนทร
ออกหลวงบวรภักษยานไมตรี และออกขุนศรีวิศาลวาจา ซึ่งเป็นราชทูต อุป
ทูต และตรีทูตตามลำดับ รวมกันเข้าเป็นคณะทูตพิเศษของพระบาทสมเด็จพระ
พระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา จำทูลพระราชสาส์นของพระองค์
มาถวายสมเด็จพระเจ้าหลุยส์มหาราชที่ ๑๔ ณ พระราชวังแวร์ซาย เมื่อ
พ.ศ. ๒๒๒๙ หนังสือชุดนี้เมื่อนำมาเย็บรวมกันแล้วได้เป็นสี่เล่มสมุดฝรั่ง*
และศาสตราจารย์เซเดส์ ได้นำมาถวายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรม
พระยาคำรงราชานุภาพ ถึงแม้ข้าพเจ้าจะไม่มีหลักฐานมาอ้างอิงให้แน่
นอนและชัดเจนอย่างที่จะโต้เถียงไม่ได้ ข้าพเจ้าก็กล้าที่จะกล่าวได้เต็ม

* หนังสือชุดนี้ในหอสมุดส่วนตัวของข้าพเจ้าก็มี แต่กว่าจะหาพบและนำมาได้ก็
ใช้เวลาสามสัปดาห์กว่าได้

ปากว่า ส้ม เต็ง กรมพระยาผู้มีพระสมญาว่า เป็นพระบิดาแห่งประวัติศาสตร์
สยาม ทรงพระปริศนาปราโมทย์และทรงนิยมชื่นชม เป็นอย่างยิ่งที่จะได้ เอก
สารที่บันทึก เหตุการณ์อันสำคัญนี้จากผู้ ที่เห็น เหตุการณ์นั้นจริง (eye-witness)
เกี่ยวกับเรื่องการกระทำต่าง ๆ ของท่านโกษาปานในประเทศฝรั่งเศส
เวลานั้น เพราะทุกคนก็ยอมรับแล้วว่า ข้อความที่ปรากฏในพระราช-
พงศาวดารกรุงเก่าทั้ง เล่มหนึ่งและเล่มสอง ซึ่งได้ตีพิมพ์ครั้งแรกที่โรง-
พิมพ์มอบริค เลย์ มีข้อความ เป็นทำนองโลกโผนวกไสยศาสตร์ และสิ่งที่
พระเรียกว่า สำเอยย คือความโอ้อวดชนิดที่บุคคลผู้อยู่หลัง เหตุการณ์
สามารถเก็บเอาอะไรชนิดไหนมาขยาย เป็นเรื่อง เป็นราวน้ำท่วมทุ่งผักบุ้ง
โหลงเหลือ จนกระทั่งไม่มีใครที่จะสามารถแยกความจริงออกจากเรื่อง-
ชนิดสัพเพเหระ เหลวไหลไม่เป็นที่เชื่อถือได้ ชาวเจ้าเชื่อว่า ส้ม เต็ง กรม-
พระยาฯ เวลานั้น แม้จะทรงปลาบปลื้ม เป็นพิเศษก็จริง แต่เนื่องด้วย
เหตุที่พระองค์ท่านมิได้มีความชำนาญทางภาษาฝรั่งเศส เหมือนดังทรงชำ-
นาญภาษาอังกฤษ จนกระทั่งชาวต่างประเทศหลายคน ได้แสดงความ
อัศจรรย์ใจว่า ทั้ง ๆ ที่พระองค์มิได้มีโอกาสเสด็จออกไปศึกษาแล้ว เรียน
ภาษาอังกฤษนอกประเทศ เลยก็ตาม เพียงแต่ได้ทรงศึกษาจากครูยอร์ช
แพทเตอส์สัน (George Patterson) ภายในเวลาไม่นานเท่าใดนักก็สามารถ
ทรงใช้ภาษาอังกฤษทั้งทาง เขียนและทางสนทนาได้อย่างผู้รู้หลักนักปราชญ์
เป็นที่น่าพิศวง เมื่อเป็นเช่นนี้ปัญหาก็มีอยู่ว่า หากจะมีการถอดข้อความ
ต่าง ๆ ของท่านเดอวี เซอออกมาจากภาษาฝรั่งเศสแล้วจะถอดมาเป็นภาษา
อะไรดี ถ้าจะให้ง่ายแล้วก็แปลออกจากฝรั่งเศสมาเป็นอังกฤษจะง่ายกว่า
คั้งที่นาย เอดี มอร์ (Adey Moore) ได้เคยแปลประวัติศาสตร์ไทยสมัย
แผ่นดินสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ซึ่งนายห้างพ่อค้าฮอลันดาคนสำคัญ

ชื่อ เวนฟลิท หรือที่ชาวไทยรู้จักกันว่า วันวลิต ซึ่งแปลงมาจากอักษรโรมัน Van Vliet เรื่องนี้เจ้าตัวเขียนเป็นภาษาฮอลันดา แต่ทว่าทาคันฉบับยากเหลือเกิน แต่ว่าจะเป็นตัวเหตุผลกลใดก็ตามมีผู้อุบายบทความของนายเวนฟลิทผู้นี้ มาแปลเป็นภาษาฝรั่งเศสแล้วพิมพ์วางขายบทความแปลจากภาษาอังกฤษของนักการทูตอังกฤษชื่อ Thomas Herbert ที่ได้เขียนบทความเกี่ยวกับประเทศอิหร่านไว้เป็นเล่มโต ๆ เมื่อ ค.ศ. ๑๖๕๗มาแล้ว เรื่องนี้ทางสยามสมาคมได้มอบให้ นายเอ็ด มอร์ เป็นผู้แปลออกเป็นภาษาอังกฤษมาลงในวารสารทำให้เราได้ทราบเรื่องราวเกี่ยวกับวิธีการของพระยากลาโหมสุรวงศ์ ของออกญาเสนาภิมุขและวีรกรรมของหลวงมงคลฯ ได้เป็นอย่างดี แต่ทว่าเมื่อไม่นานมานี้เกิดมีผู้ไปพบต้นฉบับของเวนฟลิทที่เป็นภาษาฮอลันดาชิ้นในประเทศญี่ปุ่น และเมื่อนำไปเทียบกับฉบับแปลแล้วปรากฏว่าผู้แปลจากภาษาฮอลันดามาเป็นฝรั่งเศสสมัยโน้นทำอย่างชู้ย ๆ ลวก ๆ ลอกจำนวนปีผิดก็มี แปลข้ามบรรทัดไปก็มีอะไรต่าง ๆ ทราบว่าขณะนั้นคุณขจร สุขพานิช นักประวัติศาสตร์สมัครเล่นกำลังทำการสำรวจค้นคว้า ซึ่งถ้าสำเร็จเสร็จสิ้นไปแล้วก็คงจะทำให้เราได้รับความรู้ใหม่ ๆ และถูกต้องกว่าฉบับชู้ยที่ได้มาก่อน

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาตราชูญาณภาพนัน นอกจากจะเป็นนักประวัติศาสตร์ และนักปกครองชั้นแนวหน้าของประเทศไทยแล้ว บางคนอาจจะคิดไม่ถึงว่า พระองค์ท่าน เคยดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศึกษาธิการ เป็นคนแรกมาแล้วทั้งนี้ ฉะนั้นอะไรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสิ่งนั้นท่านก็ไม่เคยทอดทิ้งปล่อยปละละเลยไม่ว่าจะเป็นการแต่งแบบเรียนหรือการคบค้าสมาคมกับนักศึกษามิว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าว โดยเฉพาะพวกมิชชันนารี พระองค์ท่านก็ทรงสนพระทัยเป็นพิเศษไม่ผิดกับสม

เด็จพระบรมชนกนาถ รัชกาลที่ ๕ ซึ่งมีพระสหาย เป็นล้นว่า ท่านสังฆราช
ปัล เลกัวส์ (Bishop J. Baptiste Pellegoix) หัวหน้ามิสซังคาทอลิกฝรั่งเศส
หมอกาสเวลล์ และหมอ เจ้าสหายแห่งคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียนมิสซัง เป็น
อาทิ บุคคลหนึ่งซึ่งสมเด็จพระราชา ทรงยกย่อง เป็นพิเศษว่าเป็นชาว
ต่างประเทศที่มีความรู้ภาษาไทย เป็นเยี่ยม ถึงกับเคยประกวดได้รับ
รางวัลที่ ๑ ของสามัคยาจารย์สมาคมทางโคลงฉันท กาพย์ กลอน ไร
เรียกกับพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์มาหลายครั้งและ
อัจฉริยบุรุษต่างชาวผู้นักหาใช้ใครที่ไหนไม่นอกจาก ท่านภราเธอร์ ซีแลร์
แห่งโรงเรียนอัสสัมชัญ ซึ่งนับได้ว่า เป็นเอกทัศกะทางภาษาไทยคนหนึ่ง
ซึ่งอัสสัมชัญและไมชนิกก็ยินยอมนับถือว่า เป็นผู้เชี่ยวชาญภาษาไทย
ไม่น้อยไปกว่าภาษาฝรั่งเศสซึ่ง เป็นภาษามารดาของท่าน ฉะนั้นจึงไม่เป็น
การแปลกประหลาดอะไร ที่สมเด็จพระราชาจอมปราชญ์ของเราจะไม่
ทรงขอแรงจากสหายของท่านผู้คงแก่เรียน ให้ช่วยแปลเรื่องราวทั้งหมดที่
กองคดี คอนโน เดอวิเซ ได้บันทึกไว้ออกมาเป็นภาษาไทยโดยตรงไม่ต้อง
ผ่านจุมูกภาษาอื่น ซึ่งนับว่าเป็นการลัดประหยัด เวลาและความยุ่งยากไป
ได้ไม่น้อย ท่านภราเธอร์ ซีแลร์ (ตอนนั้นเล่าจากปากของท่านที่ได้เห็น
กับตา คือ แทนที่จะเอากระดาษและดินสอมานั่งขีด ๆ เขียน ๆ แปลจาก
ฝรั่งเศสมาเป็นไทย เหมือนอย่างเราท่านทั้งหลายมักจะทำกัน ท่านภรา
เธอร์ ซีแลร์ กางหนังสือของ เดอวิเซบนขาตั้งรองรับต้นฉบับ แล้วท่านก็
ลงมือพิมพ์พิมพ์ดีดภาษาไทยสมิทพรี เมียร์ควยสองนิ้วของท่าน เป็นบทความ
ไทยไป เลยโดยให้ชื่อเรื่องว่า "พูดไทย" บทความอันนี้ท่านได้ส่งต้นฉบับ
ไปถวายกรมพระยาดำรงราชานุภาพเป็นตอน ๆ ไปและได้นำเอาสำเนา
มาลงพิมพ์ในหนังสืออัสสัมชัญอุโฆษสมัย และตลอดบทความในหนังสือที่ท่าน

แปลนี้ เมื่อท่านจะอ้างถึงหนังสือรายคาบ Mercure Galante ท่านกรา เซอร์
ซีแลร์ใช้คำว่า "หนังสือพระราชกิจจานุเบกษา "แมร์กัวร์" ข้าพเจ้าเอง
ได้เคยสนทนากับกรา เซอร์ซีแลร์ถึง เรื่องหนังสือที่ท่านได้ถวายสมเด็จพระ
พระยาดำรงไปแล้ว และตอนหลังทางการราชบัณฑิตยสถานได้จัดพิมพ์ใน
ชุดประชุมพงศาวดารภาคที่ ๕๗, ๕๘, ๕๙ และ ๖๐ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕
นั้น ท่านกรา เซอร์ได้บอกกับข้าพเจ้าว่า "หนังสือนี้ข้าพเจ้าถวายในกรม
ดำรงไปเพราะรักใคร่ชอบพอกัน แต่ว่ามาตอนหลังทางหอพระสมุด เก็บ
เอาไปพิมพ์ออกมาจำหน่ายค้าเดียว เขาก็ไม่บอกให้อ้าว จะปรึกษาหารือจะ
ขอลิขสิทธิ์หรืออะไร เขาก็ไม่ทำสักอย่าง จู้ ๆ เขาก็พิมพ์ออกมาขาย แล
อ้าวก็ไม่ว่าอะไร เพราะเป็นการ เผยแพร่ความรู้" ซึ่งถ้าจะพูดไปแล้ว เรื่อง
นี้ก็น่าเห็นใจ ถ้าเป็นคนอื่นก็คงโกรธมาก แต่ท่านกรา เซอร์ซีแลร์ท่านถือ
ว่าผลงานของท่าน เป็นเรื่อง เผยแพร่วิทยาคารไม่เอาเรื่องกับใคร ทั้ง ๆ
ที่เขาจะแสดงมารยาทอันดีงามต่อท่านสักนิดหน่อยก็ไม่มี แต่การกระทำ
อย่างไม่มีมารยาทนี้ไม่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระยาดำรงฯ เพราะมา
ทำกันภายหลัง พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นสมัยซึ่งสมเด็จพระยาดำรงฯ ได้ทรงพ้น
จากตำแหน่งแห่งหนทางราชบัณฑิตยสภาไปแล้ว

ไหน ๆ ก็ได้พาล่ามมาเสียนาน นอกเรื่องนอกราวของคุณพระ เจน
ดุริยางค์ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพราะเหตุว่าในบทความที่ ๓๑ ของหนังสือ
"โกษาปานไปฝรั่งเศส" ของหอสมุดแห่งชาติ มีข้อความว่า

"ก่อนที่จะกล่าวถึงการที่ราชทูตไปตุลนคร ข้าพเจ้าจะขอโอกาส
กล่าวถึงความ เป็นไปตอน เช้าวันที่ได้ไปนั้นบ้างว่า นายสีสีเจ้ากรมมหรสพ
ได้ออกมาเยี่ยมราชทูตไทยยังที่พัก เมื่อเจ้าคุณราชทูตได้ทราบว่าท่าน

อาจารย์ลีลีคนนี้เป็นผู้มีคุณวุฒิชำนาญในทางวิชาดนตรี และเป็นกวีใน
ทางนิพนธ์บทเพลงบทละครโอเปร่า เป็นต้น ทั้งทราบว่า เป็นคนโปรดของ
สมเด็จพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ด้วย เจ้าคุณราชทูตจึงได้ต้อนรับท่านอาจารย์
อย่างแข็งแรง ทั้งได้เชิญให้อยู่รับประทานอาหารด้วยกัน (ดูแปลหนังสือ
เรื่องราชทูตไทยนี้เคยได้ยินผู้ใหญ่ซึ่งเป็นคนเก่า เชื่อกล่าวกันหลายปากว่า บทสรร
เสริญพระบารมีคือ เพลงชาติไทยซึ่งร้องกันทุกวันนี้ เป็นเพลงที่ท่านอาจารย์ลีลีได้
บุกไว้เป็น เพลงตามแบบดนตรีฝรั่ง โดยเอาบทเพลงไทยเก่า เป็นเค้ามูล แต่เสีย
กายจนปานนี้ยังหาหลักฐานประกอบคำว่าสืบ ๆ กันมานี้ยังไม่ได้)

วันที่ข้าพเจ้าได้ทำหน้าที่ เป็น เฒ่าแก่ ไปสู่ขอธิดาของคุณพระเจนดุริ
ยางคนั้น หลังจากที่ได้กล่าวคำหักทลายปราศรัยอย่างธรรมดาแล้ว สิ่ง
แรกข้าพเจ้าก็ได้ถามขึ้นทันทีว่า ท่านพอจะให้ความสว่างกับข้าพเจ้าถึงชื่อ
ผู้แต่ง เพลงสรรเสริญพระบารมีของไทย เราได้หรือไม่ ข้าพเจ้าได้เล่า
ให้ท่านฟังว่า หลังจากที่ได้อ่านข้อสันนิษฐานของกราเธอร์รี่แลร์แล้ว ก็ยัง
ไม่เห็นมีหลักฐานอะไร เพียงพอ ที่จะคิดว่าท่านลีลีจะเป็นผู้แต่ง เพลงนี้
เพราะ เมื่อข้าพเจ้ายัง เรียนวิชาวิศวกรรมศาสตร์อยู่สำนัก Battersea
Polytechnic ที่กรุงลอนดอน ก็มีเพื่อนชาวอังกฤษคนหนึ่งซึ่ง เป็นผู้เอาใจ
ใส่เกี่ยวกับการแต่ง เพลงต่าง ๆ แล้วเขาเองก็ได้อุตสาหไปค้นเรื่องราว
เกี่ยวกับท่านลีลีผู้นี้ ก็ไม่ปรากฏหลักฐานว่าท่านได้แต่ง เพลงอะไรสำหรับ
ประเทศไทยหรือได้แนะนำอะไรให้กับท่านราชทูตโกษาปานเลย เมื่อเป็น
เช่นนี้ข้าพเจ้าจึงขอลาถาม เมื่อคุณพระเจนดุริยางค์จะมีความรู้ความ เห็น
อะไรเพิ่มเติมนอกเหนือจากนี้ขึ้นไป ซึ่งท่านก็ได้เล่าให้ฟังทันที เหมือนดังที่
ท่านได้บันทึกไว้ใน เรื่องความทรงจำของท่าน ซึ่งข้าพเจ้าจะไม่ขอนำมา

พูด ณ ที่นี้ เพราะท่านที่ได้รับแจกหนังสือและกำลังอ่านเรื่องนี้ก็จะได้พบ
คำอธิบายของท่านจากปลายปากกาของคุณพระ เจนศุริยาองค์เอง ซึ่งย่อม
จะดีกว่าคำของคนที่ได้รับฟังจากปากของท่านมานานแล้ว เพราะคนอื่น
ไหนจะสามารถจำได้ทุกถ้อยทุกคำ เหมือนกับตัวท่านเองได้เขียนลง เป็น
ลายลักษณ์อักษรด้วยมือของท่านเองเล่า?

เมื่อครั้งข้าพเจ้า เป็น เด็กนักเรียนอยู่ซึ่งอย่างน้อยก็เป็นเวลากว่า
ห้าสิบปีมาแล้ว เมื่อกำลังเรียนหนังสือชั้นประถมที่โรงเรียนอนุสารสุนทร
ที่เชียงใหม่ พวกนักเรียนก็ได้รับการฝึกหัดร้อง เพลงสรรเสริญพระบารมี
ตามเนื้อเพลง ซึ่งสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วงศ์เดโชทรงนิพนธ์ไว้
ดังเนื้อต่อไปนี้ -

ชาวพุทธเจ้า	เหล่าตรุณกุมารา	โอนศิริระวันทา
วรบทบงส์	สร้องศัพท์ถวายชัย	โนนฤปทรง
พระยศยิ่งยง	เย็นศิริระ เพราะพระบริบาล	ชนนิกายะสุขสำนัต
ขอบันดาล	ธ ประสงค์ใด	จงสิทธิ์ตั้ง
หวังวรทฤทัย	ตูลถวายชัย	ฉะนี้

การที่เราร้องตามท่านองข้างบนนั้น ก็เพราะเหตุว่าพวกเรา เป็น
เด็กผู้ชาย ส่วนพวกนักเรียนผู้หญิง เล่าของ เขาก็ร้อง เฉียงออกไปอีกแบบ
หนึ่งว่า

"ชาวพุทธเจ้า	เหล่าตรุณกุมารี	โอนศิริระสุลี
--------------	-----------------	---------------

วรบทบงส์" และพอถึงตอนนั้นแล้วต่อไปก็ร้อง เข้ากันโดยใช้ถ้อยคำอย่าง
เดียวกัน มีแต่ว่าพอถึงตอนจบนั้นพอลงด้วยคำว่า "ฉะนี้" ทุกคนก็ทำเสียง

ว่า "ชะนี" เสร็จแล้ว เขาก็พากันหัวเราะชอบใจคล้าย ๆ กันว่ามีอะไร
เป็นของแปลกที่อยู่ดี ๆ ก็เอาชื่อสัตว์ชะนีมาเรียกเล่นเป็นคำลงเอยเพลง
สรรเสริญพระเจ้าแผ่นดินฉะนั้น ต่อมาภายหลังจึงได้ทราบว่านอกจากฉบับ
ที่มีคำว่าเหล่าครุณกุมารา หรือเหล่าครุณกุมารีแล้ว ก็ยังมีอีกสำนวนหนึ่ง
ซึ่งขึ้นต้นด้วยว่า "ชาวยุพฺพดี ยอกรชู้ลี วรรณขงส์" แต่
ทั้ง ๆ ที่มีคำสั่งของท่านเจ้าพระยาพระเสด็จฯ เมื่อครั้งเป็นพระยาวิสุทธ
สุริยศักดิ์ อธิบดีกรมศึกษาธิการสั่งให้ใช้สำนวนที่มีคำว่าเหล่ายุพฺพดี ให้
เป็นบทร้องทั่วไปและเสมอไปก็ตาม (ร.ศ. ๑๒๑) ก็เมื่อข้าพเจ้ายังไม่
เกิด แต่ว่าเมื่อข้าพเจ้ามาที่ตรอกก้นนั้นก็เป็น ร.ศ. ๑๓๑ เสียแล้ว ถึง
กระนั้นก็ไม่เคยได้ยินใครร้องตามบทยุพฺพดีเลย ทั้งนี้จะเป็นเพราะตาม
ถ้อยคำมุ่งหมายจะให้ เป็นเรื่องเฉพาะของเด็กผู้ชาย เด็กผู้หญิงซึ่งอยู่ในวัย
เรียนเท่านั้น ส่วนผู้ใหญ่ไม่ว่าชายหรือหญิงซึ่งไม่ใช่ยุพะ หรือยุพดี หรือ
กุมารา กุมารีอะไรแล้วก็คงไม่มีอะไรจะร้อง ได้แต่ยืนมองดูพวกลูก ๆ
หลาน ๆ ร้องเพลงกันโดยตนเองอ้าปากผงับเปล่า ๆ เท่านั้นเองกระมัง
แต่ความจริงนั้นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์นี้ทรงเป็นศิลปิน
เอกอย่างยากที่จะหาตัวจับมิได้ในประเทศไทย พอที่จะเทียบได้ว่าเป็น
ศิลปินชั้นเดียวกันกับสมเด็จพระบรมอัยกาธิราชเจ้า รัชกาลที่ ๒ ก็ว่าได้
เท่าที่ทราบมา เคยทรงแปลเพลงสรรเสริญพระบารมีอังกฤษที่เรียกว่า
เพลง God save the King มาเป็นเพลง "จอมราชจงเจริญ" และเพลง
นี้เป็นเพลงหนึ่งที่คุณดอกลไม้สดภรรยาของข้าพเจ้า ชอบร้องให้ข้าพเจ้าฟัง
บ่อย ๆ และคุณดอกลไม้สด เคยเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า พระปรีชาสามารถใน
ทางแต่งดนตรีนั้นมีมากจนเหลือหลาย เพียงแต่พระสหายของท่านที่ทรง
เรียกว่ามารควิส กล่าวคือ ท่านเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ ท่านบิดา

ของดอกไม้สด เมื่อได้โดย เสด็จประพาศยุโรปของรัชกาลที่ ๕ ก็ดี หรือ
โดย เสด็จไปราชการกับสมเด็จพระยามหาวชิราวุฒาภิวัตน์ มุขคราวที่
ได้ไปชมและฟังมหาอุปรากร จุลอุปรากร หรือละครดนตรีอะไร เป็นที่ถูก
อกถูกใจมาแล้ว ก็นำมาเล่าถวายให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยา
การออกแบบและการก่อสร้างต่าง ๆ อันเป็นสิ่งที่เห็นหน้า เป็นตา เป็นศรี
บ้านศรีเมืองทุกวันนี้แล้ว สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยา
เอาแนวคิดแบบฝรั่งด้านอุปรากรมาดัดแปลง เข้ารูป เป็นไทย เรียกว่าละคร
ตีกตาบรรพบาง และในกรณีที่ทรงมี เวลานั้น เกี่ยวกับการรับรอง เจ้านาย
หรือราชอาคันตุกะต่างประเทศแล้ว ก็ยังต้องทรงอำนวยการจัดคอนเสิร์ต
(Concert) บรรเลงเพลงไทย ทรงนิพนธ์ทำนองของเพลงขับต่าง ๆ มา
เป็นการช่วยเหลือนานเจ้าพระยาเทเวศร์ขณะที่ว่าการกรมมหรสพอยู่ เป็น
ต้นว่า เมื่อเคานต์ ออฟ ทูริน Count of Turin เจ้าอิตาลีเสด็จมาเยี่ยม
ประเทศไทย เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๑ พระองค์ท่านก็ได้ทรงพระ
นิพนธ์เพลงขับ เรื่องรามเกียรติ์ชุดนางลอยขึ้น โดยอำนวยการฝึกซ้อมนัก
ร้องนักดนตรีของกรมมหรสพสมทบกับคณะละครของ เจ้าพระยา เทเวศร์—
เองร่วมกันบรรเลง ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อมองซี เออร์ ปอล
ดูแมร์ ผู้สำเร็จราชการอินโดจีน ได้มาเยี่ยมประเทศไทยในฐานะแขก
เมือง สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา ก็ได้ทรงนิพนธ์คอนเสิร์ตกรมมหาราช
ในงานต้อนรับครั้งนั้น และในปีเดียวกันนั้นตอนปลายปี ๒๔๔๒ เจ้าชาย
เฮนรีแห่งปรัสเซีย เสด็จมา ก็ได้ทรงนิพนธ์คอนเสิร์ตขับแสดงศรนาคบาท
แสดงถวาย ได้ทราบว่าในงานรับรองชาวต่างประเทศในรัชกาลที่ ๕ เคย
มีการร้องเพลงประกอบการแสดงรูปภาพตาโบลีวอง (Tableau Vivant)
เหมือนกัน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยา นริศรา ณ วัฒนวงศ์

ทรงปรับปรุง เพลงต้นสำหรับบรรเลงในงานประเภทนี้ไว้รวม ๘ ชุด ด้วย
กันคือ ๑) เรื่องพระเป็นเจ้า ๒) ราชาธิราช ๓) สามก๊ก ๓) นิ
ทราชากรีซ ๕) พระลอ ๖) นางซินเดอเรลลา ๗) ขอมคำดิน ๘)
อุณรุท ซึ่งเป็นที่นิยมและยังนำมาใช้ขับร้องกันอยู่จนทุกวันนี้

เกี่ยวกับพระอภัยมณีของสมเด็จกษัตริย์พระองค์นี้ ซึ่งครั้งหนึ่ง เคย
ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหม ฯลฯ จอมพลแปลก พิบูลสง
คราม เคยเล่าให้ข้าพเจ้าผู้เขียนเรื่องนี้ในเมื่อมีการสนทนาพาดพิงไป
ถึงพระองค์ท่านว่า ทุกครั้งทุกราวที่ทรงมีเรื่องอันต้นพระทัย หรือทรง
มีพระประสงค์จะคลายพระอารมณ์อันตึงเครียด อันเนื่องมาแต่สาเหตุใด
ก็ตามแล้ว เป็นต้องเสด็จเข้าห้องพิเศษใต้ถุนกระทรวงกลาโหม แล้ว
ทรงบรรเลงระนาดเป็นเพลงต่าง ๆ จนกว่าจะทรงสบายพระทัย แล้วถึง
จะเสด็จออกปฏิบัติราชการที่ยังรอพระวินิจฉัยต่อไป

สรุปแล้ว เรื่องเพลงสรรเสริญพระบารมีรูปเหล่านี้คงจะไม่สู้แพร่
หลายนักตามท้องถิ่นทั่วเมืองหรือแม้แต่ในกรุง และนอกจากจะเป็นเพลง
แตรวง ทหารบก ทหารเรือ บรรเลงเฉพาะทำนอง เมื่อเวลาเสด็จออก
หรือเสด็จขึ้นเท่านั้น เพราะเหตุว่าแม่แต่พระนิพนธ์ของสมเด็จเจ้าฟ้ากัล
ยารัตน์ เกี่ยวกับเพลงนี้ยังมีอีกสองแบบกล่าวคือ แบบหนึ่งมักนิยมใช้ในกิจ
การต้อนรับเรือนและอีกแบบหนึ่งในหมู่ทหารบกสำหรับทั่วไปและพลเรือน
นั้นมักทรงใช้บรรเลงตอนจบละคร เรื่องสังข์ทองตอนเลือกคู่และตีกลอง ซึ่งมี
ข้อความดังต่อไปนี้

อำนาจพระนฤปจง

จงพระพุทธานุภาพ-

ราชรัฐจงบจิรัง

ที่รชมตำรง

ราชธรรม ธิ รักษา

ขอบันดาล

จงสิทธิตั้ง

คุณถวายชัย

ทรงสิริวัฒนา

สนธิ์ติยง

ทั้งบรมวงศ

ทรงกรุณาประชาบาล

เป็นทิดานุทิศสาร

ธิ ประสงค์ใด

วรเหตุภัย

ฉะนี้ ฯ

สำหรับทหารท่านทรงนิพนธ์ไว้ดังนี้

ข้าวรพุทธเจ้า

พลาสบสมัย

ร่วมนรจําเรียงพรรค

สฤชคิมณฑล

ผลพระคุณะรักษา

ขอบันดาล

จงสฤชคิตัง

คุณถวายชัย

เหล่าวิริยพล

กาละปิติกมล

สรรทุริยพล

ทําสฤคิ์แดนฤบาล

พลนิกายะศุขसानต

พระประสงค์ใด

หวังวรเหตุภัย

ฉะนี้ ฯ

เนื้อพระนิพนธ์ทั้งสองเนื้อนี้

เท่านั้นจะแต่งได้หรือจะเข้าใจได้ก็

เรียกกันว่าแบบป้อบปูล่า

หรืออะไรทำนองนั้นไป

นับว่า เป็น เนื้อที่ศิลปินที่คงแก่เรียน

เพราะตามรูปไม่ใช่เป็นแบบที่เรา

จะร้องกันได้อาจจะต้องท่องกัน เป็นบทอาชยาน

แต่แล้วก็มีศิลปินพระองค์ใหม่กล่าวคือ พระบาทสม

เสด็จพระราชมาธิบสถิรีสินทรมหาวิราวุธพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งรับ
 พระราชปลาระจากสมเด็จพระบรมชนกนาถ ในอันที่จะสร้างความเป็นปึก
 แผ่นแน่นหนาขึ้นในประชากรไทย โดยยึดเอาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งสามคือ ชาต
 ศาสนา พระมหากษัตริย์ มารวมกันเข้าให้ เป็นปึกแผ่นแน่นหนา เป็นอันหนึ่ง
 อันเดียวกัน ทรงพระราชนิพนธ์เพลงปลุกใจประชาชนไว้มากหลาย เพลง และ
 เพื่อจะให้ประชาชนทุกหมู่เหล่า ทุกแห่งทุกหน ทุกรูปทุกวัยสามารถจะ
 ร่วมกัน เปล่ง เสียงสามัคคีออกมา เป็นการสดุดีพระราชผู้ เป็นธงชัยของรัฐ
 ได้อย่างเต็มปากเต็มคอ จึงทรงแก้ไขถ้อยคำใน เพลงสรร เสริญพระบารมี
 ฉบับที่ใช้ร้องตามโรงเรียนโดย เปลี่ยนถ้อยคำในวรรคต้น ๆ เสียง ๕ วรรค
 และ เปลี่ยนถ้อยคำสำหรับวรรคปลาย ๆ ๒ - ๓ คำ และเลิกใช้คำ "จะ
 นี้" อันเป็นคำลงท้าย ซึ่งทำให้เกิดการสรวลเสเฮฮา แล้วแทนด้วยคำ
 ว่า "ชโย" ซึ่งเป็นคำใหม่อีกคำหนึ่งสรร เสริญพระบารมีบรร เลงจึงมี เนื้อ
 ใหม่ดังที่เราท่านรู้จักกันว่า

ข้าพระพุทธเจ้า	เอามะโนและทีระกราน
นบพระภูมิบาล	บุญญะติ เรก
เอกบรมะจักริน	พระสยามมินทร
พระยศะยิ่งยง	เย็นทีระ เพราะพระบริบาล
ผลพระคุณ ธิ รักษา	ปวงประชา เป็นสุขสานต์
ขอบันดาล ธิ ประสงค์ใด	จงสฤษดิ์ตั้ง
ห้วงวรฤทัย	จงถวายชัย ชโย ฯ

นอกจาก เพลงสรร เสริญพระบารมีนี้แล้ว ก็ยังมีปัญหาผู้แต่งทำนอง
 เพลงนี้ ซึ่งในบันทึกของคุณพระ เจนดุริยางค์มิไไว้ว่า ชื่อฮูดสัน (Hoodson),

หรือฮัดสัน (Hudson) แต่เรื่องนี้ ม.จ.หญิงพูนพิศมัย ทิศกุล ได้ทรงเล่าถึงเรื่องนี้ว่า "พ่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ เสด็จขึ้นเสวยราชย์ได้สองปี แล้วเสด็จประพาสเกาะชวา ได้ทรงว่าจ้างครูแตร์ชื่อ ฮอยทเช่น Heutsen ชาวโปรตุเกสมาจาก เมืองปัตตา เวียอีกคนหนึ่ง - และโปรตุฯ ให้ร่วมกันคิด เพลงสรรเสริญไทยขึ้น ฉะนั้นชื่อ Hoodson กับ Hudson หรือ Heutsen ทั้งสามชื่อที่อ้างมานี้จะสะกดถูกต้องหรือเปล่าก็ไม่แน่ใจ เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความจำของแต่ละบุคคล แต่ทว่าจะให้สันนิษฐานแล้ว ชื่อ Heutsen ซึ่งฟังก็เป็นภาษาคส่าย ๆ ฮอลันดาและหากว่ายังมาจากปัตตา เวียด้วยแล้วก็น่าจะเป็นชื่อฮอลันดา ส่วนที่ท่านหญิงบอกว่า เป็นชาวโปรตุเกสนั้นก็อาจ เป็นลูกหลานชาวโปรตุเกสที่มาตั้งรกรากอยู่ที่ชวา และได้เปลี่ยนแปลงชื่อของตนให้เข้ากับอักขรวิธีฮอลันดาก็เป็นได้"

ฉะนั้น ตามที่กรา เฮอร์รี่แลร์พยายามที่จะสืบสาวความหลังไปถึงท่านลีสสัมมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ นั้น ก็คงจะเป็นเรื่องที่ไกลจากเหตุการณ์สักหน่อย แต่ก็ยังดีกว่าผู้ที่ได้แต่ฟัง เขาแล้วไม่รู้จักใช้ความคิดความเห็นของตนเอง

หลังจากไปติดต่อสู่ขอคุณประทุมให้คุณจันทร์บุตรแล้ว ข้าพเจ้าก็ได้มีโอกาสพบกับคุณพระ เจนดุริยางค์หลายครั้งหลายหน ก็มีความรู้สึกว่าคุณพระ เจนดุริยางค์ผู้นี้ก็อง เหมือนกับศิลปินทั่ว ๆ ไป กล่าวคือจะมีความสุขจนถึงสุดขีด ก็ต่อ เมื่อตนกำลังทำหรือ เพิ่งพินิจคิดแต่ในสิ่งที่ เป็นของรักของโปรด เช่น ช่างเขียนก็มีความสุขขณะที่ป้ายสีระบายสีออกมา เป็นรูปภาพชั้นอมตะ นักแต่งหนังสือก็ เมื่อตนมองเห็นภาพทะเลรูปรุ้งไปรุ่งถึงนวนิยายที่นึกจะ

ซิดจะเขียนออกมา ส่วนคุณพระเจนนฯ เล่า ความสุขก็มี เมื่อเป็นนายวงดนตรี แคว้งกธาให้จังหวะจะโคนในกลุ่มนักดนตรีที่สามารถจะบรรเลงให้ถูกกับความประสงค์ของวาทยากร แต่เมื่อได้รับคำสั่งให้มาทำหน้าที่ปลักรองดูแลตลอดจนเป็นผู้เก็บสะสมสัมภาระอะไรแล้ว ท่านก็คงรู้สึกอึดอัดกับอกกับใจ ซออะไรก็ได้ ทำอะไรก็มีระเบียบมาชัดเจนขวางยี่ตรงคอยเหนี่ยวคอยหน่วงให้ชักช้า เสนอเงินเดือนให้ลูกน้องก็ไม่ได้ผลอะไรต่างๆ จำพวกนี้ จึงทำให้ชีวิตของคุณพระเจนนฯ มีทั้งสุขมีทั้งทุกข์ บางครั้งก็ปลื้มแสนปลื้มใน เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างในการบรรเลง เป็นไปตามความปรารถนา แต่บางครั้งก็คงรู้สึกท้อเรศสั่นดี ในเมื่อจะหาเงินมาซ่อมเครื่องดนตรีที่ชำรุดก็ไม่ได้ ครั้งหนึ่งหลังจากที่คุณพระได้นำวงดนตรีไปแสดงที่ราชกรีฑาสโมสรและได้รับความชมเชยจากผู้ฟังซึ่งโดยมาก เป็นชาวต่างประเทศ ว่านักดนตรีไทยก็มีความสามารถมากในการบรรเลงเพลงฝรั่ง ซึ่งมีความแตกต่างกับดนตรีไทย เป็นอย่างมาก ผู้ที่ได้รับความชมเชยก็คือตัวคุณพระเองที่สามารถ เป็นพิเศษที่รวบรวมศิลปินเหล่านี้ ให้ยังคงอยู่เป็นกลุ่ม เป็นก้อนมากพอที่จะเล่นซิมโฟนีคอนเสิร์ตได้ แต่พอชาวต่างประเทศ เหล่านี้ถามคุณพระต่อไปว่า ศิลปินเหล่านี้ มีรายได้หรือผลประโยชน์ประการใดบ้าง คุณพระท่านได้ตอบไปด้วยความเศร้าใจว่านักดนตรีของท่านนั้นส่วนมากมีเงินเดือนตั้งแต่ ๒๕ บาทขึ้นไปจนถึง ๘๐ บาท พอพูดเท่านั้นฝรั่งคนที่ถามถึงกับตบอผาง ๆ ร้องว่า "อะไรท่านเดือนละ ๒๐ - ๓๐ บาทจะอยู่ได้อย่างไรกัน แม้แต่ฉันเอง เสียงสุนซ์อัลเซ เชียนที่บ้านยังต้องเสียเงินมากกว่านี้ เป็นหลาย เท่า" เมื่อเขาพูดอย่างนี้คุณพระเจนนฯ ท่านก็ไม่มีอะไรจะพูดนอกจากบอกฝรั่งคนนั้นว่า การที่เขาเหล่านั้นยังอุตสาหอดทนอยู่กับท่านไม่ละทิ้งก็จำเพาะ เป็นคนรักศิลปะจริง ๆ เท่านั้น มิฉะนั้นก็คงหา

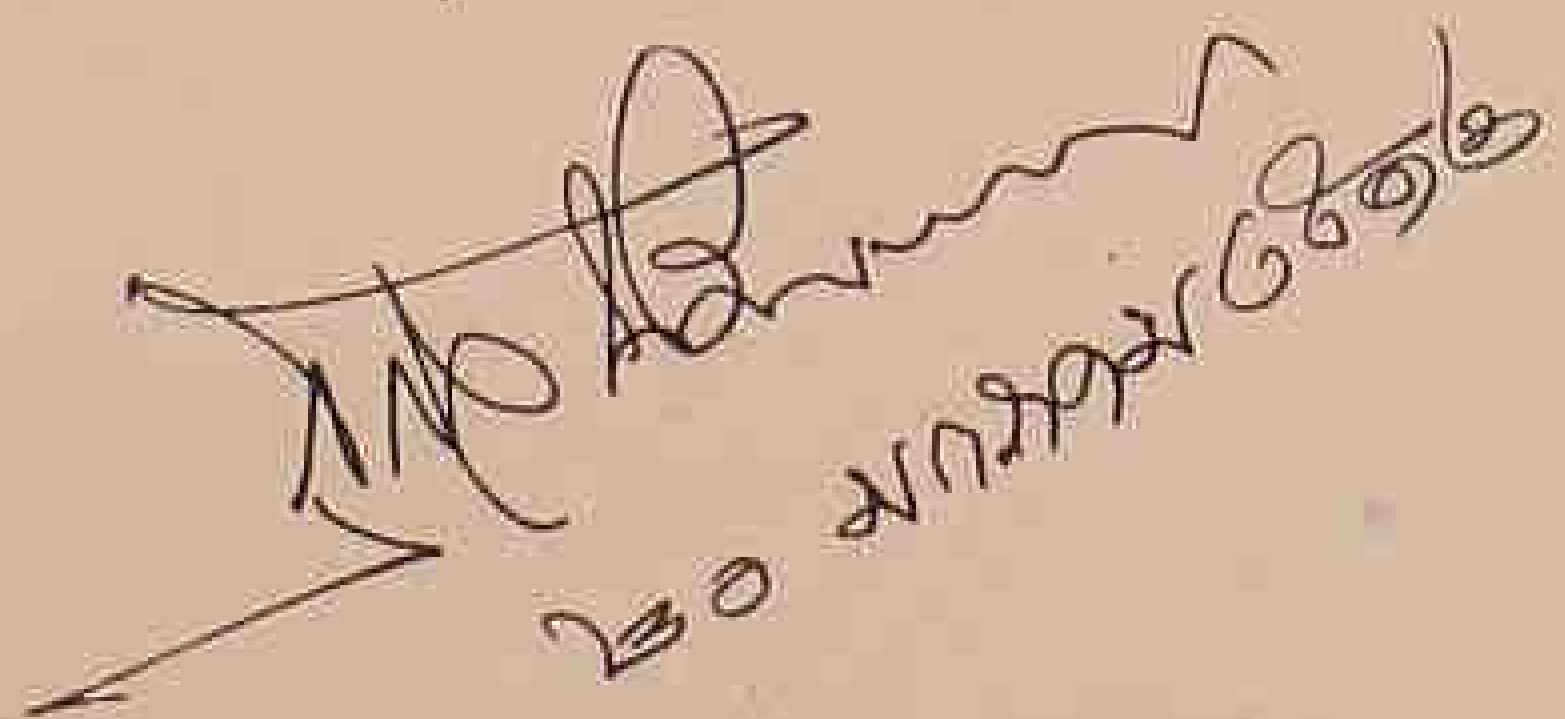
ช่องหลบหนีละทิ้งอาชีพด้านนี้ไปนานแล้ว ส่วนบางคนทั้งๆที่มีงานทำตลอดวัน เกี่ยวกับการฝึกการซ่อม ยังต้องใช้เวลากลางคืนไปหา เศษหา เลยกับพวกวงดนตรี เต็มร่ำ เพื่อจะได้ เงิน เพิ่มพิเศษมาสำหรับใช้ในการยังชีพมิให้ลูก เมีย ถึงกับออกขายาก

นี่แหละชีวิตของศิลปิน สุขก็มีทุกข์มาก แต่ถึงกระนั้นคุณพระ เจนคุณริยางคท่านก็ไม่ทอดอโย ไม่ปล่อยให้ความผิดหวังหรือความคับแค้นมาทำให้ท่าน เกิดทอดอโย เลิกคิด เลิก เอาใจใส่กับการดนตรี บางครั้งบางคราวข้าพเจ้า เชื่อว่าท่านคงอดหวล เก็บ เอาคำตักเตือนของบิดาของท่าน ผู้เป็นศิลปิน เหมือนกันที่ เคยห้ามลูกหลานอย่าง เต็มชาติ มิให้ยึด เอาการดนตรี เป็นอาชีพ เสีย เลย แต่นั่นแหละ เรื่องของศิลปิน เป็น เรื่องที่ เศร้ามากกว่า สนุกสนาน ถ้าเราคิดถึงนักแต่ง เพลง มีชื่อ เหมือนอย่าง บิเชต กิติ โสแปง กิติ เบโทเวน กิติ แต่ละคนนั้นยากที่จะพูดได้ว่ามีความสุข บางคนนั้น ในระหว่างที่มีชีวิตอยู่ จะหาคนมายกย่องงานของตนก็ไม่มี ชีวิต เต็มไป ด้วยความอด ๆ อยาก ๆ ซอกซำระกำ ซำใจ เวลา เล่นมหาอุปรากรของตนก็มีแต่คนแสดง ความทุเรศไม่แยแส แต่พอผู้ประสาสน์ศิลปิน เป็นอมตะ สันบุญ สันชีวิต ไปแล้ว มหาชนกลับมาแซ่ซร้องสรร เสริญ ประหนึ่งว่าจะเป็นการ เยาะเย้ยของชะตากรรมกว่าได้

อย่างไรก็ดี เห็นจะเป็นด้วยผลของกุศลกรรมที่คุณพระ ได้บำ เพ็ญไว้ ด้วยความ เมตตาต่อลูกน้อง ป้องปลาย ที่ท่านมีแต่พรหมวิหารทั้ง ๔ ต่อเขา และความ โอบอ้อมอารีของท่านที่ไม่ขี้ใจโคร เมื่อใครร้องให้ท่านช่วยเหลือในกิจคนตรีต่าง ๆ อันธรรมดาความดีนั้นพระท่านถือว่า เป็นของตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้ เพราะฉะนั้นถึงแม้ว่าบางครั้งบางคราวชะตาของ

ท่านทำท่าจะตกอับก็มีผู้เป็นเจ้า เป็นใหญ่เข้าช่วยเหลือ จะโดยวิธีฐานใดก็ตาม เช่น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงแก้ปัญหาร้ายให้กลายเป็นดีต่อคุณพระเจนดุริยางคมาแล้วครั้งหนึ่ง ตั้งที่จะเห็นจากบันทึกของคุณพระองค์เอง หลังจากนั้นมาไม่ว่าในวงราชการแห่งใดที่มีอะไร เกี่ยวข้องกับการดนตรีและขอความช่วยเหลือร่วมมือมาแล้ว คุณพระเจนฯ ก็ไม่เคยตอบปัด ๆ หรือปฏิเสธไปเลย ไม่ว่าจะเป็นกรมตำรวจหรือกองทัพอากาศสมัยหลังที่เริ่มคิดมีวงดนตรีของตนเอง คุณพระเจนฯ ก็ไม่ได้เห็นแก่เหน็ดแก่เหนื่อยทุ่มกำลังกายกำลังใจให้ความร่วมมืออย่างสุดกำลัง ฉะนั้นไม่ว่าใครในวงนักดนตรีจะเว้นไม่เรียกท่านว่าคุณป้าเป็นไม่มี งานพิเศษที่ท่านทำเช่น ช่วยเหลือทางราชการจัดการบันทึกเพลงไทย โดยใช้โน้ตสากลตั้งแต่สมัยสมเด็จพระยามหาราชฯ ตลอดมาจนถึงงานพิเศษต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการดนตรี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์พระประมุขของชาติพระองค์ปัจจุบัน ได้ทรงใส่พระทัยที่จะฟื้นฟูศิลปทางดนตรีของไทย พระองค์ท่านก็ได้รับความร่วมมือรับใช้อย่างไม่มีการอิดเอื้อนใด ๆ ทั้งสิ้น บรรพบุรุษของคุณพระเจนฯ ซึ่งเป็นคนต่างดาว ได้รับใช้เจ้านายในพระบรมราชจักรีวงศ์อย่างใด คุณพระเจนฯ ซึ่งเป็นคนไทยโดยกำเนิดและโดยทางจิตใจก็ยังทุ่มโถมกำลังปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นศิลปิน ในฐานะเป็นผู้คงแก่เรียน และในฐานะผู้จงรักภักดี ได้กระทำทุกสิ่งทุกอย่างเป็นที่พอพระราชหฤทัย เป็นอย่างยิ่ง ถึงกับได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ เกี่ยวกับการบำเพ็ญพระราชกุศลประทานต่อคุณพระเจนดุริยางคมูลวงศ์ไปแล้ว ยังให้เกิดความปิติโสมนัสซาบซึ้งในบรรดาครอบครัวและในวงศญาติมิตร ลูกศิษย์ลูกหาของคุณพระเจนฯ ต่างก็สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และรู้สึกซาบซึ้งในบรมโพธิสมภารอันแผ่ไพ

ศาลไปยังพสกนิกรของพระองค์ สู่ที่จะนำมาพรรณนาให้สัมผัสความรู้สึก
ของผู้ที่ใกล้ชิดคุณพระ เจนฯ ในครั้งนี้ ฉะนั้น ข้าพเจ้าเชื่อว่าคุณงาม
ความดีที่คุณพระ เจนศุริยางค์ได้บำเพ็ญไว้ ซึ่งเป็นสัมมาอาชีวะ สัมมาสัม
มัตต และสัมมาวายามะ เหล่านี้ ย่อมจะเป็นกุศลกรรมนำให้ท่านได้ไปสู่สุข
คติภูมิอย่างไม่มีปัญหา เพราะเหตุว่าตามคำสั่งสอนของพระบรมศาสดาก็
มีอยู่ไว้ชัดแล้วว่าผู้อื่นจะทำให้ตนบริสุทธิ์ได้ ตนเองนั้นแหละเป็นที่พึ่งของ
ตนเอง และการทำสิ่งใดไปย่อมมีผลสนองเสมอไป ฉะนั้นจึงไม่เป็นการ
ที่น่าวิตกอะไรสำหรับท่านที่ได้ล่วงลับไปแล้ว เพราะเราสรุปได้ว่าท่านก็
มาดี และถึงคราวไปก็ไปดี ส่วนพวกเราที่ยังเหลืออยู่ในโลกนี้ อุทาหรณ์
อันดีที่คุณพระ เจนศุริยางค์ได้บำเพ็ญกรรมดีของท่านมาอย่าง เต็มเปี่ยม คงจะ
เป็นกำลังใจให้พลังอัน เข้มแข็งแก่พวกเราทั้งหลาย ในการที่จะบำเพ็ญตน
ให้ถูกต้องตามธรรมะของพระพุทธองค์ และในการที่จะรับใช้ประเทศชาติ
จนสุดกำลังความสามารถของเรา ยิ่งขณะนี้ซึ่งน่าจะถือได้ว่าเป็นยามหน้า
ส่วหน้าขวาน อริราชศัตรูนอกประเทศและศัตรูภายในประเทศกำลังจะหา
ทางทำลายความ เป็นปึกแผ่นแน่นหนาของประเทศไทยอยู่ตลอดเวลา พวก
เราจึงควรจะบำเพ็ญตนในอันที่จะรักษาความ เป็นปึกแผ่นแน่นหนาของชาติ
ด้วยกุศลกรรมอัน เป็นผลมาจากคำสอนที่ว่า อย่างไรก็ดี เราจะต้องทำแล้ว
ใ้เหนื่อยที่สุดแล้วก็สร้างความดีให้มากที่สุด ประกอบกับชำระจิตใจของตน
มิให้หม่นหมอง เพราะการกระทำทั้งสามอย่างนี้ เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธ
เจ้าทุกพระองค์ และของศาสดาอื่น ๆ ก็ไม่ผิดแตกนอกเหนือไปจากนี้

๒๓๐ มกราคม ๒๕๑๒

**บันทึกการทรงจำของพระเจนดุริยางค์
(ปิติ วาทยะกร)**

ภาพหมู่ของภรรยา บุตร และธิดา

MUSIC

Servant and master am I: servant of those dead, and master of those living, through me, spirits immortal, speak the message, that makes the world weep, and laugh, and wonder and worship.

I tell the story of love, the story of Hate, the story that saves, and the story that damns. I am the incense, upon which prayers float to Heaven. I am the smoke which palls over the field of battle, where men lie dying: with me on their lips.

I am close to the marriage alter, and when the graves open, I stand near by, I call the wanderer home, I rescue the soul from the depths, I open the lips of lovers, and through me, the dead whisper to the living.

One I serve, as I serve all: and the King, I make my slave, as easily as I subject his slaves, I speak through the birds of the air, the insects of the field, the crash of waters, on rock-ribbed shores, the sighing of the wind in the trees, and I am even heard by the soul that knows me, in the clatter of wheels, on city streets.

I know no brother, yet all men are my brothers: I am the father of the best that is in me: I am of them, and they are of me.....for, I am the instrument of GOD.

I AM MUSIC. (Anonymous)

นายดนตรี จาก "I AM MUSIC" (ไม่ทราบชื่อคนแต่ง)

พระพิณจวรรณการ (แสง สาลิตุล ป. ๖)

ได้เก็บความมาประพันธ์เป็นคำไทย ว่าดังนี้.-

นายดนตรี, มีคำ, เฉลยไข

ฉันเป็นเจ้า, ฉันเป็นข้า, ไม่ว่าใคร
วิญญานที่, มีรูปร่าง, ก็โตฉัน
ให้โลกหัว, ให้โลกไ้, ไม่ว่าจะวัน
เรื่องรักรัก, เรื่องซังซัง, ทั้งเรื่องรอด
ฉันเป็นคว้น, ฐปลอย, ล่องนภา
ฉันเป็นคว้น, บคบัง, สนามรบ
ล่วนทูนเทอด, ฉันไว้ ไม่กลัวแคลน
ท่านแต่งงาน, ฉันก็มา อยู่ข้างข้าง
ท่านหลงเพลิน, เดินอยู่ ณ, ประเทศไกล
ฉันเซิดใจ, ท่านให้พัน, จากหลุมลึก
ฉันเป็นสื่อ, คนตาย วายชีวา
ฉันรับใช้, เอกชน, กนทั้งสิ้น
ยอมเป็นข้า, ให้ฉันใช้, ไม่ซังซัง
ฉันพูดได้, ทางนก, ในฟากฟ้า
ทางเสียงคลื่น, กระทบฝั่ง, ทางสมจร
ท่านที่รู้, จักฉัน, ท่านอยากพบ
แมลอรด, หมุนอ้อยอ้อย, อ้อยอ้อยไป
อันพี่น้อง, ฉันไร, ใดแต่ชาติ
ฉันสืบสรร, ศรีของท่าน, มาทุกปาง
ฉันคือท่าน, ท่านคือฉัน, ท่านรู้เกิด
ท่านจงทราบ, กำเนิด, ฉันเกิดมา

ฉันรับใช้, ท่านทั้งหลาย, ทั้งตายเป็น
เป็นปากบ่าว, ข้าวชั้น และข้าวเชื้อ
ให้งงววย, หลงให้เซ็น, ให้บูชา ฯ
เรื่องววยวอด, ล้วนแต่ฉัน, สรรมาว่า
นำคำสวด, ไปบูชา, พระเมืองแมน
ซึ่งชากศพ, ดมทับ, อยู่นับแสน
ครึ่งฉันแน่น, กับสี่ปาก, จนพรากใจ
ท่านววยวาง, ฉันก็เวียน, อยู่ใกล้ใกล้
ฉันเรียกให้, กลับบ้าน, ท่านก็มา
ฉันช่วยนึก, ให้คู่รัก, หักจะจำ
ให้กระซิบ, สนทนา, กับคนยัง
แม้นั่งสั่ง, เจ้าแผ่นดิน, ก็รับสั่ง
ตลอดทั้ง, เสนา, ประชากร
ทางแมลง, ในทุ่งนา, ป่าสิงขร
พัดอ่อนอ่อน, เหมือนระบาย, ดอนหายใจ
อาจประสพ, ฉันไม่ว่า, ที่ไหนไหน
นั้นท่านได้, พบฉัน, ที่กลางทาง
ประชากร, เป็นญาติ, อยู่รอบข้าง
ฉันก็สร้าง, ศรีให้ฉัน, ทุกบรรพมา
เพราะฉันเกิด, เป็นเครื่องมือ, ของแหล่งหล้า
ฉันเกิดมา, เป็นคนตรี, ฉะนั้นแล ฯ

ศิลปะกรรม, น้าใจ, ให้สร้างไตรภพ ช่วยบันเทา, ทุกข์ในโลก, ให้เหือดหาย
จำเริญตา, พาใจ, ให้สบาย อีกร่างกาย, ก็ะพลอย, สุขสำราญ
แม่ผู้ใด, ไม่นิยม, ชมสิ่งงาม เมื่อถึงยาม, เส้าอุรา, น้าสงสาร
เพราะขาดเครื่อง, ระวัง, คับรำคาญ โอสถใด, จะสมาน, ซึ่งดวงใจ ฯ

(จากบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖)

บันทึกการทรงจำของพระเจนศรีย่างค์

(ปิติ วาทยะกร)

ชีวประวัติของข้าพเจ้า

บิดาข้าพเจ้าชื่อ Jacob Feit เป็นชาวอเมริกัน เชื้อชาติเยอรมัน มารดาของข้าพเจ้าเป็นไทย บิดาเกิดเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๘๗ (ค.ศ. ๑๘๔๔) ที่เมือง Trier (Treves) ในประเทศเยอรมนี แต่ภายหลังสำเร็จการศึกษาเมื่ออายุได้ประมาณ ๑๘ ปีแล้ว ครอบครัวได้อพยพจากประเทศเยอรมนีไปตั้งภูมิลำเนาอยู่ในสหรัฐอเมริกาและในคราวสงครามกลางเมืองที่สหรัฐอเมริกา Civil War 1860 - 1864 สมัยที่ Abraham Lincoln เป็นประธานาธิบดีนั้น ก็ได้เข้ารับราชการทหารฝ่ายเหนือในกองทัพสหรัฐอเมริกาผ่านศึกกลางเมืองด้วย

ในราวปี พ.ศ. ๒๔๑๐ (ค.ศ. ๑๘๖๗) เมื่อสิ้นสงครามแล้วท่านได้เข้ามายังประเทศไทยในฐานะนักท่องเที่ยวคนหนึ่งตามวิสัยชายหนุ่ม เมื่อได้มาพักอยู่ในกรุงเทพฯ ชั่วเวลาหนึ่งแล้ว ท่านก็ได้รับคำเชื้อเชิญจากกงสุลอเมริกา (หมอจันต Le S. Chandler) โดยกระแสน้ำรับสั่งให้เข้ารับราชการเป็นครูตรวจในพระราชสำนักของสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท กรมพระราชวังบวรมหาวิชัยชาญ (วังหน้า) เมื่อสิ้นสมัยดังกล่าวนี้แล้ว ได้ถูกย้ายมาประจำเป็นครูตรวจทหารบกในสมัยรัชกาลที่ ๕ ตลอดมาจนถึงวันที่ท่านถึงแก่กรรมลง คือเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๒ (ค.ศ. ๑๙๐๙) รวมอายุได้ ๖๕ ปีเศษ ซึ่งในเวลานั้นสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ทรงดำรงตำแหน่งเป็นปฐมกษัตริย์สยาม

มารดาของข้าพเจ้าชื่อ ทองอยู่ วาทยะกร เกิดในปี พ.ศ. ๒๔๐๑ และถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ รวมอายุได้ ๕๓ ปี (เป็นธิดานายบุญ, นางแม่ เชื้อชาติรามัญ บังคับไทย)

ข้าพเจ้าเกิดเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๒๖ (ค.ศ. ๑๘๘๓) ตรงกับวันศุกร์ ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๘ ปีมะแม เวลาบ่าย ๖ ที่บ้านญาติของมารดาตำบลบ้านหวาย ใกล้หัวถนนสาทรเวลานี้ เมื่อข้าพเจ้าเกิดแล้ว มารดาได้พามารวมอยู่กับบิดาที่แพ ซึ่งตั้งอยู่ฝั่งเหนือปากคลองหลอด

ในปี พ.ศ. ๒๔๓๓ (ค.ศ. ๑๘๙๐) ข้าพเจ้ารับการศึกษาวชิราวุฒิวินัยที่โรงเรียนอัสสัมชัญ (Assumption College) ในชั้นต้นเข้าเรียนภาษาฝรั่งเศสจนถึง พ.ศ. ๒๔๔๑ (ค.ศ. ๑๘๙๘) จบหลักสูตร ในปีต่อมา พ.ศ. ๒๔๔๒ (ค.ศ. ๑๘๙๙) ได้เข้าศึกษาภาษาอังกฤษจนถึงปี พ.ศ. ๒๔๔๓ (ค.ศ. ๑๙๐๐) รวมเวลาที่ข้าพเจ้ารับการศึกษานานที่โรงเรียนแห่งนี้ได้ ๑๑ ปีบริบูรณ์

ใน พ.ศ. ๒๔๔๔ (ค.ศ. ๑๙๐๑) ข้าพเจ้าถูกแต่งตั้งเป็นครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนอัสสัมชัญ และได้ทำการสอนมาจนถึง พ.ศ. ๒๔๔๕ (ค.ศ. ๑๙๐๒) รวมเวลาเป็นครูได้ ๒ ปี

วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๖ (ค.ศ. ๑๙๐๓) ข้าพเจ้าออกจากโรงเรียนอัสสัมชัญ โดยมีหนังสือรับรองของท่านอธิการโรงเรียนนี้นำฝากเพื่อเข้ารับราชการในกรมรถไฟหลวง แผนกกองเดินรถ (Traffic Department) และต่อมาในวันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๖ (ค.ศ. ๑๙๐๓) ข้าพเจ้าก็ได้รับพระราชทานสัญญาบัตร มีราชทินนามว่า "ขุนเจนรถรัฐ"

ข้าพเจ้ารับราชการอยู่ในกรมรถไฟหลวงตลอดมาจนถึงวันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ (ค.ศ. ๑๙๑๗) รวมเวลารับราชการในกรมนี้ได้ ๑๕ ปี กับ ๘ เดือน

ต่อจากนั้น เป็นสมัยรัชกาลที่ ๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายข้าพเจ้าจากกรมรถไฟหลวงมารับราชการในกรมสรรพ ในวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๐ (ค.ศ. ๑๙๑๗) ประจำตำแหน่ง เป็นผู้ช่วยปลัดกรม กองเครื่องสายฝรั่งหลวงมีหน้าที่ฝึกฝนอบรมนักดนตรีทางการปฏิบัติ เครื่องดนตรีสำหรับวงดนตรีฝรั่งหลวงแห่งพระราชสำนัก ต่อจากนั้นมาอีกประมาณ ๑ เดือนเศษ ข้าพเจ้าก็ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็น "หลวง-เจนดุริยางค์" ในวันที่ ๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ (ค.ศ. ๑๙๑๗)

วันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๓ (ค.ศ. ๑๙๒๐) ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นปลัดกรม กองดนตรีฝรั่งหลวง และในวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๕ (ค.ศ. ๑๙๒๒) ก็ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็น "พระเจนดุริยางค์"

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทาน
สมัยรัชกาลที่ ๕ กรมรถไฟหลวง

วันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ (ค.ศ. ๑๙๐๗)

ได้รับพระราชทาน เหรียญเงินช้างเผือก

วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๒ (ค.ศ. ๑๙๐๙)

ได้รับพระราชทาน เหรียญราชาภิเษก รัชกาลที่ ๖ (ได้รับทางกรมรถไฟ)

สมัยรัชกาลที่ ๖ ทางพระราชสำนัก

วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๑ (ค.ศ. ๑๙๑๘)

ได้รับพระราชทาน เหรียญรัตนาภรณ์ ชั้น ๔

วันที่ ๓๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๒ (ค.ศ. ๑๙๑๙)

ได้รับพระราชทาน เหรียญช้างเผือกชั้น ๔ (บ.ช.)

วันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๓ (ค.ศ. ๑๙๒๐)

ได้รับพระราชทาน เข็มพระนาม ชั้น ๓

วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๗ (ค.ศ. ๑๙๒๔)

ได้รับพระราชทาน มงกุฎไทยชั้น ๔ (จ.ม.)

วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๘ (ค.ศ. ๑๙๒๕)

ได้รับตราศิลปวิทยาสร้างเศสชั้นที่ ๑ โดยได้รับแต่งตั้งเป็น

Officier de l'Instruction Publique.

สมัยรัชกาลที่ ๗ ทางพระราชสำนัก

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘ (ค.ศ. ๑๙๒๕)

ได้รับพระราชทาน เหรียญราชาภิเศกรัชกาลที่ ๗

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘ (ค.ศ. ๑๙๒๕)

ได้รับพระราชทาน เหรียญสตารทุลมาลาเสือบ่าครบ ๑๕ ปีบริบูรณ์

วันที่ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๙ (ค.ศ. ๑๙๒๖)

ได้รับพระราชทาน เหรียญรัตนาภรณ์ชั้น ๔ รัชการที่ ๗

วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๙ (ค.ศ. ๑๙๒๖)

ได้รับพระราชทาน เหรียญดุษฎีมาลาศิลปวิทยา

วันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๑ (ค.ศ. ๑๙๒๘)

ได้รับพระราชทานตราช้างเผือก ๔ (จ.ช.)

วันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ (ค.ศ. ๑๙๒๙)

ได้รับพระราชทานเหรียญจักรพรรดิมาลา

วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓ (ค.ศ. ๑๙๓๐)

ได้รับพระราชทานตรามงกุฏชั้น ๓ (ค.ช.)

วันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๔ (ค.ศ. ๑๙๓๑)

ได้รับพระราชทานตราช้างเผือกชั้น ๓ (ค.ช.)

สมัยรัชกาลที่ ๘ ทางกรมศิลปากร

วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ (ค.ศ. ๑๙๕๒)

ได้รับพระราชทานตรามงกุฏไทยชั้น ๒ ทวีติยาภรณ์

วันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๖ (ค.ศ. ๑๙๕๓)

ได้รับพระราชทานตติยะจุลจอมเกล้าวิเศษ (ชั้น ๓)

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๖ (ค.ศ. ๑๙๕๓)

ได้รับพระราชทานเหรียญรัตนาภรณ์ ชั้น ๕ รัชกาลที่ ๘

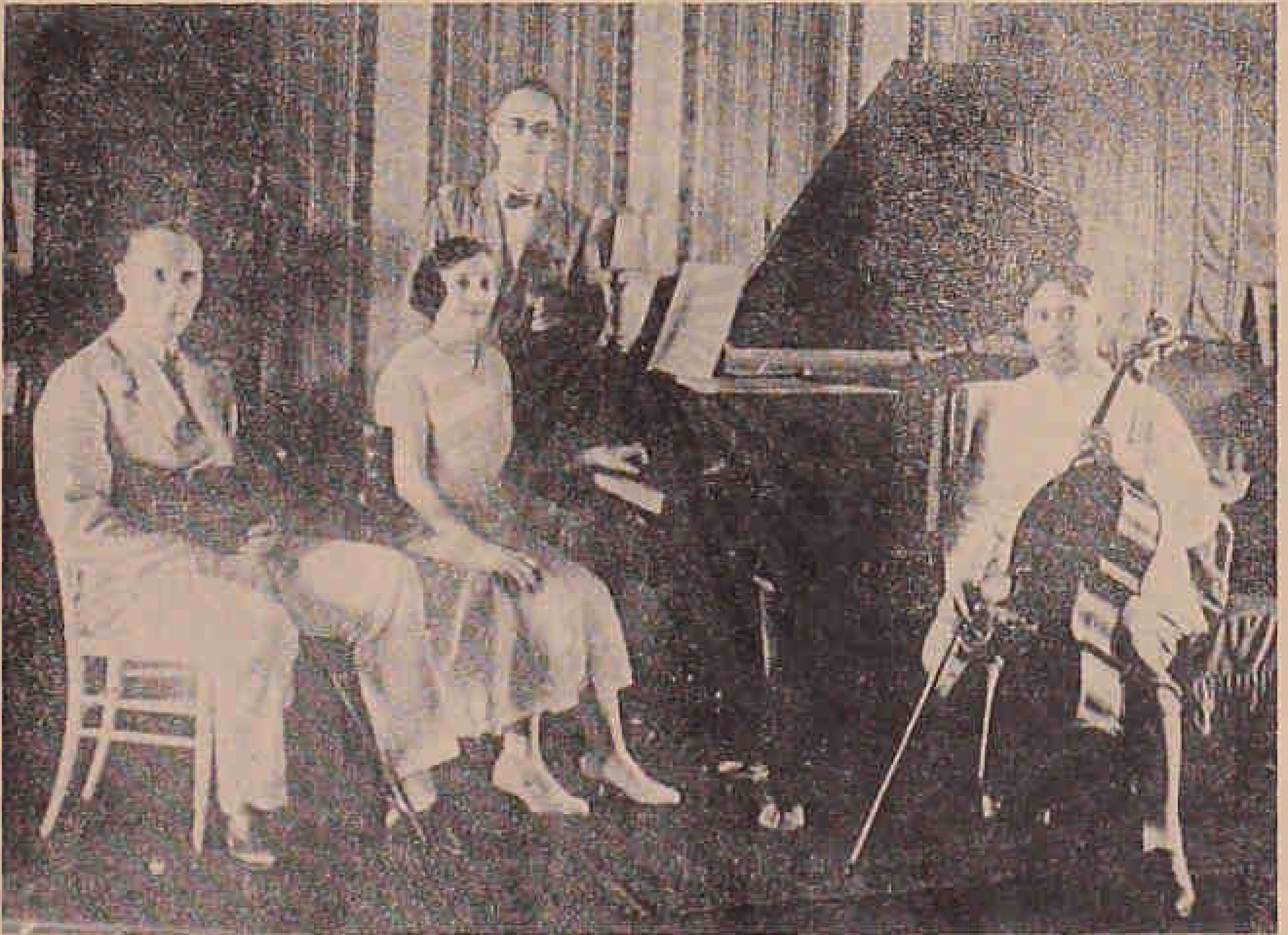

ประวัติการศึกษาวิชาดนตรี

ในระยะเวลาที่ข้าพเจ้าศึกษาวิชาสามัญที่โรงเรียนอัสสัมชัญคงได้กล่าวแล้วนั้น ทางบ้านข้าพเจ้าก็ได้เริ่มทำการศึกษาวิชาดนตรีจากบิดาของข้าพเจ้า ทั้งนี้พร้อมทั้งพี่ชายอีก ๒ คน ซึ่งบัดนี้ได้ถึงแก่กรรมไปหมดแล้ว การศึกษาวิชาดนตรี ข้าพเจ้าได้เริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๖ (ค.ศ. ๑๘๙๒) เมื่ออายุได้ประมาณ ๑๐ ปี ในชั้นแรกได้ฝึกหัดการปฏิบัติซอ Violin ขนาด ๓/๔ (ส่วนพี่ชายทั้ง ๒ นั้นได้เริ่มฝึกหัดมาก่อนหน้าข้าพเจ้าประมาณ ๓ ปี) ข้าพเจ้าได้ฝึกหัดซอ Violin นี้มาได้ประมาณ ๓ ปี ครั้นเมื่อมีอายุมากขึ้นกว่านั้น ข้าพเจ้าก็เริ่มฝึกหัดและยึดซอ Cello เป็นเครื่องดนตรีประจำตัวต่อไป

การฝึกฝนเครื่องดนตรีนี้ข้าพเจ้าต้องฝึกฝนอย่างเคร่งเครียดที่สุดคือทุก ๆ วันภายหลังที่กลับมาจากโรงเรียนแล้ว ต้องฝึกหัดตั้งแต่ ๑๗.๐๐ น. ถึง ๑๘.๐๐ น. หรือ ถึง ๑๙.๐๐ น. ส่วนวันพฤหัสบดีและวันหยุดซึ่งเป็นวันหยุดเรียนก็ต้องฝึกตั้งแต่เวลา ๑๓.๐๐ น. ถึง ๑๖.๐๐ น. และในบางวันก็เพิ่มเวลาเข้าตั้งแต่ ๑๐.๐๐ น. ถึง ๑๒.๐๐ น. อีกเวลาหนึ่งด้วยส่วนการบ้านที่ทางโรงเรียนให้มานั้น ข้าพเจ้าต้องเลื่อนเวลาไปทำในระหว่างเวลา ๒๐.๐๐ น. ถึง ๒๑.๐๐ น. หรือถ้าทำไม่เสร็จก็ต้องทำต่อในเวลาเช้าวันรุ่งขึ้นก่อนไปโรงเรียนซึ่งมีกำหนดเข้าในเวลา ๐๘.๐๐ น. วันหยุดทำการฝึกหัดไม่ไครมีเลย นอกจากการเจ็บป่วยหรือเทศกาลวันคริสต์มาส (Christmas) และวันขึ้นปีใหม่ (New Year) สองสามวันเท่านั้น

เวลาล่วงไปในการฝึกฝนด้วยความเคร่งเครียดนี้ ภายหลังเมื่อ

ห้องรับแขกสถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศส กรุง เทพฯ ปี พ.ศ. ๒๔๗๓
(สมัยรัชกาลที่ ๗)

Piano Quartet:- ซ้อม เพลงของ Richard Strauss และ Robert Schumann

Piano:- Mme Arsene Henri

ภรรยา เอกอัครราชทูตฝรั่งเศส

Violin:- Mr. P.N. Hydon

พ่อค้าเปียโนและเครื่องดนตรี

Viola:- Mr. Noost

อุปทูตฮอลันดา

Cello:-

พระเจนดุริยางค์

ข้าพเจ้าเติบโตขึ้นก็มีความสามารถในการปฏิบัติซอ Cello ได้ดีพอใช้และได้เข้าร่วมบรรเลงแบบคัมภีร์ดนตรี Chamber Music กับพี่ชายทั้งสองของข้าพเจ้าเป็นวง Trio (Violin I, Violin II & Cello) โดยใช้บทเพลงซึ่งบิดาจัดซื้อมาเป็นจำนวนมากจากทุก ๆ แห่งที่มีเพลงประเภทนี้จำหน่ายจนแทบจะกล่าวได้ว่า เพลงประเภทนี้เกือบทั้งหมดที่มีอยู่ในโลกแห่งการดนตรี เช่น ของ Wanhall, Mazas, de Beriot, Dancla, Viotti, Mozart, Beethoven, Schubert, Bruni, Corelli ก็มีไว้พร้อม ส่วนบทเพลง Classic เบ็ดเตล็ดที่เรียบเรียงขึ้นเป็น Transcription สำหรับใช้กับวงดนตรีประเภทนี้ก็มีไว้ไม่น้อยเหมือนกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบิดาข้าพเจ้ามุ่งหมายที่จะให้เราทั้งสามคนมีจิตใจรักและนิยมบทเพลงในชั้น Classic ทั้งสิ้น ต่อมาเมื่อข้าพเจ้ามีอายุได้ประมาณ ๑๗ ปีได้รับการฝึกหัด Piano อีกอย่างหนึ่งด้วย

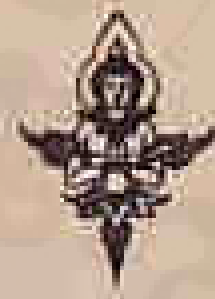
เมื่อข้าพเจ้าออกจากโรงเรียนแล้ว และเข้ามารับราชการอยู่ในกรมรถไฟหลวง ข้าพเจ้ายึดมั่นในการศึกษาวิชาการดนตรีที่ได้รับจากบิดาทำให้เกิดความสนใจในวิชานี้ยิ่งขึ้น และพยายามทุก ๆ วิธีทางที่จะเพิ่มพูนความรู้ให้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิมด้วยการศึกษาค้นคว้าต่อไปด้วยตนเอง เมื่อมีโอกาสข้าพเจ้าก็เข้าสมทบกับนักดนตรีสมัครเล่นชาวต่างประเทศ ร่วมวงกันบรรเลงเพลง String Quartet, String Quintet หรือ Piano Trio, Piano Quartet หรือ Piano Quintet เสมอ ในการร่วมกันบรรเลงนี้ข้าพเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติซอ Cello และในระยะเวลาต่อมา ข้าพเจ้าก็ได้เข้าสมทบด้วยการปฏิบัติซอ Viola ด้วย เพราะในหมู่ชาวต่างประเทศไม่มีใครจะมีผู้ใดสามารถปฏิบัติซอที่กล่าวนี้ได้

ด้วยความสนใจอย่างแท้จริงที่ต้องการแสวงหาความรู้วิชาการดนตรีให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าก็ได้แสวงหา Clarinet และสั่งซื้อ Flute และแตร Slide Trombone มาฝึกหัดอีกด้วยและในบางโอกาสที่มีเพื่อนนักดนตรีสมัคร เล่นด้วยกันจัดตั้งวงดนตรีย่อย ๆ ขึ้น ข้าพเจ้าก็เข้าร่วมวงปฏิบัติซอ Bass อีกอย่างหนึ่ง การค้นคว้าและการศึกษาของข้าพเจ้าคงกล่าวได้ว่านักพอจะสังเกตเห็นได้ว่า ข้าพเจ้าพยายามหาทางเรียนรู้เครื่องดนตรีสำคัญ ๆ ต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในวงดุริยางค์ (Orchestra) ซึ่งในขณะนั้นข้าพเจ้ามิได้นึกฝันเลยว่าสักวันหนึ่งในอนาคตข้าพเจ้าจะต้องยึดเอาการดนตรี เป็นอาชีพในการดำรงชีวิต

ในด้านการศึกษาทางทฤษฎีนั้น ข้าพเจ้าก็ได้สั่งซื้อตำราวิชาการดนตรีต่าง ๆ มาศึกษาเล่าเรียนโดยตนเองด้วยความพยายามตลอดมา ตำราเหล่านั้นล้วนแล้วแต่เป็นตำราทางวิชาการดนตรีทั้งสิ้น ซึ่งเป็นภาษาฝรั่งเศสและภาษาอังกฤษเพื่อเทียบเคียงกัน เช่น ตำราทฤษฎีดุริยางค์ ศาสตร์ตอนต้น (Rudiments of Music) สรุปลักษณ์วิชาเบื้องต้น (Elements of Music) ตำราการประสานเสียง (Harmony) ตำราการประพันธ์เพลง (Composition) ตำราว่าด้วยเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงดุริยางค์ (Orchestra) ในวงโยธวาทิต (Military Band) ตำราการแยกแนวเพลง (Orchestration) ประวัติการดนตรี (Musical History and Biography) หลักวิชาการประพันธ์ (Musical Forms) และตำราว่าด้วยการอำนวยการเพลง (Art of Conducting) ต่อมาเมื่อข้าพเจ้าต้องมียึดเอาการดนตรี เป็นอาชีพแล้ว ก็ได้พยายามหาทางที่จะถ่ายทอดวิชานี้ให้แก่ชาวไทยที่สนใจจึงได้เรียบเรียงตำราวิชาการดนตรีขึ้น เป็นภาษาไทยไว้หลายอย่าง ซึ่งล้วนเป็นตำราในทางทฤษฎีทั้งสิ้น

คือ

๑. แบบเรียนตอนต้นของการดนตรีและการขับร้องสำหรับใช้ในโรงเรียนสามัญ
๒. ทฤษฎีการดนตรีตอนต้น (Rudiments of Music)
๓. แบบฝึกหัดบันทึกตัวโน้ต เพลงประกอบด้วยทฤษฎีการดนตรี
๔. คำถามในทฤษฎีการดนตรีตอนต้น
๕. คำตอบในทฤษฎีการดนตรีตอนต้น
๖. คู่มือสรุปทฤษฎีการดนตรีเบื้องต้น (เป็นขั้นเตรียมการที่ศึกษาวิชาการประสานเสียง)
๗. การประสานเสียงเบื้องต้น (First Step on Harmony)
๘. คำราการประสานเสียง (Harmony) ๓ เล่มจบ
๙. เฉลยปัญหาในการประสานเสียง
๑๐. ทฤษฎีการดนตรี (Theory of Music)

๓๕ ปี ของชีวิตในการดนตรี (พ.ศ. ๒๔๖๐ - ๒๕๓๕)

วงเครื่องสายฝรั่งหลวงของพระมงกุฎเกล้าฯ

ประวัติวงดุริยางค์ของกรมศิลปากร

กำเนิด

พ.ศ. ๒๔๕๕

ราว พ.ศ. ๒๔๕๕ (ค.ศ. ๑๙๑๒) สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ารัชกาลที่ ๖ ได้ทรงสถาปนาวงดนตรีขึ้นวงหนึ่ง ในพระราชสำนักของพระองค์ เรียกว่า "วงเครื่องสายฝรั่งหลวง" สังกัดกรมมหรสพ ในการต่อมาได้เริ่มฝึกการปฏิบัติ เครื่องดนตรี โดยอาศัยนักดนตรีของวงปี่พาทย์หลวง ซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของกรมมหรสพ ในการที่อาศัยนักดนตรีของวงปี่พาทย์มาทำการฝึกหัด เครื่องดนตรีฝรั่งนี้ ทางทหารได้ใช้นักดนตรีที่มีความชำนาญในทางดนตรีไทยอยู่แล้ว ให้มาปฏิบัติทางดนตรีฝรั่งโดยมุ่งหวังจะให้ได้ผลรวดเร็วขึ้น เพราะอาจเข้าใจไปว่าเป็นการดนตรีเหมือนกัน แต่ก็เป็นความเข้าใจที่จะสำเร็จได้ยากดังจะเห็นได้ในกาลต่อมา เมื่อดนตรีวงนี้ตกมาอยู่ในความอำนวยการของข้าพเจ้า

การประสานวิชาความรู้ให้แก่ักดนตรีในครั้งแรกเริ่มนี้ ทราบมาว่ากรมมหรสพได้จ้างชาวต่างประเทศผู้หนึ่ง ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ มาเป็นครู ท่านผู้นี้มีชื่อหรือเชื้อชาติอะไร หรือมีความรู้ในวิชาการดนตรีเพียงไร ข้าพเจ้าไม่ทราบ เพราะเวลานั้นข้าพเจ้ายังรับราชการอยู่ในกรมรถไฟหลวง ข้าพเจ้าทราบแต่เพียงว่าวิธีการสอนของเขานั้น ต้อง

อาศัยลาม เป็นผู้อธิบายความประสงค์อยู่เสมอ เพราะท่านผู้พูดภาษาไทย
ไม่ได้ และนักดนตรีก็พูดภาษาฝรั่งไม่ได้เช่นกัน การสอนจึงดำเนินไปด้วย
ความขลุกขลักตลอด

พ.ศ. ๒๔๕๖

เวลาต่อมาครูผู้นี้ได้ลาออกไปในราวปี พ.ศ. ๒๔๕๖ (ค.ศ. ๑๙๑๓) กอง
ตรวจกองทัพบก ได้ว่าจ้างชาวอิตาเลียนผู้หนึ่ง เข้ามารับราชการ เป็น
อาจารย์ตรวจแทนบิดาข้าพเจ้า ซึ่งได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว เมื่อวันที่ ๑
พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๒ (ค.ศ. ๑๙๐๙) อาจารย์ผู้นี้ข้าพเจ้ารู้จักดีและคุ้น
เคยกันมาก แม้ในเวลานั้นข้าพเจ้ายังรับราชการอยู่ในกรมรถไฟก็ตาม
ท่านผู้นี้มีนิสัยอ่อนโยน, อารีอารอบดี มีวิชาความรู้สูง มีความชำนาญ
และความสามารถยิ่งในการปรับปรุงบทเพลงให้วงแตร เพราะเมื่อได้
เข้ามารับหน้าที่ในไม่กี่ปี ก็สามารถนำแตรวงของกองทัพบกออกแสดง
Concert ด้วยบทเพลงในชั้นวิจิตรศิลป์ ภายในบริเวณกระทรวงกลาโหม
หลายครั้ง เป็นที่พอใจของผู้ฟังซึ่งส่วนมากเป็นชาวต่างประเทศ ส่วนวง
เครื่องสายฝรั่งหลวงของกรมมหรทพนั้นแล้ว ก็ยังไม่สามารถทำอะไรได้
เลย ทางกรมมหรทพจึงได้ขอร้องให้อาจารย์ผู้นี้ มาช่วยดำเนินการสอน
และให้สั่งซื้อ เครื่องดนตรีมาครบชุด เป็นวงดุริยางค์แบบมัธยม (Medium
Orchestra) ในเมื่อเครื่องดนตรีเหล่านี้ได้รับมาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว อา
จารย์ผู้นี้ได้เริ่มทำการสอน แต่ก็ยังคงอาศัยนักดนตรีของวงปี่พาทย์ เช่น
เดิม ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายว่า ทางกรมมิได้ดำริจะผลิต เด็กให้ เป็นนักดน
ตรีขึ้นมาใหม่ ถึงอย่างไรก็ตาม อาจารย์ผู้นี้ได้ปรับปรุงกิจการต่าง ๆ
ด้วยความมานะและความพากเพียรอย่างยิ่งยวดตลอดมา และได้เรียบ

เรียงบทเพลงขึ้นให้เป็นพิเศษเพื่อให้ให้นักดนตรีสามารถออกทำการบรรเลง เพลง เบต เตสต์ เล็ก ๆ น้อย ๆ ได้บ้างพอสมควร อาจารย์ผู้ที่เกี่ยวข้องนี้ เป็นชาวอิตาลีเรียน มาครั้งแรกก็พูดภาษาไทยไม่ได้ ส่วนนักดนตรีที่อยู่ใน ความควบคุมของท่านก็พูดภาษาต่างประเทศไม่ได้ การสอนจึงต้องดำเนิน ไปตามวิธีที่ต้องอาศัยล่ามคอยแปลความประสงค์ ของผู้ประศาสน์วิชาอยู่ เป็นเนืองนิจ ซึ่งทำให้ท่านผู้รับการสอนหนักใจอย่างไม่ต้องสงสัย ถ้า หากได้ล่ามที่ไร้ความรู้ในทางวิชาการดนตรี ก็เห็นจะหมดหวังที่จะทำให้ การสอนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี แต่เคราะห์ดีที่ล่ามผู้นี้แม้จะเป็นนายทหาร ชั้นผู้น้อย สามารถพูดภาษาฝรั่งเศสได้ และมีความรู้ในทางวิชาการดนตรี อยู่บ้าง เพราะ เคย เป็นนักเรียนมาจากโรงเรียนอัสสัมชัญ

พ.ศ. ๒๔๕๗

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๗ (ค.ศ. ๑๙๑๔) สงครามโลกครั้งที่ ๑ ได้ประทุ ขึ้นในภาคพื้นยุโรป อาจารย์ซึ่ง เป็นชาวอิตาลีเรียนถูก เรียกระดม จำต้อง สละหน้าที่กลับไปรับใช้ประเทศชาติของตน

พ.ศ. ๒๔๕๘

ต่อมาวงดนตรีของกรมมหรทศพิท เกิดระส่ำระสายขึ้น เพราะขาดครูคง เหลือ อยู่แต่ล่ามซึ่งต้องรับมอบหมายหน้าที่แทน ท่านผู้นี้แม้รับราชการทางทหาร อยู่ก็ตาม ได้พยายามประคับประคองวงดนตรีของกรมมหรทศพิท เรื่อยมา แต่ ก็มีได้กระทำไห้ดนตรีวงนี้ตั้งขึ้นได้ เลย เพราะต้องชวักไขว่งานถึง ๒ ทาง ดนตรีวงนี้จึงค่อย ๆ ทรุดโทรมลงไป เป็นลำดับ ถึงกับตามที่เขาพเจ้าได้ ทราบมาในภายหลังว่า ทางกรมมหรทศพิทได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลขอ

พระมหากษัตริย์คุณให้ทรงพระบรมราชาอนุญาต เลิกล้มคนตรีวงนี้เสีย และ
ส่งเครื่องดนตรีต่าง ๆ ที่มีอยู่ ไปให้แก่กองทัพภใช้ราชการต่อไป แต่
พระมหาธีรราชเจ้ารัชกาลที่ ๖ ได้รับสั่งว่ายังทรง เสียหายในการยุบเลิก
คนตรีวงนี้อยู่ เพราะได้ลงทุนในการสร้างมากแล้ว ถ้าหากหาครูในประ
เทศมาได้ ก็ยังพอมีหวังกอบกู้ให้เจริญขึ้นมาได้ โดยทรงพระราชดำริห์
กล่าวขวัญถึงข้าพเจ้าว่า หากได้บุตรชายของครูแตรฝรั่งคนเก่าของกอง
ทัพบกซึ่งรับราชการอยู่ในกรมรถไฟหลวงมา ก็อาจแก้ไขคนตรีวงนี้ให้คืนดี
ขึ้นได้ เพราะครูแตรวงสุนันทวง รุ่งเกิดในขณะที่พระองค์ทรงดำรงยศตำแหน่ง
เป็นผู้นับบัญชาการกองทัพบก เมื่อครั้งยังทรง เป็นพระยุพราช เจ้าใน
รัชกาลที่ ๕ การที่ได้ทรงพระราชดำริห์เช่นนั้น ข้าพเจ้ารับทราบเรื่อง
ราวนี้โดยผู้ที่ได้รับมอบหมายมาทาบตามข้าพเจ้า ในเมื่อท่านผู้นี้ได้มา
ทาบตามข้าพเจ้าอยู่นั้น ข้าพเจ้าลึกลับใจอยู่ด้วย เหตุว่า ได้รำลึกถึงคำ
กล่าวขวัญบิดาของข้าพเจ้าที่เคยกำชับข้าพเจ้าไว้หลายครั้งหลายหน ก่อน
ที่ท่านถึงแก่กรรมว่ามีให้ข้าพเจ้ายึดถือและอาศัยวิชาทหารดนตรี ซึ่งท่านได้
ให้ไว้นั้นมา เป็นอาชีพเป็นอันขาด ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่าได้มีเจ้าหน้าที่ฝ่าย
นายทหารบกชั้นผู้ใหญ่ที่ได้มา เยี่ยม เยียนบิดาข้าพเจ้า ในระหว่างเวลาที่
ท่านกำลังป่วยหนักและได้ เคยทาบตามอยู่เมือง ๆ ร้องขอให้บิดาข้าพเจ้า
ยินยอมอนุญาตให้ข้าพเจ้าได้ลาออกจากราชการกรมรถไฟหลวง มารับ
หน้าที่แทนบิดาข้าพเจ้าในหน้าที่ครูแตรวงกองทัพบก แต่บิดาข้าพเจ้าได้
ตอบปฏิเสธ เขาไปทุกครั้ง อันที่จริงในเรื่องอาชีพของนักดนตรี และครู
ดนตรีในประเทศเรานี้ บิดาข้าพเจ้าได้ เคยปรารภกับข้าพเจ้าอยู่เสมอ ๆ
ว่า "...คนไทย เราไม่ใคร่สนใจในศิลปะการดนตรีเท่าใดนัก ชอบทำ
กันเล่น ๆ สนุก ๆ ไปชั่วคราเท่านั้นแล้วก็ทอดทิ้งไป..." ข้าพเจ้าจึง

เกรงไปว่าหากข้าพเจ้ารับหน้าที่นี้แล้ว ข้าพเจ้าไม่อาจประจำอยู่ได้นาน
ไม่เหมือนการทำราชการอยู่ในกรมรถไฟหลวงที่แน่นอนกว่า แต่ต่อเมื่อ
ข้าพเจ้าได้รับคำสั่งที่แจ่มแจ้งจากผู้มาทาบถามนั้นว่า เป็นพระราชประสงค์ของ
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะให้ข้าพเจ้าย้ายมา ข้าพเจ้าไม่มีหนทางที่จะ
ปฏิเสธได้ จึงจำใจต้องลาออกจากราชการกรมรถไฟหลวง เมื่อวันที่ ๓๑
สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ มารับราชการทางกรมมหาดไทยตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน
คือในวันรุ่งขึ้น

ต่อมาเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๑ ได้ยุติลงแล้ว อาจารย์ดนตรี
ชาวอิตาลีเลียนของกองแตรวงกองทัพบกกลับเข้ามารับราชการตามเดิม ใน
คราวที่กลับมาครั้งนี้ ราว พ.ศ. ๒๔๖๓ (ค.ศ. ๑๙๒๐) ท่านได้เริ่มทำการ
ปรับปรุงวงดุริยางค์ชั้นวงหนึ่งที่กรมทหารม้า เรียกว่า "วงดุริยางค์ทหาร
ม้ารวม" ท่านได้พยายามฝึกสอนนักดนตรีอย่างขมกั เข้มแข็ง ถึงกับได้นำวง
ดุริยางค์นี้ออกประกอบการแสดง Opera ที่สวนมิสกวัน, Opera ที่แสดงนี้
คือเรื่อง "Cavalleria Rusticana" ของ Mascagni ซึ่งเปิดการแสดงขึ้น
โดยอาศัยตัวละครแต่ชาวต่างประเทศ ที่สมัครเล่น เข้ามาร่วมการแสดง
นับว่า เป็นประวัติศาสตร์ของประเทศไทยที่มีการแสดง Opera ขึ้นเป็นครั้งแรก
สำหรับวงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงนั้น อาจารย์ชาวอิตาลีเลียนนี้
ได้ใช้วงดุริยางค์ทหารม้ารวมมาสมทบกับนักดนตรีของวงดนตรีฝรั่งหลวง
กรมมหาดไทย ซึ่งยังผลให้เห็นได้ว่า นับแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๐ มาเมื่อข้าพเจ้า
มีโอกาส เข้าควบคุมวงดนตรีฝรั่งหลวง เพียง ๒ หรือ ๓ ปี เท่านั้นก็สา-
มารณผลิตนักดนตรีขึ้นมาได้ทันความต้องการของอาจารย์ผู้นี้ การฝึกซ้อม
Opera เรื่องที่ได้กล่าวมานั้นใช้เวลาทำการฝึกซ้อมประมาณเวลา ๑ ปีส่วน

บทเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบกับ Opera นั้น อาจารย์ผู้นี้ได้เรียบเรียงขึ้นใหม่เป็นพิเศษ เพื่อให้ปฏิบัติได้ง่าย ๆ เหมาะสมแก่นักดนตรีที่ยังมีฝีมืออ่อนอยู่ และตัวละครที่มิได้เป็นตัวละครอาชีพ ต่อมาอีกไม่นานอาจารย์ผู้นี้ได้ถึงแก่กรรมลงในกรุงเทพฯ.

ในรัชสมัยของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า

(ย้อนกลับ)

พ.ศ. ๒๔๖๐

ภายหลังที่สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า รัชกาลที่ ๖ ได้เสด็จเสวยราชสมบัติในปี พ.ศ. ๒๔๕๓ (ค.ศ. ๑๙๑๐) แล้ว ข้าพเจ้าได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายจากกรมรถไฟหลวงมารับราชการในกรมมหรสพ ในวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๐ (ค.ศ. ๑๙๑๗) และได้พบกับวงดนตรีฝรั่งหลวง เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ในชั้นแรกเริ่มนี้ ข้าพเจ้ามีหน้าที่แต่ในการอบรมสั่งสอนแต่ด้านเดียว ไม่เกี่ยวกับการปกครอง เพราะมีเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ควบคุมอยู่แล้ว (เจ้าหน้าที่ผู้นี้เป็นผู้ที่โตมาตามตามข้าพเจ้าในการย้ายมาจากกรมรถไฟหลวง)

เมื่อได้มาพบกับวงดนตรีแล้ว ข้าพเจ้าเริ่มทำการทดลองคุณภาพของนักดนตรีที่ประจำอยู่ในวง ก็ทราบได้ทันทีว่านักดนตรีเหล่านี้มีความสามารถน้อย เต็มที่ และส่วนมากเป็นผู้มีอายุสูง ถ้าขึ้นฝึกปฏิบัติ เช่นนั้นต่อไปก็จะไม่ได้ผล เลย เพราะนิ้วก้านและข้อมือแข็งทื่อไม่คล่องแคล่ว โสัดประสาทในการฟังระดับเสียงดนตรีฝรั่ง เป็นต้น ในจำพวกเครื่องสี (Strings) ก็ผิดเพี้ยนไปทางระดับเสียงของดนตรีไทยหมด เพราะเคยชินในทางหนึ่งเสียแล้ว ยากที่จะแก้ไขให้เข้ามามีอีกทางหนึ่งได้ มีหน้าที่ข้าพเจ้ากับนักดนตรีเหล่านี้ยังต้องฝึกฝนในหน้าที่ทางวงปี่พาทย์อีกด้วย เป็นการหมดหวังที่จะโน้มการใช้โสัด ะสาทมาทางดนตรีฝรั่งได้ใน เมื่อเป็นเช่นนั้นข้าพเจ้าจึงได้ปรึกษาหารือกับคุณ - อด และได้ตกลงกันทำหนังสือร้องเรียนไปยัง

ผู้บัญชาการกรมสรรพ ขออนุญาตผลิตนัก เรียนจำนวนหนึ่งขึ้นมาใหม่ โดย
รับแต่ผู้ที่ยังมีอายุในระหว่าง ๑๒ ปีถึง ๑๔ ปี ให้เข้ามารับการฝึกฝนแต่
ในค่านดนตรีฝรั่งอย่าง เดียว ซึ่งภายในระยะเวลาเพียง ๒ หรือ ๓ ปี
เท่านั้น ก็สามารถระบายนักดนตรีของวงปีพาทย์ให้ไปปฏิบัติทางดนตรีไทย
ตามเดิมได้ และบรรณนักดนตรีรุ่นใหม่ เข้าประจำวงดุริยางค์สากลแทน
ต่อไป ซึ่งในกาลต่อมาอีก ๕ หรือ ๖ ปี ก็สามารถออกทำการบรรเลง
เพลงขนาดเบา Light Music ในการแสดง Popular Concert ได้ทั้งยังได้
มีโอกาส เข้าสมทบกับวงดุริยางค์ของกรมทหารมาร่วม ออกทำการบรร
เลงประกอบการแสดง Opera "Cavalleria Rusticana" ของ Mascagni
ตั้งกล่าวแล้วได้ควย

งานประจำปี ในระหว่างฤดูร้อน

แสดงการบรรเลงแบบ Popular Concert สำหรับประชาชน

ณ สถานที่กาแฟนรสิงห์

"กาแฟนรสิงห์" (Cafe Norasingh) เป็นสถานที่ที่ตั้งอยู่มุมถนนศรีอยุธยา ซึ่งบัดนี้ถูกรื้อถอนลงหมดสิ้นแล้ว สถานที่นี้พระมงกุฎเกล้าฯ ได้ทรงสร้างขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้อาศัย เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ และได้ทรงมอบกิจการของสถานที่นี้ให้ เป็นหน้าที่ของกรมมหรศพ นอกจากสถานที่ Cafe Norasingh ซึ่ง เป็นสถานที่ขาย เครื่องว่างและ เครื่องดื่มแล้ว ยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างกระโจมเตตราวขนาดใหญ่ขึ้นในที่ใกล้เคียงกันอีกด้วย เพื่อใช้สำหรับเป็นที่ตั้งทำการบรรเลงดนตรีให้ประชาชนฟัง มีทั้งวงดุริยางค์สากลและวงปี่พาทย์สลับรายการกันทุก ๆ วันอาทิตย์ตอนเย็น เริ่มแต่เวลา ๑๗.๐๐ น. ถึง ๑๙.๐๐ น. ตามบริเวณหน้ากระโจมมีโต๊ะและเก้าอี้ จัดไว้รับรองสำหรับประชาชนประมาณ ๓๐๐ ถึง ๔๐๐ คน การเข้านั่งฟังการบรรเลงนี้ไม่ต้องเสียเงินค่าผ่านประตู เป็นแต่มีกฎเกณฑ์ไว้ว่าผู้ที่เข้ามานั้นต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อยเท่านั้น - การบรรเลง เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม ถึง เดือนมิถุนายน เพราะหลังจากนั้นเข้าเขตฤดูฝน การบรรเลงกลางแจ้ง เช่นนี้ไม่สะดวกด้วย เหตุหลายประการ วงดุริยางค์และวงปี่พาทย์ ได้ทำการบรรเลง เป็นงานประจำจนสิ้นรัชสมัยของพระองค์ ข้าพเจ้ายังระลึกได้ว่าทุก ๆ คราวที่มีการบรรเลง ลานพระบรมรูปทรงม้ามุมถนนศรีอยุธยา นั้น ก็บังคับไปด้วยรถยนต์

พ.ศ. ๒๔๖๕

ประคองมีงานมโหฬารซึ่งส่วนมาก เป็นชาวต่างประเทศที่พากันมาฟัง เฉพาะ
ในวันที่มีการบรรเลงดนตรีสากล ประชาชนทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่าง
ประเทศได้รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์อย่างล้นเหลือ ถึงกับ
ได้โฆษณากล่าวขวัญสุดดีพระองค์ในหน้าหนังสือพิมพ์รายวันอยู่เนือง ๆ

พ.ศ. ๒๔๖๗

นอกจากงานภายในส่วนพระองค์แล้ว งานสำคัญ ๆ ที่ได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานให้วงดุริยางค์ไปบรรเลงสำหรับประชาชน
ก็มีงานเฉลิมพระชนมพรรษา งานสถาปนาชาติ และงานฤดูหนาว เป็นต้น
ซึ่งล้วนแต่เป็นงานประจำปีทั้งสิ้น งานนี้ได้จัดให้มีขึ้นที่สวนจิตรลดาบ้าง
ที่สวนสราญรมย์บ้าง เป็นงาน ๑ วัน ๑ คืน วงดุริยางค์ต้องไปปฏิบัติงาน
ตั้งแต่ค่ำจนใกล้รุ่ง นอกจากนี้ยังมีงานตามสถานทูต เป็นงานวันชาติของ
ชาติต่าง ๆ ที่ตั้งสถานทูตอยู่ในกรุงเทพฯ นี้ เช่นสถานทูตอังกฤษ, อเมริกา,
อิตาลี กับในการต้อนรับจอมพล Joffre ก็ได้มีที่สถานทูตฝรั่งเศส
องค์การต่างประเทศที่สำคัญ ๆ ก็ได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานให้เสมอ
เช่น The British Legion, Alliance Francaise, St. Andrew's Ball กับในงาน
กีฬาต่าง ๆ เช่นการแข่งขันชิงถ้วย Football การแข่งม้าที่ราชกรีฑา
สโมสร และที่ราชตฤณมัย เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าพระมหากรุณาธิคุณของ
พระองค์ได้แพร่ออกทั่ว ๆ ไปเสมอ

กองแตรวง (Brass Band) กรมเสนาอำพรานหลวง

และ กรมม้าหลวง

พ.ศ. ๒๔๖๑

กองแตรวงกรมเสนาอำพรานหลวงและม้าหลวง ได้จัดตั้งขึ้นเป็นกองแตรวง ๒ หน่วยต่างกัน เพื่อประกอบกิจการของเสนาอำพราน ซึ่งเป็นราชการอีกส่วนหนึ่งในพระราชสำนัก

พ.ศ. ๒๔๖๓

แตรวงทั้ง ๒ หน่วยนี้ ได้จัดตั้งขึ้นตามแบบที่เรียกว่า Brass Band คือประกอบด้วยเครื่องทองเหลืองล้วน ๆ ใช้ในการบรรเลงสำหรับประชาชนและในการนำแถวเสนาอำพราน ส่วนนักดนตรีนั้นใช้ผู้ที่ประจำอยู่ในวงดนตรีฝรั่งหลวง ต่อมาเมื่อพระองค์เสด็จสวรรคตแล้ว แตรวงทั้ง ๒ หน่วยนี้ก็ได้อพยพไปพร้อมทั้งกรมเสนาอำพรานด้วย จึงนับได้ว่าในรัชสมัยของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้านี้ ศิลปกรรมการดนตรีทั้งไทยและสากลได้ก้าวหน้าขึ้นสู่ความเจริญเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากวงดุริยางค์สากลส่วนพระองค์แล้ว แตรวงของกองทัพบกก็ดี กองกองทัพเรือก็ดี และของกรมทหารรักษาวังก็ดี ก็ได้เจริญรอยตามขึ้นไปด้วย ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นสมัยที่ศิลปกรรมทุก ๆ สาขารุ่งเรืองอย่างน่าพสกนิกมโหฬารยิ่ง

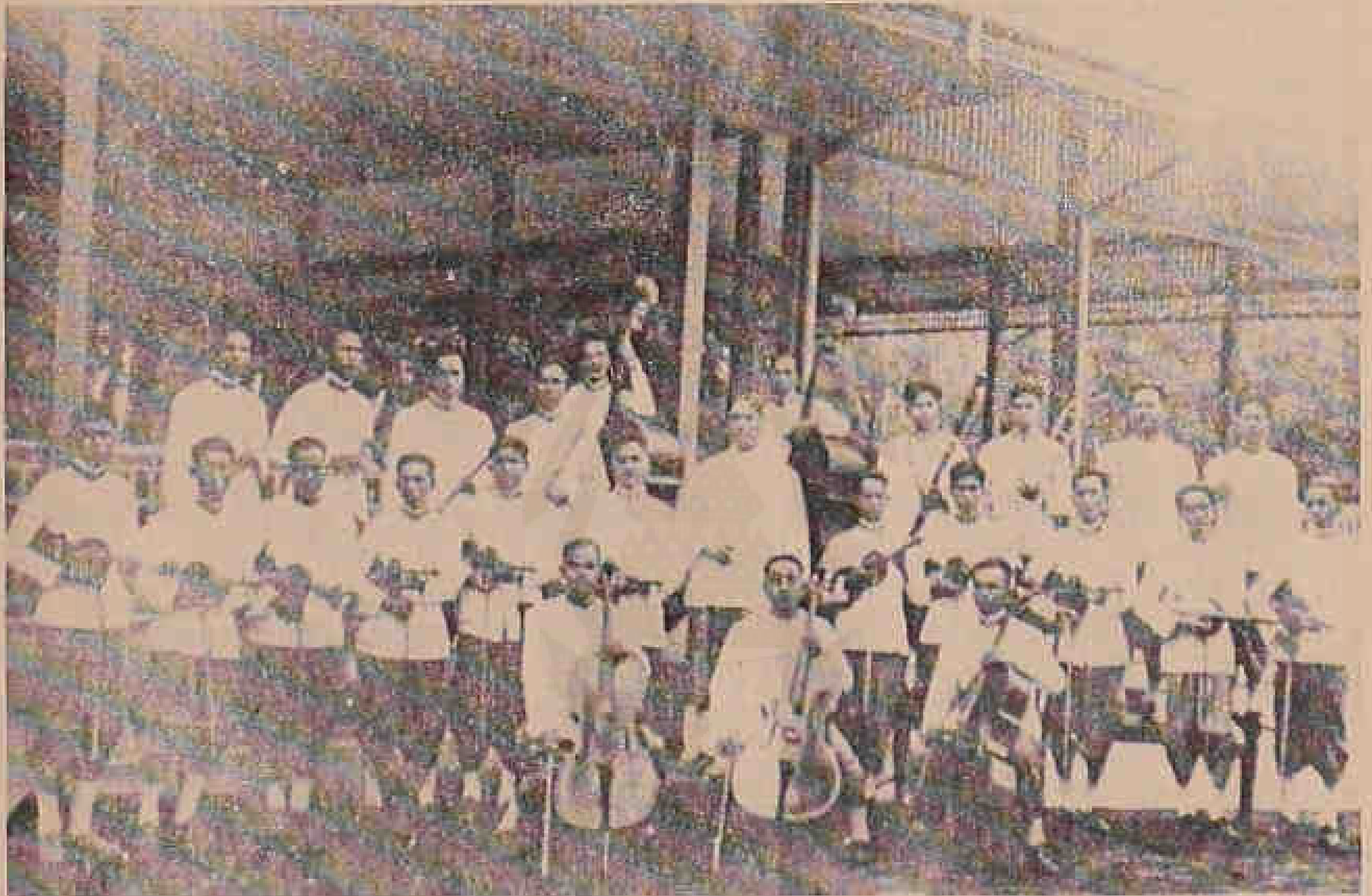
ในรัชชสมัยของสมเด็จพระปกเกล้าฯ

พ.ศ. ๒๔๖๔

ต้นรัชชสมัยของสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้บังเกิดความเศร้าสลดใจแก่บรรดาพสกนิกรไทยทั้งมวล และโดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่บรรดาข้าราชการในพระราชสำนักของพระองค์ ด้วยข่าวการสวรรคตของสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ รัชกาลที่ ๖

สืบเนื่องจากการสวรรคตนั้นแล้ว ประเทศไทยก็ตกอยู่ในรัชชสมัยของพระปกเกล้าฯ ในระหว่างเวลานั้น วงดนตรีสากลซึ่งเดิมเรียกว่าวงดนตรีฝรั่งหลวง ต้องชงักงานการบรรเลงไปชั่วคราว แต่ต่อมาภายหลังก็ได้ดำเนินการบรรเลงเป็นปรกติอีก โดยสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเป็นองค์อุปถัมภ์

กิจการของวงดนตรีในตอนต้น ๆ ของรัชชสมัยนี้ ได้บังเกิดการระส่ำระสายขึ้น สืบเนื่องมาจากสาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงในวงราชการของพระราชสำนัก การเปลี่ยนแปลงได้มากระทบกระทั่งไปถึงหน่วยราชการทั่ว ๆ ไปรวมทั้งวงดนตรีนี้ด้วย อนาคตของวงดนตรีฝรั่งหลวงนี้ ได้มีข่าวต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นข่าวอากุศลทั้งสิ้น โดยกล่าวกันว่าจะต้องถูกยุบเลิกล้มไป และข่าวต่อมาว่า จะอยู่ได้แต่จะต้องถูกลดจำนวนนักดนตรีลงเป็นวงดนตรีย่อย ๆ ข่าวอากุศลต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ข้าพเจ้าวิตกและกังวลใจเป็นอันมาก ทั้งรู้สึกเศร้าสลดใจเมื่อรำลึกถึงคำกล่าวขวัญของบิดาข้าพเจ้าที่ได้กล่าวไว้ในระหว่างที่ท่านป่วยหนักนั้น โกล้งจะเป็น

ส่วนหนึ่งของวงดุริยางค์ (จุล) สมัยรัชกาลที่ ๑

พ.ศ. ๒๔๗๒

ความจริงขึ้นมาแล้ว ข้าพเจ้าจึงคอยสดับรับฟัง เหตุการณ์คลี่คลายอย่าง
ใกล้ชิดด้วยความห่วงใยยิ่ง

ครั้นต่อมาการเปลี่ยนแปลงในวงราชการของพระราชสำนัก ได้
ปรากฏขึ้นมาจริงดังคาดหมายไว้ยิ่งผลให้กระทบกระเทือนมาสู่กรมมหรสพ
เป็นขั้นแรก กรมมหรสพนี้ต้องถูกยุบเลิกล้มไป พร้อมกับกรมเสื่อป่าพราน
หลวงและมาหลวง กรมที่เหลืออยู่ถูกลดฐานะลง เป็นกอง เป็นหน่วยย่อย ๆ
ไปหมด ศิลปินในกรมโขนและปี่พาทย์ถูกปลดออกไปเป็นส่วนมาก มีจำนวน
เหลือเพียงปฏิบัติราชการได้บ้าง เล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น สำหรับวงดนตรี
ฝรั่งหลวง ถูกย้ายจากสโมสรเสื่อป่าไปอยู่ในบ้านหลังหนึ่งในกรมอัครราช
(ราชตฤณมัย เคียงวัน) เพื่อรอคอยชตากรรมของวง

ต่อมาวันหนึ่ง ข้าพเจ้าถูก เชิญตัวไปพบกับท่านผู้บัญชาการพระราช
สำนัก เพื่อปรึกษากิจการของวงดนตรีฝรั่งหลวงวงนี้ ความประสงค์ของ
ท่านผู้บัญชาการนั้น ไม่แต่จะลดจำนวนนักดนตรีให้น้อยลงกว่า เดิมอย่าง
เดียวเท่านั้น ซ้ำยังต้องการให้นักดนตรี เหล่านี้สามารถปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ
ไปได้ด้วย คือ ต้องเป็นนักดนตรี, บรรเลงในวงดนตรีฝรั่งและวงปี่พาทย์,
ต้องเต้นโขน, ต้องรับการฝึกหัดเดินโต๊ะ เพื่อทำหน้าที่นี้ต่อเมื่อมีราชการ
ในการเสวยใหญ่ ท่านผู้บัญชาการนี้ต้องการให้ศิลปินคนหนึ่ง ๆ ปฏิบัติงาน
ได้หลาย ๆ อย่างเช่นนี้ โดยมีใ้ค่าจ้างถึงผลของงานที่จะต้อง เสียไป
เพราะประสงค์แต่ให้ทุนงบประมาณเท่านั้น ข้าพเจ้าถูกรับหน้าที่พิจารณา
โครงการเปลี่ยนแปลงนี้ และให้เสนอความเห็นขึ้นไปในเร็ววัน

วงดนตรีฝรั่งหลวง เคยดำเนินราชการไปด้วยดีตลอดมา แต่บัดนี้
กำลังจะประสบกับความวิบัติขึ้น คุณความดีของศิลปินที่เขาได้ปฏิบัติราชการ

การมาด้วยความสุจริตและพาก เพียรกำลังจะได้รับผลร้ายตอบแทน ข้า-
พเจ้านำข่าว เปลี่ยนแปลงมาปรึกษาหารือในหมู่ศิลปินของข้าพเจ้าด้วยกัน-
ทุกคน ต่างลงความเห็นว่า การดำเนินงานในแบบใหม่นี้คือความหายนะ
ของพวกเขา ไม่มีใครจะสามารถปฏิบัติงานหลายอย่างให้ได้ผลดีในเวลา
เดียวกันได้ ข้าพเจ้าในฐานะที่เป็นหัวหน้าวงได้พิจารณาโดยรอบคอบแล้ว
เห็นว่าไม่มีทางใดเหลืออยู่ นอกจากจะได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระ-
กรุณาโดยผ่านทางราชองครักษ์ ซึ่ง เมื่อได้ทรงรับทราบแล้วก็ตกพระทัย
และกล่าวว่า "นี่อะไรกันสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีจุดจางงก็จะบำรุงดนตรี
วงนี้ให้เจริญยิ่งขึ้น และเรื่องเปลี่ยนแปลงของวงดนตรีเช่นนี้ ก็ไม่เคย
ทราบถึงพระกรรมเลย" ในที่สุดคำกราบบังคมทูลของข้าพเจ้าก็ถูกนำขึ้น
ถวาย ผลกันสุดท้ายคือ ข้าพเจ้าได้รับพระบรมราชโองการให้ปฏิบัติไป
เช่นเดิมทุกประการ เพื่อความก้าวหน้าของศิลปค่านนี้ เมื่อเหตุร้ายกลายเป็นดี
จึงไม่ต้องสงสัยว่าข้าพเจ้าจะมีได้รับความ เคียดแค้นจากท่านผู้บังคับ
บัญชาของข้าพเจ้า เพราะท่าน เคยกล่าวแก่ข้าพเจ้าด้วยความคิดแคบๆ
ว่า "นี่มันเมืองไทย จะเอาดนตรีฝรั่งมาไว้ทำไมกัน" จึงขอให้ท่านผู้อ่าน
ได้ใคร่ครวญดูเถิดว่า การคืนรนของข้าพเจ้า เพื่อนำมาซึ่งความ เจริญก้าว
หน้าให้แก่ดนตรีวงนี้ ในเมื่อต้องมาถูกต่อต้านกับอคติของผู้บังคับบัญชา
ที่มุ่งแต่จะทำลายอยู่เช่นนี้ ถ้าหากขาดองค์อุปถัมภ์เสียแล้ว วงดนตรีของ
กรมศิลปากรในปัจจุบันนี้จะต้องได้ถูกยุบ เลิกไป เสียนานแล้ว

วงดนตรีฝรั่งหลวงจึงได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากรัชกาลที่ ๗ ให้
ดำรงต่อไปอย่าง เดิม แต่นักดนตรียังต้องถูกกระทบกระ เทือนทางด้าน การ
ครองชีพอยู่โดยไม่มีที่พักอาศัย เพราะสโมสรร เรือป่าถูกรื้อพร้อมทั้งห้องพัก
อาศัยของนักดนตรี, อาหาร, เครื่องนุ่งห่ม ซึ่ง เคยได้รับพระราชทานใน

สมัยรัชกาลที่ ๖ ถูกตัดลงจนหมดสิ้น เงินเดือนที่เคยได้รับพระราชทาน
เพียงเล็กน้อยก็ถูกจำกัดให้มีระดับคงที่ นักดนตรีได้รับความลำบากใน
เรื่องเงินที่ต้องใช้จ่ายเป็นค่าเช่าที่พัก, ค่าอาหาร, ค่าเครื่องนุ่งห่มจน
ได้รับความยากแค้นลำบาก เพราะหมดหนทางที่จะปลีกตัวไปสู่แหล่งอื่น ๆ
แต่ถึงกระนั้นก็ดี หน้าที่รักวิชาศิลปะก็ยังฝังแน่นอยู่เช่นเดิม ข้าพเจ้าได้
ควบคุมให้เขาปฏิบัติงานและฝึกฝนฝีมือต่อไปอย่างขมุกขมน และ ๓ ปีให้
หลัง วงดนตรีนี้ก็สามารถบรรเลงเพลงขนาดใหญ่ ๆ เช่น Symphonic Suite,
Symphonic Poem ได้ดี สมรรถภาพของนักดนตรีในวงทำให้สับพระราช
หฤทัย เป็นอันมาก บรรดานักดนตรีได้รับเงินเดือนเพิ่มบ้าง เพื่อสนองความ
ดีของเขาตามสมควร ส่วนข้าพเจ้าก็ได้รับพระราชทานเหรียญคุณวุฒิมา
จากพระองค์เป็นบำเหน็จความชอบ จากนั้นแล้วก็ได้ทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ ให้เปิดการแสดง Symphony Concert สำหรับประชาชนชั้น ณ
โรงโขนหลวงสวนมิสกวันและต่อมาที่ศาลาสหทัย เงินที่เก็บได้จากการ
แสดงนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานให้แก่องค์การสาธารณะ
กุศลโดยไม่หักค่าใช้จ่ายเลย คือ องค์กรสภาการศึกษา, โรงพยาบาล
จุฬาลงกรณ์, โรงพยาบาลจีน, โรงพยาบาลศิริราช, โรงพยาบาล Mc.
Cormick เชียงใหม่ เป็นต้น ผลของการปฏิบัติการบรรเลงดนตรีปรากฏ
คำชมเชยจากชาวต่างประเทศมากมายในหน้าหนังสือพิมพ์ Times, Siam
Observer และ Bangkok Daily Mail ตั้งจะได้อัดมาเสนอเป็นบางรายตั้ง
ต่อไปนี้. -

Bangkok is unique in this part of the world in having at its disposal an efficient and well trained orchestra, capable of giving us good music well played. Phra Chen has trained his players up to good standard and the general level of the fare provided is high.

Siam Observer

Monday December 9, 1929

Symphony Concert

First of the Season's series

A Great Success

There was good attendance at the Symphony Concert given by the Royal Orchestra under the baton of Phra Chen at the Theatre Royal last night, the first of this season's series. The programme was a varied but extremely good one and the orchestra was at its best though in the period that has intervened since the last concert was given there have been various changes in its personnel; every item being warmly applauded.

Siam Observer

Friday March 27, 1931

Symphony Concert.

by the Royal Orchestra.

The final concert of the series by the Royal Orchestra under the baton of Phra Chen Duriyanga was given at the Sahadya Hall of the Grand Place last evening, to a disappointed meagre audience. This was the more to be deplored since the programme given,

was from the musical standpoint, probably the best of the whole series. It opened with Mendelsohn's overture to Ruy Blas which was played with great swing and verve and met with general appreciation. It was followed by Beethoven's No. 5 symphony, in C minor, each of the four movements of which were rendered extremely well.....

Siam Observer

Friday January 23, 1931.

Symphony Concerts

First of New Series

Excellent Musical Treat

From the point of view of numbers, the attendance at the first of the series of Symphony Concerts by the Royal Orchestra, at the Sala Sahadaya Samagom Hall, Grand Palace, last night, was disappointing, but it was exceedingly appreciative of the efforts of the musicians. There is no question as to the relative claims of the Sala Sahadaya Samagom Hall and the Theatre Royal for an entertainment of this nature, the former is infinitely the superior, though the brasses in the confined space last night were inclined to be on the loud side, but the surroundings helped greatly to bring out the beauty of the string instruments. So even if the brasses were a little loud, the Hall is superior from the point of view of acoustics...

Local Radio

Both the officials (at 11 P.M.) and the Royal Orchestra are to be congratulated upon the way the concert of the latter in the Sahadaya Hall of the Grand Palace was put on the air last night .....

เสวกโท พระเจนดุริยางค์

ปลัดกรมการคนตรีฝรั่งหลวงประจำพระราชสำนักรัชกาลที่ ๑

(ปี พ.ศ. ๒๔๗๐)

สมรรถภาพของวงดนตรีที่ได้สร้างขึ้นมา ยังผลให้ประเทศ
ชาติของเราได้รับเกียรติยศอย่างสูง เคนน่าพากภูมิใจยิ่ง ถึงกับถูกยกย่อง
จากชาวต่างประเทศที่เป็นนักติชมการบรรเลง (Critic) ว่าเป็นวงดนตรีที่
ดีที่สุดในภาคตะวันออกไกล

ประมาณ ๒ ปีก่อนหน้าที่จะได้เริ่มทำการแสดง Symphony Concert
นี้ วงดนตรีต้องไปทำการบรรเลงที่พระที่นั่งอัมพร เป็นงานประจำสัปดาห์
จุดประสงค์ของพระองค์ท่าน ก็เพื่อกวัดขั้นสมรรถภาพของนักดนตรีไทยให้
มีฝีมือและความเชี่ยวชาญยิ่ง ๆ ขึ้น เพื่อมิให้ละลายแก่ชาวต่างประเทศ
ที่จะได้มาฟังการแสดงในลำดับต่อไป ในรัชสมัยของพระองค์ วงดนตรี
เคยถูกส่งไปบรรเลงตามสถานทูตต่าง ๆ อันเป็นงานนอกสถานที่ตั้ง เคย
ปฏิบัติมาในรัชสมัยของพระมงกุฎเกล้าฯ และทุก ๆ คราวงานเฉลิมพระ
ชนมพรรษา และงานสำคัญอื่น ๆ ก็ได้มีการแสดง Popular Concert เป็น
พิเศษและให้ประชาชนฟังได้ เช่นการแสดง Symphony Concert คราว
ต้อนรับชาวต่างประเทศที่เข้ามาประชุมการแพทย์ในประเทศไทย เกี่ยว
ด้วยโรคตะวันออก (Tropical Diseases) การแสดง Symphony Concert นี้
มายุติลงภายหลังที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. ๒๔๗๕ (ค.
ศ. ๑๙๓๒)

พ.ศ. ๒๔๗๓

ในรัชกาลพระปกเกล้าฯ เพลงไทยก็มีโอกาสไหวตัวในทางดีขึ้น
ด้วยการวางหลักการบันทึกเป็นโน้ตสากล เพื่อเก็บรักษาไว้เป็นหลักฐาน
และเพื่อป้องกันการสูญหาย หรือเลอะเลือน แต่ไหนแต่ไรมาเพลงไทย

ของเรา เคยจารึกจดจำอยู่ในสมองของอาจารย์คนไทยทั้งหลาย เมื่อ
ต่างคนต่างมรณะกรรมไป เพลงไทยก็ตายตามตัวไปด้วย ที่มีเหลืออยู่ก็
ค่อย ๆ ลดจำนวนน้อยลง เป็นลำดับ ทั้งยังขาดตกบกพร่องผิดเพี้ยนกันไป
หากความแน่นอนไม่ได้ และโดยเหตุนี้ เพื่อจัดให้เพลงไทยได้รูปเป็นมาตรฐาน
ฐานถาวรมิให้สาบสูญไปเสีย งานบันทึกเพลงไทย เป็นโน้ตสากลจึงได้ถูก
ริเริ่มขึ้นในความอำนวยการของสมเด็จพระยาบรมโกศ การจดบันทึก
เพลงไทยนี้ได้ดำเนินไปที่วังวรดิศ ถนนหลานหลวง ด้วยความละเอียด
ถี่ถ้วนอย่างยิ่ง กรรมการฝ่ายดนตรีไทยก็ได้เลือกเฟ้นเอาแต่ผู้ทรงคุณวุฒิ
จริง ๆ ส่วนฝ่ายทางการจดบันทึกนั้น ตกเป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าในฐานะ
ของหัวหน้า เป็นผู้วางหลักการบันทึก พร้อมด้วยนักดนตรีในวงดนตรีฝรั่ง
หลวง เป็นผู้ช่วย เหลืออีกหลายคน จากนั้นแล้ว เพลงไทยก็ถูกบันทึกขึ้นเป็น
จำนวนมาก นับว่าเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่สำหรับดุริยางคศิลป์ประจำชาติ
ของเรา โดยป้องกันการสูญหายไปได้ชั้นหนึ่งแล้วแต่อีกชั้นหนึ่งที่ยังวิตก
อยู่ก็คือ เพลงไทยทั้งหลายนั้นถูกจดไว้ด้วยตัวดินสอดำ และด้วยกระดาษ
บาง ๆ (โดยจุดประสงค์ที่จะให้เป็นต้นฉบับ เพื่อทำการพิมพ์ต่อไปในภาย
หลัง) อาจจะลบเลือนหรือขาดวัน เพราะมดปลวกกัดกินก็ได้ บัดนี้เพลง-
ไทยทั้งหมดถูกเก็บรวบรวมไว้ในกรมศิลปากร ข้าพเจ้าจึงวิตกว่าบทเพลง
ไทยเหล่านี้ที่ครั้งหนึ่งได้อุตสาหกรรมด้วยความลำบากยากเข็ญ อาจจะ
กลับล้มละลายหายสูญตามลักษณะ เดิมอีกก็เป็นได้ ศิลปินเอกของไทย
หากไทยเราไม่ช่วยกันรักษา เมื่อเสื่อมสลายลงไปแล้วก็จะโทษใครเล่า
จะให้ดนตรีสากลเข้ามาแทรกอยู่ในประเทศของเราเพียงอย่างเดียวและ
ละเลยของดีของเราเสียแล้วนั้นหรือ ต่อไปอนุชนรุ่นหลังของเราจะมีศิลป
ไทยขึ้นไหนไว้หวดอารยธรรมของประเทศให้ประจักษ์แก่ตาโลกเล่า.

อันคนครี, มีคุณ, ทุกอย่างไป ย่อมใช้ได้, ตั้งจินตา, คำบุรินทร์

ถึงมนุษย์, ครุฑา, เทวาราช จัตะบาท, กลางป่า, พนาสิน

แม่ปี่เรา, เป่าไป, ให้ได้ยิน ก็สุดสิ้น, สิ่งโมโห, ที่โครธา

ให้ใจอ่อน, นอนหลับ, หมตสติ อันลัทธิ, คนตรี, คีหนักหนา

ซึ่งสงสัย, ไม่นับ, ในวิญญาณ์ จงนิทรา, เกิดจะเป่า, ให้เจ้าฟัง.

คัดจากพระอภัยมณี (สุนทรภู่)

เรื่อง การบันทึกเพลงไทยเป็นโน้ตสากล

(สมัยรัชกาลที่ ๗)

(สำเนา)

ที่ ๒๔/๕๑๖

วันที่ ๒๗ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๓

แจ้งความยัง ท่านเจ้าพระยาวรพงษ์พิพัฒน์ เสนาบดีกระทรวงวัง

ด้วยราชบัณฑิตยสภาปรากฏว่า เพลงปี่พาทย์มโหรีของไทยฝึกหัด และรักษากันมาแต่ด้วยความตรงจำ เป็นเหตุให้เพลงปี่พาทย์มโหรีของ เก่าสูญไป มีเหลืออยู่แต่ชื่อเป็นอันมากน่าเสียดายอยู่ เห็นว่าความบกพร่อง อันนี้อาจจะแก้ไขในปัจจุบันนี้ด้วยวิธีจด เพลงลงโน้ตรักษาไว้และราชบัณฑิตยสภาเต็มใจที่จะรับอำนาจการ ถ้าหากเจ้าคุณเห็นชอบด้วย และรับจะอุดหนุน ด้วยผู้เชี่ยวชาญการดุริยางคดนตรีทั้งอย่างไทยและอย่างฝรั่งขึ้นอยู่ในกระทรวงวังทั้งนี้ ขอให้พระเจ้านครดุริยางคจกคนชำนาญการจดโน้ตมาให้และขอให้อนุญาตให้เรียกครูดุริยางคดนตรี ในกรมมหรสพมาบอกเพลงให้จด จดแล้วเก็บรักษาไว้ในหอพระสมุดสำหรับพระนคร เห็นว่าถ้าทำอย่างนี้จะได้ เพลงปี่พาทย์ของไทยไว้สืบไปไม่มีสูญ โดยไม่ต้องเพิ่มเงินจ่ายอย่างหนึ่งอย่างใด นอกจากค่ากระดาษเครื่องเขียน เพราะผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้รับเงินเดือนในกระทรวงวังอยู่แล้วทั้ง ๒ พวก หวังใจว่าเจ้าคุณ จะเห็นชอบด้วยและอนุญาตตามที่เสนอมานี้.

(ลงพระนาม) ดำรงราชานุภาพ

นายกราชบัณฑิตยสภา

(สำเนา)

ที่ ๑๕/๓๓๖๐

กรมบัญชาการ

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๓

ขอประทานกราบทูลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาตมจันทราอนุ-
ภาพ ทราบฝ่าพระบาท

ลายพระหัตถ์ที่ ๒๔/๕๑๖ ลงวันที่ ๒๗ มกราคมพุทธศกนี้ทรงพระ
ปรารภเรื่องทำโน้ตเพลงไทยและฝรั่ง รักษาไว้ที่หอพระสมุดสำหรับพระ
นคร เพื่อให้ถาวรไม่มีเวลาสูญสิ้น

ข้าพระพุทธเจ้า ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาเรียนพระ-
ราชปฏิบัติ ทรงพระราชดำริเห็นชอบด้วยและโปรดเกล้าฯ ให้จัดการ
ไปได้ ข้าพระพุทธเจ้าได้สั่งให้เสวกเอก พระยานัญญกานูรักษ ผู้กำกับ
การกรมพิพาทย์และโขนหลวง กับเสวกโท พระเจนดุริยางค์ ปลัดกรม
กองเครื่องสายฝรั่งหลวง มาเฝ้าฟังพระดำริและจัดการถวายตามพระ
ประสงค์

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ

(ลงนาม) ข้าพระพุทธเจ้า เจ้าพระยาวรวงศา

สำเนากระทรวงวังวันที่ ๑๑๒๒ ลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

ที่ ๓๐/๘๕

กรมเครื่องสายฝรั่งหลวง

วันที่ ๓๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

เรียน มหาเสวกตรี พระยาบำเรอภักดิ์ ปลัดทูลฉลองกระทรวงวัง

ตามหนังสือที่ ๒๑/๓๓๕๕ ลงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๕ ให้ข้าพเจ้าไปเฝ้าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาต๋นรจนาอนุภาพ เพื่อฟังพระคำริในเรื่องจดเพลงไทยทำนองชั้นนั้น ข้าพเจ้าได้ไปเฝ้าตามบัญชาท่านเสนาบดีแล้ว

บัดนี้ การจดเพลงไทยได้ทำเสร็จแล้วชุดหนึ่ง เรียกว่า เพลงโหมโรงเย็นหรือโหมโรงละคร ฉบับรวมเครื่องเป่าพาทย์ (Score) ดังได้ส่งมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว ขอท่านได้โปรดนำสมุดรวมเครื่องเป่าพาทย์ (Score) ฉบับนี้ส่งไปยังสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาต๋นรจนาอนุภาพ นายกราชบัณฑิตสภาต่อไปด้วย

อนึ่ง เพลงในสมุดเล่มนี้ได้จดไว้ตามทางและวิธีบอกโดยข้าราชการในกรมเป่าพาทย์หลวง ซึ่งหลวงประดิษฐไพเราะ เป็นหัวหน้า ส่วนข้าราชการในกองเครื่องสายฝรั่งหลวงที่มีหน้าที่จดนั้น ข้าพเจ้าได้ทำบัญชีรายนามแนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้ด้วยแล้ว

แล้วแต่จะโปรด

เสวกโท พระเจนดุริยางค์
ปลัดกรมกองเครื่องสายฝรั่งหลวง

หน้าพระราชารและนาม	หน้าทั้งค เพลง
ปลัดกรมกอง เครื่องสายฝรั่งหลวง เสวกโท พระเจนดุริยางค์ (บี.ไฟท์ วาทยะกร)	ควบคุมการจดทั่วไปทุก ๆ ทาง
ครูผู้ช่วย รองเสวกตรี ขุนสนับบริร เลงกิจ (ฉวน โทษะกาญณะ)	ทางระนาด เอก
นักดนตรีพิเศษ รองเสวกตรี ขุนสำเนียงชั้นเชิง (มล โภมลรัตน์ะ)	ทางตะโพน, กลองทัด และเครื่องตีทั่วไป
นักดนตรีพิเศษ ว่าที่รองเสวกตรี ฉอน เนตะสูตร	ทางทุ้มไม้และทุ้มเหล็ก
นักดนตรีชั้น ๑ พันเด็กชาเอก ทรัพย์ วิเศษประภา	ทางฆ้องใหญ่และฆ้องเล็ก กับทางปี่
นักดนตรีชั้น ๑ พันเด็กชาเอก เชื้อ อัมพลิน	ทางฆ้องใหญ่และฆ้องเล็ก กับทางปี่
นักดนตรีชั้น ๒ พันเด็กชาโท วิเชียร แม็กอินไตร	คัดลอกโน้ต เพลงจากต้นฉบับ แต่หน้า ๑ ถึง ๒๔๑

หน้าพระราชกฤษฎีกาและนาม	หน้าจดเพลง
นักดนตรีชั้น ๑ พันเอก โพธิ์ ทศนุกี	เขียนอักษรกำกับและคัดลอกโน้ต เพลงแต่หน้า ๒๔๒ - ๒๔๓

(สำเนา)

ที่ ๑๐/๔๕๕

กรมบัญชาการ

วันที่ ๓ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๑๔

ขอประทานกราบทูล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาจักรีราชานุภาพ ทราบฝ่าพระบาท

เนื่องจากหนังสือข้าพระพุทธเจ้าที่ ๑๕/๓๓๖๐ ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ศกก่อน เรื่องทำโน้ตเพลงไทยและฝรั่งรักษาไว้ที่หอพระสมุดสำหรับพระนคร ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าได้สั่งให้เสวกเอก พระยานัฏกานูรักษกับเสวกโท พระเจนดุริยางคมาเผาเพื่อจัดทำถวาย

บัดนี้ ข้าพระพุทธเจ้าได้รับรายงานจาก พระเจนดุริยางคว่าได้จดเพลงไทยสำเร็จแล้ว ๑ ชุด เรียกว่าเพลงไทยโรงเย็นหรือไหมโรงละคร ฉบับรวมเครื่องเป่าพาทย์ ข้าพระพุทธเจ้าขอประทานถวายสมุดจดเพลงนี้มาพร้อมด้วยสำเนารายงานของพระเจนดุริยางค
ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ

(ลงนาม) ข้าพระพุทธเจ้า เจ้าพระยาวิมลวงศาธิบดี

(สำเนา)

ที่ ๖/๒๔๔

ราชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔

แจ้งความมายัง ท่านเจ้าพระยาอรรพวงศพิพัฒน์

ฉันได้รับจดหมายของ เจ้าคุณกับสมุด โน้ตรวม เพลงปี่พาทย์ซึ่งพระ
เจนนคริยาangkทำขึ้น เสนอต่อ เจ้าคุณมาให้ราชบัณฑิตยสภา เป็นตอนแรก ฉัน
รู้สึกยินดียิ่งนักซึ่งได้แล เห็นผลของการสำคัญซึ่ง เจ้าคุณได้มอบหมายให้ราช
บัณฑิตยสภาช่วยจัดการ เป็นอันสำเร็จผลได้แน่นอน ไม่มีที่สงสัย คือไปนี้
มีปัญหาว่าจะกิน เวลาที่จะต้องทำการต่อไปอีกสักกี่ปีก็เดือน จึงจะได้ เพลง
ไทยลงโน้ตไว้ทั้งหมดมิให้มี เวลาสูญเสีย

ในการจดโน้ต เพลงไทยที่ทำมา ได้เริ่มลงมือทำตั้งแต่วันที่ ๑๕
กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๓ โดยกำหนดนัดให้พวกครูในกรมปี่พาทย์หลวงกับ
พวกครูในกอง เครื่องสายฝรั่งหลวง มาประชุมกันที่วังวรดิศทุกวันพฤหัสบดี
และวันเสาร์ ฉันได้มอบหน้าที่ให้หม่อมเจ้าหญิงพัฒนาฯ ธิดาของฉัน เป็นผู้
ต้อนรับเลี้ยงดู พระเจนนคริยาangk เป็นผู้อำนวยความสะดวกโน้ต และครูปี่พาทย์
หลวงช่วยกันบอก เพลงให้ตั้งตนด้วย เพลงในตำรา เล่นโยนของโบราณ เป็น
ลำดับมา ฉันขอเสนอต่อเจ้าคุณว่า บรรดาผู้ที่มิหน้าที่มาทำการจดโน้ต
เพลงตั้งแต่ทำมาด้วยความ อ้อ เพื่อและความสามัคคี โดยตั้งใจจะให้การ
สำเร็จ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เมื่อแรกลงมือทำอยู่ค่อนข้างลำบาก เล็ก
น้อย แต่เมื่อค้นแก่วิธีการที่ทำก็ทำ เร็วและสะดวกยิ่งขึ้นทุกที จึง เชื่อได้ว่า
คง เป็นการสำเร็จตามประสงค์

อนึ่ง ในพวกครูป้าทวยหลวงฉันทไค้คุณ เคยทราบคุณวุฒิของ เขามา
แล้วโดยมาก แต่พระเจนนครियाางกันนั้น ฉันทไค้มาคุณ เคยความสามารถ
ของ เขาในคราวนี้ เห็นประจักษ์ว่ามีความสามารถในวิชาดนตรีฝรั่งยิ่ง
กว่าใคร ๆ ที่ฉันทไค้รู้จักมาในชาวสยามนี้ และเป็นผู้มีน้ำใจรักวิชาจริง ๆ
จึงมีความยินดีที่ได้ทำการร่วมกัน

สมุดที่เจ้าคุณส่งมาให้ จะได้อส่งไปรักษาไว้ในหอพระสมุดสำหรับ
พระนคร โดยมีคู่มือเฉพาะสำหรับโน้ต เพลงดนตรีที่จะได้อมาต่อไป ในที่สุด
ขอขอบพระคุณเจ้าคุณอีกครั้งหนึ่ง ที่ได้บัญชาการให้ได้อตั้งต้นในเรื่องนี้ อัน
จะเป็นคุณและประโยชน์แก่บ้าน เมืองต่อไปในภายหลังกอย่างหนึ่ง.

(ลงพระนาม) คำรงราชานุภาพ

นายกราชบัณฑิตยสภา

(สำเนา)

วังวรดิศ

วันที่ ๑๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔

แจ้งความมายัง ท่านเจ้าพระยาวรวงศ์พิพัฒน์ เสนาบดีกระทรวงวัง

ด้วยการทำโน้ต เพลงไทยได้อคำเนินมาเป็นลำดับ เดียวนี้ถึงขั้นที่
จะทำเพลงไหว้ครู โขนและละคร พวกครูป้าทวยแจ้งแก่ฉันทไค้ว่า เพลง เหล่านี้
บอกได้แต่พระยานัฎกานุรักษ์ อีกประการหนึ่งที่จะบอก เพลง ไหว้ครูนั้นต้อง
มีพิธีกรรมตั้งหัว โขนครูทำสักการะบูชาด้วยตามประเพณี ฉันทไค้จึงจดหมาย

ฉบับนี้มายัง เจ้าคุณ เพื่อจะได้โปรดส่งพระยานุฎีกาบุรุษให้มาบอก เพลง
ไหว้ครูกับทั้งให้จัดเครื่องสำหรับพิธีมาด้วย ส่วนเครื่องกระยาบวงสร้าง
นั้นฉันรับจะช่วยจัดทำที่บ้านไม่ไห้ต้องลำบาก ถ้าเจ้าคุณโปรดแล้วขอให้ส่ง
พระยานุฎีกาฯ มาพบกับหม่อมเจ้าหญิงพัฒนาฯ นัดหมายให้เป็นที่เข้าใจกัน

เนื่องในเรื่องจดโน้ตเพลงไทยนี้ เมื่อออกเตอร์แอสมิส ราชทูต
เยอรมันทราบความ ได้แสดงความยินดีแก่ฉันมากและชี้แจงขอให้ทำต่อไป
อีกอย่างหนึ่งคือ ทำแผ่นเสียงตราโมโพล เพลงไทย เพราะ ๆ จะได้อุป
หลายไปในนานาประเทศ ฉันก็คิดดูเห็นชอบกับเขาคด้วย เพราะสิ่งเกิดแผ่น
เสียง เพลงไทยที่ทำขายกันยังไม่ดีถึงสมควร บางทีเครื่องดนตรีก็คนร้อง
ร้องไม่ดี บางทีคนร้องร้องดี แต่พวกชาวคนตรีทำไม่เพราะ กระบวนการ
เลือกเพลงการต่าง ๆ ก็ยังไม่ดี ถ้าลองทำให้ดีจริง ๆ เห็นพอจะทำได้
โดยไม่ต้องออกเงินลงทุนรอนอย่างไร ราชทูตเยอรมันไปหาผู้รับทำมาให้
คนหนึ่ง ซึ่ง เป็น เอเยนต์ของบริษัทแผ่นเสียงปาเลโอโพล ได้มาพูดกับฉัน
เขารับจะตกลงตั้งกล่าวต่อไปนี้

๑. เขาจะเรียกหาช่างและเครื่องมือ เขามาทำด้วยทุนของ
เขาเอง และยอมให้ช่างคนร้องกับชาวคนตรีตามอย่างธรรมเนียม
เคยทำแผ่นเสียงกันมา บรรดาแผ่นเสียงที่ได้ทำขึ้น เขาจะให้เป็นกำนัล
๓ แผ่น (คือสำหรับกระทรวงวังแผ่น ๑ ราชบัณฑิตยสภาแผ่น ๑ ตัวฉัน
แผ่น ๑)

๒. เขาขอให้ฉันจัดทำที่หาคนร้องและชาวคนตรี กะเพลง
ต่าง ๆ ให้ทำและยอมให้ใช้ชื่อว่า "แผ่นเสียงราชบัณฑิตยสภา" ดังนี้

นั่นก็เพราะทั้งคู่ก็ไม่เสียรัก เสียเปรียบอันใดกัน แต่ว่าการนี้จะ
ต้องได้รับอนุญาตของ เจ้าคุณก่อนจึงจะตกลงกับเขาได้ เพราะจะต้องขอ
แรงคนในกรมปีพาทย์หลวง ตลอดจนพวกพระเจ้านครियाงค์ให้ช่วยในการนี้
ฉันจึงมีจดหมายฉบับนี้มาหาหรือ เจ้าคุณ จะเห็นชอบด้วยหรือประการใด.

(ลงพระนาม) ตำรงราชานุกาพ

(สำเนา)

ที่ ๑๔/๑๑๑๔

กรมบัญชีการ

วันที่ ๑๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๑๔

ขอประทานกราบทูล ส้มเต็งพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำรงราชา
นุกาพ ทราบฝ่าพระบาท

ลายพระหัตถ์ลงวันที่ ๑๔ เดือนนี้ มีพระประสงค์ให้สั่งพระยานัก
กาบุรุษเข้ามา เข้าหม่อมเจ้าหญิงพัฒนาฯ นัดหมายให้เป็นที่เข้าใจกันในเรื่อง
ที่จะบอก เพลงไหว้ครู โขนละคร เพื่อทำโน้ต เพลงไทย ก็รับส่งไปด้วย
เรื่อง เอ เยนต์แผ่น เสียงของ บริษัทแผ่น เสียงปา เลอ โฟน รับตกลงจะทำ
แผ่น เสียงกราม โฟน เพลงไทยที่เพราะ ๆ นั้น ได้ทราบเกล้าฯ แล้ว

ข้าพระพุทธเจ้าได้สั่งพระยานักกาบุรุษ ให้อนุวรรณตามพระ
กระแสรับสั่งในเรื่องที่จะทำโน้ต เพลงไหว้ครู โขนละครแล้ว ส่วนการที่จะ
ทำแผ่น เสียงกราม โฟน เพลงไทยทางกระทรวงวังก็ได้ เกยตำริ เหมือนกัน
ว่าจะทำอย่างที่เขาทำแผ่น เสียง เครื่องการที่ส่งไปทำการกระจาย เสียงอยู่

เดี๋ยวนี้ก็เพื่อจะให้ชำนานาณขึ้น เมื่อมี เอ เยนต์ของบริษัทป่า เลอโฟนรับจะ
ตกลงทำให้ได้ดังนี้ ข้าพระพุทธเจ้าก็ยินดีมาก เชื่อกด้วยเกล้าฯ ว่าเขาจะ
ทำได้ แต่แผนเสียงที่จะให้เป็นกำนันนั้น ตามที่ เคยมาคราวก่อนต้องจัด
ทูลเกล้าฯ ถวาย ๒ ชุด จึงควรขอเพิ่มสำหรับทูลเกล้าฯ ถวายอีก ๒ ชุด

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ

(ลงนาม) ข้าพระพุทธเจ้า เจ้าพระยาวรรพภัต

(สำเนา)

วันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕

ถึง หลวงประดิษฐไพเราะ ทราน

การจดโน้ต เพลงที่วังวรดิศ ได้หยุดโดยเสด็จพ่อแม่ทรงสบายนั้น
บัดนี้ เห็นว่าควรจะทำต่อไปถึง เกิมแล้ว ฉะนั้น ฉนั้น เห็นว่าควรจะเริ่มทำ
ตั้งแต่วันที่ ๑๔ เดือนนี้เป็นไป และใช้วันหยุดสัปดาห์กับวันเสาร์ ตาม เกิมจะ
เป็นการขัดข้องหรือไม่ขอไห้ตอบมาไห้ทราบด้วย และถ้าไม่ขัดข้องก็ขอได้
สิ่งผู้มีหน้าที่มาบอกไห้ทราบทั่วกันด้วย.

พัฒนายุติศกุล

(สำเนา)

บ้านหน้าวังบูรพาภิรมย์

วันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕

ทูล หม่อมเจ้าหญิง พัฒนายุทธทราบ

ตามที่ทรงกำหนดวันสำหรับทำการจดโน้ต เพลงต่อไปใหม่นั้น เป็น
การดีแล้ว กระหม่อมไม่มีการขัดข้อง ฉะนั้นกระหม่อมจะได้บอกผู้หน้าที่
ในการนี้ให้พร้อมกันในวันที่ ๑๔ เวลาตามเดิม

แล้วแต่จะไปรด

เกล้ากระหม่อม หลวงประดิษฐไพเราะ

(ครั้นต่อมาในวันที่ ๒๔ มิถุนายน การบันทึกเพลงไทยนี้ต้องหยุดชงักลง
เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง)

การปรับปรุงวงดนตรีทหารและการกำเนิดของเพลงชาติ

พ.ศ. ๒๔๗๐

ในราวปี พ.ศ. ๒๔๗๐ ท่านผู้บังคับการสถานีทหารเรือผู้หนึ่ง ได้มาพบกับข้าพเจ้า ณ ที่ทำการของข้าพเจ้าที่สวนมิสกวัน เพื่อขอร้องให้ข้าพเจ้าไปช่วย เหลือในการปรับปรุงวงดนตรีของกองทัพเรือ ซึ่งมีวงโยธวาทิต (แตรวง) และวงดุริยางค์ (Orchestra) ข้าพเจ้าก็ยินยอมตามคำขอร้องนั้น ด้วยรับรองว่าจะไปปรับปรุงให้อาทิตยละ ๒ ครั้งในตอนบ่าย ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานเป็นประจำเรื่อย ๆ มา จนถึงสมัยที่ข้าพเจ้าต้องออกไปปฏิบัติราชการดนตรียังต่างประเทศ (เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๐) คือมาภายหลังที่ได้กลับมาแล้ว ข้าพเจ้าก็ได้ดำเนินการอบรมต่อไปอีกจนกระทั่งถึง พ.ศ. ๒๔๘๓ (สมัยสงครามอินโดจีน) ต่อจากนั้นมาข้าพเจ้าได้ถูกส่งย้ายจากกรมกีฬากองทัพอากาศ ไปยังกองทัพอากาศ เพื่อจัดตั้งวงดุริยางค์อีกวงหนึ่ง เพราะทางกองทัพอากาศได้ เปิดที่ทำการภาพยนตร์ เสียงชั้นหน่วยหนึ่งที่ทุ่งมหาเมฆ จังหวัดพระนคร เรียกชื่อว่าหน่วยกองภาพยนตร์ทหารอากาศ และโดยเหตุที่ระยะทางจากลำสนธิถึงกองดุริยางค์ทหารเรือซึ่งตั้งอยู่ที่ฝั่งธนบุรีต้อง เสียเวลาในการเดินทางมากมาย ต่อมาข้าพเจ้าจึงจำเป็นต้องยุติการไปอบรมที่กองดุริยางค์ทหารเรือ เสีย

พ.ศ. ๒๔๗๔

ในระหว่างเวลาที่ข้าพเจ้ากำลังไปให้การอบรมที่วงดนตรีทหารเรือราวปลาย พ.ศ. ๒๔๗๔ ข้าพเจ้าได้พบปะกับเพื่อนนายทหารเรือชั้นผู้

ใหญ่ผู้หนึ่ง ท่านขุนข้าพเจ้าคุณเคยรักใคร่ และรู้จักสนิทสนมกันมาแต่ก่อนแล้ว เพื่อนของข้าพเจ้าคุณ เป็นผู้รักวิชาการดนตรีอยู่บ้าง และชอบร้องเพลง ท่านได้ถือโอกาสมาพบข้าพเจ้าที่กองตุรียางคทหารเรืออยู่เนือง ๆ และเฉพาะมา เวลา เดียววัน เดียวกับที่ข้าพเจ้าไปไหว้คาราบรม ณ ที่นั้นเสมอ แรกเริ่มเดิมทีข้าพเจ้าก็มีได้ทราบความประสงค์อันแท้จริงของท่าน ในการที่พยายามมาพบข้าพเจ้าบ่อย ๆ อยู่มาวันหนึ่งท่านได้กระซิบร้องขอโทษข้าพเจ้าประพันธ์เพลงไทยหนึ่ง โดยขอให้ท่านเอง เป็น เพลงที่มีความรู้สึกคล้ายคลึงกับ เพลงชาติฝรั่งเศส ชื่อ "La Marseillaise" ข้าพเจ้าตอบไปว่าไม่จำเป็นจะต้องมีก็ได้ เพราะ เพลงชาติที่มีชื่อว่าสรร เสริญพระบารมีของเรานั้นก็มีอยู่แล้ว แต่ท่านกลับตอบว่าชาติต่าง ๆ เขาก็มีเพลงประจำชาติอยู่หลาย ๆ บท เช่น เพลงธง, เพลงราชนาวี, เพลงทหารบกและอื่น ๆ อีกมากมาย ใคร่อยากจะให้ไทย เรามี เพลงปลุกใจ เพิ่ม เดิมขึ้นไปอีกบ้าง เพราะ เพลงสรร เสริญพระบารมีนั้น เป็น เพลงของพระมหากษัตริย์ แต่ เพลงสำหรับประชาชนนั้น เรายังหาไม่มี ข้าพเจ้าจึงตอบปฏิเสธไปว่า ข้าพเจ้าจะรับทำเช่นนั้นไม่ได้ เพราะมิใช่เป็นคำสั่งของทางราชการ ขอให้ท่าน เลิกความคิดนี้เสียเถิด แต่ท่านก็ตอบว่าขอฝากไว้ เป็นแนวความคิดไปพลางก่อน ในวันข้างหน้าจะมาวิสาสะกับข้าพเจ้าในเรื่องนี้อีก

เมื่อท่านผู้ใดได้จากข้าพเจ้าไปแล้ว ข้าพเจ้าก็ปรึกษาหารือกับนายทหาร เรืออีกท่านหนึ่งที่มีหน้าที่อยู่ในกองแตรวง เมื่อท่านผู้ใดทราบเรื่องก็เตือนข้าพเจ้าทันทีว่าให้ข้าพเจ้าระวัง เพื่อนผู้นั้นให้จงหนัก เพราะเขาสื่อกันว่าท่าน เป็นคอมมิวนิสต์ ข้าพเจ้าตกใจ เป็นที่สุดและพลันก็เข้าใจถึงความประสงค์ของท่านที่ต้องการ เพลงชาติใหม่ เพราะในเวลานั้น

ข้าพเจ้าได้ยินข่าวอุกฤษมาบ้างแล้วว่าจะเกิดการปฏิวัติในไม่ช้า ข้าพเจ้า
ได้ตั้งใจอย่างแน่วแน่ไว้แล้วที่จะหลีกเลี่ยงให้พ้นจากเรื่องการเมืองไปเสีย
โดยปลีกตัวมียอมเข้าคลุกคลีในเรื่องเพลงนี้อีกต่อไป ซึ่งในกาลต่อมาแม่
เพื่อนของข้าพเจ้าจะได้มาติดต่อกับข้าพเจ้าในเรื่องนี้อีกหลายครั้ง ข้า-
พเจ้าก็ประวิงเวลาอยู่เรื่อย ๆ มา จนถึงวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕
เพลงชาติที่เพื่อนของข้าพเจ้าต้องการนั้นก็ยังมีได้ฉบับขึ้น

พ.ศ. ๒๔๗๕

ต่อมาอีกประมาณ ๕ วันภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ
การปฏิวัติได้สงบลงบ้างแล้ว การก็ปรากฏว่าเพื่อนของข้าพเจ้าผู้เป็นผู้
รวมก่อการด้วยคนหนึ่ง และท่านได้มาปรากฏตัวต่อหน้าข้าพเจ้าอีกที่สวน
มิสกวัน ท่านได้แสดงความเสียใจที่มีใครมีเพลงชาติสำหรับขับร้องในวัน
ปฏิวัติตามที่ท่านมุ่งหมายไว้ แล้วก็ขอร้องให้ข้าพเจ้ารับจัดการประพันธ์
ให้โดยด่วน อ้างว่าเป็นความประสงค์ของคณะผู้ก่อการ ในระหว่าง-
เวลาที่สภาพทางการเมืองกำลังอยู่ในหัวเลี้ยวหัวต่อ เช่นนี้ยากที่ข้าพเจ้า
จะปฏิเสธอีกต่อไป จึงได้ขอร้องว่าหากข้าพเจ้าทำให้แล้วก็ขอได้กรุณา
ปกปิดนามของข้าพเจ้าให้มิดชิดด้วยและขอเวลา ๑ วันเพื่อนของข้าพเจ้า
ก็รับคำแล้วก็ลาจากไปโดยต้องเข้าประชุมในการร่างรัฐธรรมนูญ ที่พระที่
นั่งอนันตสมาคม

ในระหว่างเวลา ๑ วันนี้ ข้าพเจ้าต้องรู้สึกกระวนกระวายใจ
เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งข้าพเจ้าไม่เคยประสบมาในชีวิตเลย ไม่ทราบว่าจะตัด
สินใจอย่างไรถูก เพลงก็คิดไม่ออกเพราะสมองหงุดหงิด เมื่อครบกำหนด

๑ วันในตอนเช้า (ซึ่งข้าพเจ้าจำได้แน่นอนว่าเป็นวันจันทร์) ข้าพเจ้าก็เตรียมตัวมาปฏิบัติราชการตามเคยที่สวนมิสกวัน ขึ้นรถรางประจำทางจากถนนสุริยวงส์มาเปลี่ยนรถที่สี่แยก เอส. เอ. บี. และในขณะที่ข้าพเจ้ากำลังเดินทางอยู่ในรถรางสายนี้ ท่านอง เพลงก็บัง เอิญปรากฏขึ้นมาในสมองของข้าพเจ้าอย่างครบถ้วน ข้าพเจ้าลงจากรถรางตรงไปยังที่ทำการที่สวนมิสกวันก็ เริ่มจดบันทึกท่านอง เพลงที่จำได้ลงบนแผ่นกระดาษโน้ตเพลงทันที เพื่อป้องกันไม่ให้ลืม ข้าพเจ้าตรงไปที่ Piano ทดลองการประสานเสียงก็พอดี เพื่อนของข้าพเจ้า เดินเข้ามาตามกำหนด คือเมื่อข้าพเจ้าได้คิด Piano ให้อ่านแล้วท่านก็พอใจ เป็นอย่างยิ่ง เลยร้องขอให้ข้าพเจ้าแยกแนวและปรับ เพลงนี้ เข้าวงดุริยางค์ทหารเรือ ให้นำการบรรเลงประจำสัปดาห์ที่พระที่นั่งอนันตสมาคม คือวันพฤหัสบดีต่อมา เพราะในเวลาที่มีการร่างรัฐธรรมนูญนั้น ทางการจัดให้มีการบรรเลงดนตรี เป็นประจำทุกวันพฤหัสบดีตอนบ่าย เพื่อการรื่นเริงของสมาชิกสภา เพลงที่ข้าพเจ้าประพันธ์นั้นก็จะได้ถือโอกาสนำออกบรรเลง เพื่อทดลองความเห็นของสมาชิกทั่ว ๆ ไปด้วย ข้าพเจ้ารับรองว่าจะจัดทำให้เป็นที่ยอมรับพร้อมกันนั้นก็ได้อ่านเพื่อนของข้าพเจ้าอีก เป็นครั้งสุดท้ายว่า ให้ส่งวงนามของข้าพเจ้าซึ่ง เป็นผู้ประพันธ์ไว้อย่างเด็ดขาด ท่านก็รับปากไว้อย่างแน่นอน

ครั้นต่อมาในวันศุกร์รุ่งขึ้นตอนเช้าข้าพเจ้าจับหนังสือพิมพ์ศรีกรุงซึ่งเคยรับเป็นประจำก็ได้ประสพกับข่าวที่ทำให้ต้องออกสั้นชั่วฉับ ชั่วนี้แจ้งว่า เมื่อวานนี้ได้มีการทดลองฟังการบรรเลงท่านอง เพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ ยกย่องว่าเป็นบทเพลงที่ไพเราะก็คิดว่าน่าฟังทั้งกระทั่งคัดกินเวลาบรรเลงเพียง ๔๕ วินาที เหมาะสมที่จะยึดถือเอาเป็นเพลงชาติได้ ตอน

ทนายไคน้ำเอานามของข้าพเจ้าลงตีพิมพ์ไว้ว่า เป็นผู้ที่ได้ประพันธ์ เพลงบทนี้
จึงไม่ต้องสงสัยว่าข้าพเจ้าจะไม่ตระหนกตกใจมากยิ่งเพียงไร ทั้งรู้สึก
เดือดดาลต่อสหายที่รักของข้าพเจ้าเป็นอย่างยิ่ง เพราะได้กำชับไว้แล้ว
ว่าให้ปกปิดนามของข้าพเจ้าไว้ แต่นักกลับมาเปิดโปง เสีย เช่นนี้ก็ดูกระไร
อยู่ข้าพเจ้ารู้สึกหวาดในภัยที่จะสืบกลานมาสู่ตัวและครอบครัวของข้าพเจ้า
เป็นที่สุด และแน่นอนที่เดียวในวันศุกร์ตอน เช้า นั้นเอง ข้าพเจ้ามาปฏิบัติ
ราชการตาม เคยที่โรงโขนหลวงสวนมิสกวัน ก็พอดีเวลา ๐๕.๐๐ น. เกษ
ได้รับโทรศัพทจากกระทรวงวังว่า ให้ข้าพเจ้าไปพบกับท่านเสนาบดี เวลา
๑๐.๐๐ น. เป็นการด่วน ข้าพเจ้าได้ออกจากที่ทำการทันทีมุ่งไปพบกับท่าน
เสนาบดีตามคำสั่ง เมื่อข้าพเจ้าได้มาประสพหน้าท่านเสนาบดี เข้าแล้ว
ท่านก็ทราบว่าข้าพเจ้าได้ไปทำอะไรไว้ในเรื่อง เพลงชาติ รู้หรือไม่ว่า
พระเจ้าแผ่นดิน เรายังอยู่ จะทำอะไรไว้ในเรื่องนี้ทำไมไม่ปรึกษาขอ
อนุญาตเสียก่อน แล้วกำชับให้ข้าพเจ้าชี้แจง เรื่องนี้มาให้ละเอียดทั้งให้ส่ง
สำเนา เพลงชาตินั้นมาด้วย เพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลในบ่ายวันนี้
ข้าพเจ้าตอบไปว่า เพลงนี้ข้าพเจ้าได้ประพันธ์ขึ้น เพื่อให้เพื่อนของข้าพเจ้า
เป็นการส่วนตัวเท่านั้น มีแต่ท่านองสวน ๆ ไม่มีเนื้อร้องที่จะถือว่า เป็น
เพลงชาติได้ ข้าพเจ้าไม่เห็นว่าจะมีความผิดอย่างไร เพราะ เพลงแบบนี้
ใคร ๆ ที่มีความรู้ในการประพันธ์ เพลงก็สามารถทำได้ทั้งนั้น แต่คงต้อง
สนองคำสั่งของผู้บังคับบัญชา จึงได้กลับมาซึ่งที่ทำการด้วยอารมณ์กระวน
กระวายอย่างยิ่ง เมื่อได้กลับมาถึงที่ทำการแล้ว ข้าพเจ้าก็รับโทรศัพท
ไปยัง เพื่อนของข้าพเจ้าที่พระที่นั่งอนันตสมาคมให้มาพบข้าพเจ้าทันที ใน
ไม่ช้าท่านผู้นี้ก็ได้มาถึง เมื่อท่านได้รับทราบข้อความต่าง ๆ แล้วก็กลับไป
ยังพระที่นั่งอนันตอีก ภายหลังจึงทราบว่าท่านผู้นี้ได้ไปพบกับพระยามโน-

ปกรณนิติธาดา นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ท่านนายกผู้นี้ก็ได้รับชี้แจงไปยัง
เสนาบดีกระทรวงวัง เรื่องการประพันธ์เพลงนี้ เป็นความคำรืหของท่าน
และสมาชิกสภาารองขอมายังข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้ามิได้ทำขึ้นแต่โดยลำพัง
หึ่ง เพลงนี้ เพียงอยู่ในชั้นทดลอง เท่านั้น ยังมีได้อุปโลกขึ้น เป็น เพลงชาติ
และก็มีได้ปล้าง เพลงสรรเสริญพระบารมี ซึ่ง เป็น เพลงของพระเจ้าแผ่นดิน
ดินโดย เฉพาะ จะอย่างไรก็ตามพอถึง เดือนตุลาคมศกนั้นเอง ข้าพเจ้าก็
ถูกสั่งปลดออกจากราชการรับเบี้ยบำนาญ ฐานรับราชการมานานครบ ๓๐
ปี แม้ในเวลานั้นข้าพเจ้ามีอายุได้ ๔๔ ปีเท่านั้น เงินเดือน ๕๐๐ บาทต่อ
เดือนของข้าพเจ้า ก็ถูกแบ่งออกครึ่งหนึ่ง เป็นบำนาญ อีกครึ่งหนึ่ง เป็น เงิน
เดือนโดยให้รับราชการต่อไปในอัตรา เงิน เดือนใหม่

เมื่อ เพลงนี้ได้แพร่หลายออกไปสู่ยังประชาชนแล้ว ต่อมาทาง
การก็ได้จัดตั้งคณะกรรมการชั้นชุดหนึ่ง เพื่อดำเนินงานการประกวด เพลง
ชาติขึ้น ซึ่งได้มีผู้เสนอ เข้าแข่งขันกัน เป็นอันมาก ครึ่งสุดท้ายได้มีมติที่ประ
ชุมกรรมการรับรอง เพลงของข้าพเจ้า เป็น เพลงชาติสืบไป ส่วนเนื้อร้อง
นั้น เป็นของขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธ์) และ มหาฉันท ขำวิไล
ภายหลังต่อมา เมื่อประเทศสยามได้ถูก เปลี่ยนนาม เป็นประเทศไทยแล้ว ก็
ได้มีการแก้ไขเนื้อร้องขึ้นใหม่ทั้งปรากฏอยู่ทุกวันนี้ (แต่ในความ เห็นของ
ข้าพเจ้า เนื้อใหม่นี้มิสู้จะสอดคล้องกับทำนอง เท่า เทียมกับเนื้อร้อง เดิม)
โดย เฉพาะทำนอง เพลงชาติที่ข้าพเจ้าได้ประพันธ์ขึ้นนั้น ข้าพเจ้าได้มอบ
ไว้ เป็นสมบัติของชาติสืบไป ตั้งได้รับการยกย่องจากรัฐบาลตั้งสำเนาต่อ
ไปนี้. -

(สำเนา)

ที่ จ. ๔๔๖๒/๒๔๗๗

สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน

วันที่ ๒๓ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่อง ประกวดเพลงชาติ

นายกรัฐมนตรี เรียน พระเจนดุริยางค์

ในสมัยที่สยามประเทศ ได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมา
เป็นระบอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีความมุ่งหวังที่จะบำรุงชาติบ้านเมืองให้เจริญ
รุ่งเรืองยิ่งขึ้นนี้ ประชาชนพลเมืองควรจะมี เพลงชาติ เป็นเครื่องปลุกใจ
ให้รักชาติ เพลงหนึ่งด้วย

บัดนี้ รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้รับรองทำนอง
เพลงของท่าน เป็น เพลงชาติแล้ว ข้าพเจ้าจึงขอแสดงความชื่นชมยินดีใน
วุฒิสามารถและกำลังน้ำใจรักชาติ ซึ่งเป็นปัจจัยให้ท่านประพันธ์เพลงนั้น
สำเร็จเป็นอย่างดี และขอชมเชยคุณความดีของท่าน ในการสนองคุณชาติ
ในครั้งนี้นด้วย.

ขอแสดงความนับถือ

(ลายเซ็น)

นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

พระเจนดุริยางค์
ผู้ควบคุมหมวดดุริยางค์สากล
ผู้แต่งทำนอง เพลงชาติ

เลขาธิการสำนักศิลปกรรม
แห่งราชบัณฑิตยสถาน

PHRA CHEN DURIYANG

Chief of the Royal Orchestra
(European Section)

Creator of New National Anthem
Secretary of Academy of Fine Arts
Royal Institute.

Although Phra Chen Duriyang has never been in Europe, his talents and his devotion to the study of European music

make him one of the outstanding masters in the East. It is by his arduous labours that the members of the Royal Orchestra have arrived at such an advanced stage of training. He also earnestly encourages the study of European music among the young Siamese in general.

The programme of the musical performance conducted by Phra Chen Duriyang himself during the dinner of this evening party is as follows:

1. Grand March "Pomp and Circumstances" (Elgar)
2. Overture "Rosamunde" (Schubert)
3. Selection "Carmen" (Bizet)
4. Selection "The Flying Dutchman" (Wagner)
5. Selection "Rigoletto" (Verdi)
6. Fantasia on Russian Melodies "The Glory of Russia" (Krein)

Siamese National Anthems, Maha Roek etc.

เมื่อวงดนตรีสร้างหลวงได้ย้ายจากพระราชสำนักรัชกาลที่ ๖ มาสู่กรมศิลปากรแล้ว ก็มีการแสดงละครเรื่อง "ลูเทิน" กับการแสดงคอนเสิร์ตที่โรงโขนหลวงสวนมิสกวันเนื่องในงานฉลองรัฐธรรมนุญ เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๔๗๕ ในงานนี้กรมศิลปากรได้เชิญคณะทูตานุทูต และชาวต่างประเทศมาชมการแสดงอย่างพร้อมกัน.

วงดนตรีสากลในสมัยกรมศิลปากร

พ.ศ. ๒๔๗๗

ภายหลังที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสละราชสมบัติในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ แล้ว กิจการของวงดนตรีสากลก็ถูกย้ายเข้ามาอยู่ในสังกัดของกรมศิลปากร ระดับความเจริญของวงดนตรีซึ่งเคยมีขีดสูงสุดในรัชกาลที่ ๗ นั้นก็กลับลดลงสู่ต่ำ กิจการของวงดนตรีสากลได้ถูกกระทบกระเทือนอย่างหนักที่สุดอีกวาระหนึ่ง

กรมศิลปากรได้ร้องขอให้ดนตรีฝรั่งหลวงย้ายจากสำนักพระราชวังมาอยู่ในความควบคุมของกรมนี้ต่อไป และได้มีชื่อเรียกว่า "วงดนตรีสากลกรมศิลปากร" แทนชื่อวงดนตรีฝรั่งหลวง ข้าพเจ้าถูกเชิญตัวให้เข้าพบกับท่านผู้บริหารงานของกรมศิลปากรในสมัยนั้น ในขั้นแรกที่ได้รับทราบก็คือ มติของคณะกรรมการที่ประสงค์จะตั้งงบประมาณของดนตรีวงนี้ลงให้เหลือเพียงครึ่งหนึ่ง โดยมีการเลือกให้ตัดทอนได้ ๒ ประการคือ - (๑) จะปลดนักดนตรีให้มีจำนวนเหลืออยู่เพียงครึ่งหนึ่ง หรือ (๒) ถ้าต้องการจะให้รักษาดนตรีที่มีจำนวนอยู่เต็ม ก็ต้องลดเงินเดือนพวกเขาให้น้อยลงครึ่งหนึ่งจากเดิม ข้าพเจ้ารับทราบมติของคณะกรรมการด้วยความตกใจยิ่งและรู้สึกเดือดดาลขึ้นมาบ้างในมติที่มีได้คำนึงอะไรหมั่นนอกจากจะตัดเพื่อหุ้เงิน ข้าพเจ้าได้กล่าวชี้แจงให้ฟังว่า ดนตรีสากลวงนี้พระมวงเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้เป็นเครื่องเชิดชูเกียรติยศของประเทศไทยสืบไป เมื่อสิ้นรัชสมัยของพระองค์แล้ว สมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ พระองค์ได้เอาพระทัยใส่ทำนุ

บำรุงให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นสมดังพระราชประสงค์ ของสมเด็จพระมงกุฎ-
เกล้าฯ คนตรีวงนี้เป็นวงเดี่ยวเท่านั้น ที่นำชื่อเสียงเกียรติคุณมาสู่ประ-
เทศชาติมากที่สุด ชาวต่างประเทศที่มาพบเห็นจะมาฟังก็พากันยกย่องด้วย
ความจริงใจว่าดีเด่นอยู่ในภาคตะวันออกไกล บัดนี้มติของคณะรัฐมนตรี
ต้องการตัดค่าใช้จ่ายของวงดนตรีลง เสียก็เท่ากับตัดรากฐานของวงให้ยุบ
สลายลง เพียงขณะนี้บรรดานักดนตรีก็ได้รับพระราชทานเงินเดือนเพียง
เล็กน้อย (ราว ๒๐ ถึง ๕๐ บาท) หากจะถูกลดอัตราให้ต่ำลงอีก ความ
อึดอัดขัดสนทางด้านการครองชีพก็ย่อมเกิดขึ้นในครัวเรือนของเขา การ
ปฏิบัติราชการมาด้วยความพากเพียร น่าที่จะได้รับความกรุณาเป็นรางวัล
ตอบแทนน้ำใจ แต่เมื่อมีมติคณะรัฐมนตรีจะตัดเงินเดือนเขาให้น้อยลงอีก
ก็ดูกระไรอยู่ อีกประการหนึ่ง ถ้าจะปลดนักดนตรีให้มิจำนวนน้อยลง ผล
ร้ายนอกจากจะบังเกิดแก่ผู้รับเคราะห์จากการว่างงานแล้ว คนตรีวงนี้ก็
จะไม่เป็นวงดนตรีที่สมบูรณ์สมบูรณ์แบบของวงดุริยางค์ (Orchestra) อีกด้วย
ในที่สุดข้าพเจ้าจึงชี้แจงว่า ทนทางที่ดียิ่งก็คือข้าพเจ้าเองกล้าพอที่จะพ้น
จากตำแหน่งไปเสียคนเดียวดีกว่า เพื่อลดเงินก้อนหนึ่งของข้าพเจ้าลงไป
แทนที่จะลดเงินเดือนของนักดนตรีออกคนละครั้ง และทั้งยังสนองมติของ
คณะรัฐมนตรีให้สมปรารถนาอีกด้วย ท่านผู้บริหารงานแห่งกรมศิลปากร
ได้ขอร้องให้ข้าพเจ้าพิจารณาหาทางที่เหมาะสมกว่าที่ได้กล่าวแล้ว ข้า-
พเจ้าถูกนัดให้มาทำการตกลงกันใหม่ภายในหนึ่งสัปดาห์

วงดนตรีสากลกำลังจะถูกทำลายลงอีก คำบอกเล่าของบิดาข้า-
พเจ้าเมื่อ ๒๕ ปีก่อนกำลังจะปรากฏผลจริงขึ้น ข้าพเจ้าได้ระลึกถึงถ้อย
คำของท่านบิดาที่ห้ามมิให้ยึดถือการดนตรีเป็นอาชีพ เพราะจะบังเกิด

ความเดือดร้อนลำบากนานาประการนั้น บัดนี้กำลัง เป็นจริงขึ้นแล้ว คุณ
ความดีที่พวก เรานักดนตรีได้สร้างขึ้นด้วยความพากเพียรและยากแค้นทุกๆ
สมัยไม่เคยรอดพ้นจากความเดือดเนื้อร้อนใจไปได้เลย บำเหน็จรางวัล
ในฝีมือทางด้านศิลปะของ เรานั้น ได้รับผลตอบแทนคือการถูกรีดถอนที่พึก
อาศัย, ถูกโยกย้ายสถานที่, ถูกปลด, ถูกลดเงินเดือน และอื่น ๆ อีก
หลายอย่างต่อหลายอย่าง นี่คือผลตอบแทน "อย่างยุติธรรม" ที่พวก เรา
ได้รับ? เราไม่มีโอกาสได้รับความปรารถนาดีอันใดจากบรรดารัฐมนตรี
ที่ลงมตินี้ หากจะประสงค์อย่าง เดียว เท่านั้น ก็ต้องการตัด.....ตัด
.....ตัดให้ลดน้อยลงอย่างที่สุด ไม่มีใครทราบฐานะของการดนตรีได้ดี
นอกจากข้าพเจ้า วงดนตรีที่มีจำนวนสมลักษณะของ (Orchestra) ถ้าถูก
ตัดลงก็ยอมตั้งอยู่ไม่ได้ ข้าพเจ้าจำต้องร้องเรียน เพื่อขอความเป็นธรรม
ให้แก่ศิลปะของชาติอีกวาระหนึ่ง ในคราวนี้ได้ขอความเห็นอกเห็นใจจาก
เจ้านายชั้นผู้ใหญ่ในฐานันดรศักดิ์พระองค์หนึ่ง ในฐานะที่ขณะนั้นดำรง
ตำแหน่ง เป็นที่ปรึกษาของท่าน เจ้าคุณพหลฯ นายกรัฐมนตรี แล้วในที่สุด
กรรมการพิจารณาค่าใช้จ่ายสำหรับวงดนตรีสากลของ เราก็ถูกจัดตั้งขึ้นมา
คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วย เจ้านายอีกพระองค์หนึ่ง ทรงเป็นประธาน
พร้อมด้วย เลขาธิการ, กรรมการ, ซึ่ง เป็นผู้แทนราษฎรจากจังหวัดต่างๆ
เช่นจังหวัดหนองคายและมหาสารคาม เป็นต้น ซึ่งโดย เฉพาะผู้แทน ๒
ท่านจาก ๒ จังหวัดนี้ ได้มีบทบาทสำคัญในการประชุมครั้งนั้นคงจะกล่าว
ต่อไป

ใบการประชุม ข้าพเจ้ามิได้เป็นกรรมการ แต่ได้ถูกเชิญตัวไป
เข้าร่วมประชุมด้วยในฐานะ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อประธานได้เริ่ม เปิด

ประชุมด้วยการกล่าวบอกจุดหมายของการประชุมแล้ว ท่านผู้แทนราษฎร
แห่งจังหวัดหนองคาย (สมัยนั้น) ก็กล่าวถามถึงค่าใช้จ่ายสำหรับคนตรีวง
นี้ เมื่อได้ทราบจากเจ้าหน้าที่แล้วก็ลุกขึ้นให้ความเห็นสำหรับตัวชี้ว่า
การใช้จ่ายเงินของชาติจำนวนมากมาย เช่นนี้ให้หมดเปลืองไปเพื่อบำเรอ
คนคนเดียวนั้นไม่เป็นการสมควรอย่างยิ่ง หากจะนำเงินนี้ไปซื้อยาบำบัด
โรคและซื้อเรือลอยลำแจกยาในลำน้ำโขง ให้แก่ชาวบ้านแล้วยังจะดีเสีย
กว่า ข้าพเจ้านึกเสียใจอยู่มาก เมื่อได้รับคำสั่งนอกราชการผู้นี้ใน
ฐานะที่ท่านเป็นผู้แทนราษฎร เฉพาะจังหวัดเดียว โดยมีได้คำนึงถึงราษฎร
อีกหลาย ๆ จังหวัดทั่วประเทศ ไม่คำนึงถึงนายแพทย์ที่ต้องวินิจฉัยชนิด
ของยาให้เหมาะแก่โรค ซึ่งยาอาจเป็นผลร้ายถ้าแจกจ่ายผิด ๆ ถูก ๆ
ไม่คำนึงถึงเกียรติยศของชาติ ที่คนตรีวงนี้ได้เคยสร้างขึ้นมาแต่ไหนแต่ไร
ข้าพเจ้ารู้สึกว่ หากท่านผู้แทนหนองคายจะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดของประ
เทศแล้ว บางทีพระที่นั่งอนันตสมาคมคงจะถูกโยกย้ายไปตั้งอยู่ในจังหวัด
ริมแม่น้ำโขงของท่านละครมั้ง ท่านกรรมการอีกผู้หนึ่งคือผู้แทนจังหวัด
มหาสารคาม เสนอความคิดเห็นว่า ควรมิไว้รับแขกเมืองบ้างและ เพื่อ
เปิดโอกาสแสดงให้ประชาชน เข้าฟังบ้างตามสมควร เป็นครั้งคราวในโอ
กาสต่อ ๆ ไปที่จะจัดใหม่ขึ้น แต่จำนวนนักคนตรีนั้นจำเป็นต้องตัดลงเสีย ข้า
พเจ้าผิดหวังที่ได้มาพบกรรมการผู้มาประชุม เรื่องการคนตรี แต่ไม่รู้จักคน
ตรีเลยแม้แต่คนเดียว ฉะนั้น จึงได้ชี้แจงให้ทราบถึงวิธีการจัดตั้งวงดนตรี
ประจำชาติตามลักษณะของ Orchestra ว่า ชนิดของเสียงของเครื่อง
ทั้งวงจำเป็นต้องให้มีคุณภาพกัน วงดนตรีต้องประกอบด้วย เครื่องสาย (String
Instruments), เครื่องลม (Wind Instruments), เครื่องทองเหลือง (Brass
Instruments), และเครื่องตี (Percussion Instruments) เสียงของเครื่อง

สายจะต้องมีกำลังต้านทาน เสียงของ เครื่องลม, เครื่องทองเหลืองและ
เครื่องตีได้ และจำนวน เครื่องดนตรีก็จะต้องให้ เป็นไปตามที่หลักวิชาการ
ดนตรีได้กำหนดไว้ หากวงดนตรีถูกลดจำนวนลง เสีย เสียงบรรเลงก็ไม่
เข้าสู่คุณภาพ ทำให้ระคายโสตประสาท ข้าพเจ้าถูกที่ประชุมให้แสดงข้อ
เท็จจริงจากเรื่องที่ได้กล่าว โดยกำหนดให้มีการบรรเลงขึ้น และต่อมา
กรรมการทั้งหมดก็ได้รวมประชุมกันอีกวาระหนึ่งต่อหน้าวงดนตรีที่ข้าพเจ้า
ได้จัดขึ้นที่สวนมิสกวัน ข้าพเจ้าได้ควบคุมวงดนตรี เต็มอัตราจำนวนบรร
เลงให้ฟัง และแล้วก็พิสูจน์ข้อเท็จจริง โดยการลดจำนวน เครื่องสายลง
เป็นชั้น ๆ จากจำนวนเดิมให้น้อยลง.....น้อยลง จนเหลือชื่อไวโอลิน
เพียง ๒ - ๓ คันในโอกาสสุดท้าย ข้าพเจ้าไม่มีโอกาสทราบว่าบรรดา
ท่านกรรมการผู้มาฟังดนตรีนั้น แต่ละคนจะมีความรู้ในการฟังดนตรี เช่น
อารยะชนทั้งหลายหรือไม่อย่างไร จะใช้หูหรือตาสำหรับดนตรีข้าพเจ้า
ก็ไม่อาจทราบ หลังจากการบรรเลงในวันนั้นแล้ว ข้าพเจ้าก็ได้รอฟังผล
ซึ่งคาดต่อมาด้วยความกระวนกระวายและรู้สึกห่วงใย เป็นอันมาก ต่อมาอีก
ไม่นานข้าพเจ้าก็ได้รับทราบคำสั่งจากท่านประธานกรรมการ ภายในห้อง
ของท่านเองที่กระทรวงมหาดไทย (ตามตำแหน่งที่ปรึกษาราชการที่ท่าน
ดำรงอยู่ในขณะนั้น) พร้อมด้วย เลขาธิการ ท่านประธานในฐานันดรศักดิ์
หม่อมเจ้า ได้ตรงแจ้งให้ข้าพเจ้าทราบว่าดนตรีจะต้องถูกโยกย้ายมาอยู่ที่
กรมศิลปากร แต่ส่วนการจัดตั้งวงนั้น ท่านนายรัฐมนตรีได้ตกลงให้ถือ
หลักการตั้งวงตามที่ข้าพเจ้าได้เสนอไปทุกอย่าง คือวงดนตรีประกอบด้วย
นักดนตรีประมาณ ๑๕ คน กับมีการเพาะนักเรียนฝึกหัดประจำวงปีหนึ่ง ๆ
๒๐ คน วงดนตรีสากลนี้จึงหลุดพ้นจากอุปสรรคร้ายมาได้ชั้นหนึ่ง แต่ต่อ
มาก็ถูกจำกัดอีกไม่ให้นักดนตรีฝึกหัด เพราะงบประมาณไม่เพียงพอ ข้า-

พเจ้าต้องตก เป็นหน้าที่ชี้แจงอีกว่า ถ้าไม่มีนักดนตรีฝึกหัด หากวงดนตรี
ใหญ่ขาดจำนวนไปจะ เป็นด้วยถูกปลกดหรือตายหรือออกไปด้วย เหตุประการ
ใดก็ตาม วงดนตรีทั้งหมดทางที่จะหานักดนตรีที่อื่นมาจูนเจือได้ และการที่
วงดนตรีต้องขาดจำนวนลงย่อมจะ เป็นผล เสียหาย ด้วยเหตุนี้จึงได้รับเงิน
ค่าใช้สอย เพื่อการนี้ได้อีกปีหนึ่ง ๖๐๐ ถึง ๗๐๐ บาท วงดนตรีจึงรับนัก
เรียนฝึกหัดได้ ลดจากจำนวนเดิม เป็นเพียง ๔ - ๕ คน เมื่อจำนวนนัก
ดนตรีประจำวงได้ถูกปลกด, หุพพลภาพ หรือตายไป ก็ไม่มีทางจูนเจือจำ
นวนให้คงที่ได้ กิจกรรมของวงดนตรีสากลจึงยัง เกิดความชุลมลุกอีกเรื่อย
มา

วงดนตรีสากลแห่งกรมศิลปากร ได้รับอันตรายถึงขั้นสุดท้ายคือ
ความหายนะ ท่านผู้บริหารงานกรมศิลปากร (สมัยนั้น) ตัดจำนวนดนตรี
ประจำกรมกระจายออกไป ส่วนหนึ่ง (๑๔ คน) ถูกส่งไปเป็นนักดนตรีประจำ
ละครกรมศิลปากรที่นิยมกันในสมัยนั้น อีกส่วนหนึ่ง (๘ คน) ถูกย้ายไป
ประจำกรมโฆษณาการ เมื่อคราวที่กรมนี้ได้ตั้งวงดนตรีแจ๊ส Jazz Band ขึ้น
กิจกรรมทั้งนี้ก็ เพื่อตัดทอนเงินงบประมาณของวงดนตรีสากล เอาไปบำรุงใน
ทางอื่นตามที่มั่นหมายในขั้นแรก นักดนตรีมีจำนวนน้อยลงไปด้วยการปลกด
บ้าง, ลาออกบ้าง, ตายบ้าง, และโยกย้ายไปประจำทางอื่นตั้งกล่าว
แล้วบ้าง ในที่สุดวงดนตรีสากลที่เคย เชิดชู เกียรติยศของประ เทศตลอดมา
ก็เริ่มทรุดโทรมลงสู่ความหายนะอย่างรวดเร็ว

สมบัติของวงดนตรีที่มีอยู่ ส่วนมากเกือบทั้งหมดได้คิดมา เมื่อย้าย
จากราชสำนักสู่กรมศิลปากร สิ่งของเหล่านี้มี เครื่องดนตรีต่าง ๆ อย่าง
มากมาย, บทเพลงนับจำนวน ๑,๐๐๐ กว่าบท เครื่องอุปกรณ์ เช่น ฆ้อง,

โต๊ะ, เก้าอี้ ทุกอย่าง เป็นสิ่งของทรัพย์สินส่วนพระองค์ทั้งสิ้น ในระหว่าง
ที่วงดนตรีสากลมาอยู่ในสังกัดของกรมศิลปากร ก็ไม่ได้รับสิ่งของเพิ่มเติม
อะไรมากมาย นอกจากเครื่องดนตรี ๔ - ๕ ชิ้นราคาไม่เกิน ๑,๐๐๐
บาท และบทเพลงกับแบบฝึกหัดอีก เล็ก ๆ น้อย ๆ ก็มีเครื่องอะไหล่ เช่น
สายซอ, ลิ้นเป้ ซึ่งเป็นการจำเป็นจริง ๆ ที่ต้องใช้หาไม่แล้ววงดนตรีก็จะ
ไม่มีเสียงขึ้นมาได้

ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่าวงดนตรีสากลนี้มาอยู่ในสังกัดของกรม
ศิลปากรโดยอาศัยทุน เดิมจากพระราชสำนัก เป็นส่วนมากที่สุด วงดนตรีไม่
ได้รับความอุปการะจากกรม เท่าที่ควรจะเป็นไป เลยนับแต่สมัยแรกเริ่มมา
ตั้งนั้นวงดนตรีของกรมศิลปากร จึงปรากฏความทรุดโทรมให้เห็นอยู่ถึง
เช่นทุกวันนี้

๖๘๖ ความหวังหลมเหลว

พ.ศ. ๒๔๗๖

ในสมัยต้นของการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง วงราชการ
ก็ได้ตั้งใจให้มีการทำนุบำรุงศิลปทางการดนตรีขึ้นอีกวาระหนึ่ง การทำนุ
บำรุงศิลปที่ทางราชการได้กำหนดนี้ ก็คือจัดตั้งสถานที่สามัคยาจารย์ เพื่อ
ให้บรรดาศาสนิกชนสามารถรับการอบรมศึกษาทางด้านวิชาการดนตรี (แต่การ
กระทำนี้ล้มเลิกลงใน ๒ ปีต่อมา) และต่อจากนั้นก็ได้มีการจัดส่งนักศึกษา
คนหนึ่งไปรับการอบรมที่เมืองมะนิลา ในประเทศฟิลิปปินส์

พ.ศ. ๒๔๗๘

ส่วนทางบ้าน เอกชน ก็ได้มีการจัดตั้งสถานการศึกษาวิชาการ
ดนตรีขึ้น เพื่อรับนักเรียนให้ได้มีการศึกษาโดยเคร่งครัด ในครั้งนี้เพื่อน
ข้าราชการทหาร เรือชั้นผู้ใหญ่ของข้าพเจ้าคนหนึ่ง ได้เป็นผู้ทำการวิ่ง เต็ม
หาทุนมาช่วย เหลือและผลที่ได้รับก็สำเร็จลงอย่างน่าชอบคุณ โครงการณ
พิเศษที่กำหนดนี้ ได้รับทุนช่วยจากท่านรัฐบุรุษในคณะรัฐมนตรีบางท่าน เป็น
เงินซึ่งรวบรวมได้ประมาณ ๓,๐๐๐ ถึง ๕,๐๐๐ บาท และในที่สุดสถาน
ศึกษาวิชาการดนตรีก็ได้อุบัติขึ้น ณ ตึกว่างชั้นบนของบริษัทสยามอิมพอร์ต
(เติม) เซิงสะพานมอญ มีชื่อว่า " วิทยาลัยดนตรีสถาน "

พ.ศ. ๒๔๗๗

วิทยาลัยการดนตรีแห่งนี้ รับสมัครนักเรียนเข้าศึกษาวิชาการ
ดนตรีได้ประมาณ ๔๐ ถึง ๕๐ คน ซึ่งเป็นนักศึกษาชาย, หญิงที่เข้ามา
สมัครเรียนด้วยใจรัก แต่ทั้งหมดต้องการเรียนรู้วิชาการดนตรีเพื่อเป็น-
เพียงสมัครเล่น (Amateur) มากกว่าต้องการจะศึกษาเพื่อยึดถือเอา เป็น
อาชีพ (Professional) อย่างจริงจัง สถานที่ศึกษาแห่งนี้ได้เปิดทำการสอน
ขึ้นสัปดาห์ละ ๒ ครั้ง ตั้งแต่เวลา ๑๗.๐๐ น. ถึง ๑๙.๐๐ น. อันเป็น
เวลาออกราชการ ทั้งนี้เพื่อสะดวกแก่บรรดาอาจารย์และนักศึกษามุขมิก
ธุระในเวลาปกติ

พ.ศ. ๒๔๗๘

วิทยาลัยการดนตรีสถานได้ดำเนินกิจการสืบมาเพียงชั่วระยะเวลา
๒ ปี หลังจากนั้นข้าพเจ้าได้ถูกส่งออกไปดูกิจการดนตรียังต่างประ-

เทศ เป็นเหตุให้หมดโอกาสที่จะควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด กิจการต่าง ๆ จึงมิได้ดำเนินไปโดยราบรื่น และภายหลังก็เลิกล้มไปในที่สุด

๑๐ เดือนในต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๔๘๐

มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๙ ข้าพเจ้าถูกส่งตัวออกไปดูกิจการดนตรียังต่างประเทศตามคำสั่งของทางราชการ ข้าพเจ้าก็หวังด้วยความยินดีว่า ความปรารถนาดีของรัฐบาลที่มีขึ้นในบัดนั้นนั้น บางทีอาจเป็นผลให้ศิลปะทางดนตรีเจริญขึ้นได้อีกวาระหนึ่ง เพราะกิจการทางวิชาการดนตรีในอารยะประเทศย่อมเป็นแบบแผนอันดียิ่งสำหรับเรา

ข้าพเจ้าออกเดินทางไปตามประเทศต่าง ๆ ที่มีการศึกษาวิชาการดนตรีชั้นเยี่ยมของโลก เช่น ประเทศอังกฤษ (ที่กรุงลอนดอน), ประเทศฝรั่งเศส (กรุงปารีส), ประเทศเยอรมัน (กรุงเบอร์ลินและเมืองมิวนิค), ประเทศอิตาลี (กรุงโรมและเมืองมิลาน) กับที่ประเทศออสเตรีย (คือที่กรุงเวียนนา) ทุก ๆ เมืองของทุก ๆ ประเทศ ข้าพเจ้าได้รับการต้อนรับจากเจ้าหน้าที่ทางการดนตรีเป็นอย่างดี ข้าพเจ้าถูกพาเข้าชมกิจการของวิทยาลัยการดนตรีต่าง ๆ หลายแห่ง เช่น

ในประเทศอังกฤษ กรุงลอนดอน (๑) Royal Academy of Music (๒) Royal College of Music (๓) Guildhall School of Music (๔) Trinity College of Music (๕) Royal Military School of Music Kneller Hall.

ในประเทศเยอรมัน กรุงเบอร์ลิน (๑) Hochschule für Musik
และที่เมืองมิวนิก (๒) Staatlicher Akademie der Tonkunst Hochschule für
Musik.

ในประเทศฝรั่งเศส กรุงปารีส (๑) Conservatoire National
de Musique (๒) Ecole Normal de Musique.

ในประเทศอิตาลี กรุงโรม (๑) Regia Accademia di Santa
Cecilia และที่เมืองมิลาน (๒) R. Conservatoire di Musica Giuseppe
Verdi.

กับสถานการแสดง Opera หลายแห่งในกรุงเวียนนาประเทศ
ออสเตรีย สำหรับที่กรุงเวียนนาที่ข้าพเจ้าไม่มีโอกาสที่จะเข้าดูกิจการ
ศึกษาได้ เพราะเป็นเวลาที่ยุทธศาสตร์นครปิดภาคเรียน

ทุก ๆ ประเทศที่ข้าพเจ้าแวะเยี่ยมนอกจากจะได้ดูกิจการนคร
ตามวิทยาลัยต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ข้าพเจ้ายังได้มีโอกาสเข้าฟัง
และชมการแสดง Symphony Concert และ Opera อีกด้วยหลายแห่ง เช่น
ที่ Queen's Hall, Albert Hall, Covent Garden, Sadler's Well กับสถานที่
อื่น ๆ อีกมาก ทั้งในลอนดอน, เบอร์ลิน, ปารีส, โรม, มิลาน, ซาล
ส์บูร์ก และเวียนนา ฯลฯ ข้าพเจ้าถูกเจ้าหน้าที่พาเข้าดูความเป็นไป
ต่าง ๆ ได้ฟังและได้ชมการแสดงหน้าเวที ได้ดูหลังจากการสร้าง ได้
ดูการดำเนินงานภายในของเขา และทุกสิ่งทุกอย่างก็อยู่ในความสังเกต
จดจำของข้าพเจ้ามาทุก ๆ ระยะ

ข้าพเจ้ากลับมาสู่ประเทศไทยในเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. ๒๔๘๐
พร้อมด้วยความหวังที่จะได้พบเห็นกิจการดนตรีของเราเจริญรุ่งเรืองขึ้น

พ.ศ. ๒๔๘๑

ข้าพเจ้าลงมือร่างโครงการการศึกษา เสนอให้กับกรมศิลปากร
ทันที ระเบียบและวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่มีอยู่พร้อมมูลในโครงการ
นั้นก็ไปเป็นไปตามแนวการศึกษา เช่นอารยะประเทศ เท่าที่ข้าพเจ้าได้พบ
เห็น แต่กรมศิลปากรก็กลับเพิกเฉยมิได้นำพาแต่อย่างใด ความหวังของ
ข้าพเจ้าในอันที่จะได้เห็นกิจการทางด้านดุริยางค์ศิลป์ของชาติ เจริญรุ่ง
เรืองขึ้นในอนาคต ก็เลยต้องยุติสุดสิ้นลงพร้อมกันกับโครงการนั้นด้วย

ความผิดหวังทางด้านต่าง ๆ

พ.ศ. ๒๔๘๒

ภายหลังที่ข้าพเจ้ากลับมาประเทศไทยแล้ว ความหวังต่าง ๆ ที่
จะให้ศิลปทางการดนตรีของชาติ ดำเนินไปอย่างรุ่งโรจน์ก็กลับต้องล้ม
เหลวลงทุก ๆ ด้าน แม้กระทั่งวงดนตรีสากลของกรมศิลปากรเอง แทนที่
จะเจริญขึ้นก็กลับทรุดโทรมลงอีก จำนวนนักดนตรีลดน้อยลงกว่า เดิมโดย
ได้ลาออกไปเพื่อประกอบอาชีพทางอื่น เพราะไม่ได้รับความยุติธรรมใน
เรื่องเงินเดือนบ้าง ถูกปลดออกไปด้วยเหตุต่าง ๆ บ้าง ฐานะของวง
ดนตรีจึงอยู่ในสภาพที่น่าสลดใจอย่างที่สุด และบทเพลงไทยก็พลอยรับ
เคราะห์กรรม ถูกสั่งให้ยกเลิกการบันทึกคอร์ดไปด้วย

ครั้งหนึ่ง วงดนตรีสากลวงนี้ได้มีงานพิเศษโดยถูกขอร้องให้ไป
ทำการบรรเลง ๗ สโมสรราชกรีฑาสโมสร เป็นงานประจำเดือนละ ๑
หรือ ๒ ครั้งทุกเดือน และวงดนตรีก็มีรายได้จากผลงานนั้นตลอดมา เป็น
เงินประมาณ ๕,๐๐๐ - ๖,๐๐๐ บาท เงินจำนวนนี้ทางกรมมิได้แจกจ่าย
ให้แก่พนักงานเลยแม้แต่คนใด คงเก็บไว้โดยอ้างว่า เพื่อบำรุงวงดนตรีนี้
ต่อไป และบัดนี้วงดนตรีก็ได้รับความทรุดโทรมลงกว่าที่จะได้รับการทำนุ
บำรุงแล้ว ข้าพเจ้าจึงได้ทำใบเสนอขึ้นเพื่อขออนุมัติการจ่ายเงิน เพื่อ
รับนักเรียนฝึกหัดรุ่นใหม่ เพราะทางกรมไม่มีเงินงบประมาณให้ คำร้อง
ขอของข้าพเจ้าได้ดำเนินไปด้วยความคึกคัก และกว่าจะสำเร็จลงได้ก็
ต้องขี้แจงกับท่านผู้บริหารงานแห่งกรมศิลปากรมากมาย ในที่สุดก็ได้รับ
อนุญาตให้รับนักเรียนมาทำการฝึกหัดได้ ทั้งนี้ก็เพื่อเสริมจำนวนนักดนตรี
ของวงที่ขาดอัตราเดิมไป

ข้าพเจ้าจัดตั้งโรงเรียนขึ้นอีกครั้งหนึ่งในโรงโขนหลวงสวน
มิสกวัน โรงเรียนอยู่ในห้องหลังโรงโขน ซึ่งระเกะระกะไปด้วยฉาก
ละครเก่า ๆ และสกปรกอย่างที่สุด แต่ถึงกระนั้นก็ดี นักดนตรีทั้งหลาย
ก็ร่วมมือกันช่วยทำความสะอาดและจัดที่ว่าง เพื่อการศึกษาของนัก เรียนฝึก
หัดด้วย ความหวังอันแจ่มใสของการดนตรีที่เรานักคิดกันอยู่ทางกรมศิลปา
กรมมิได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องเครื่องอุปโภคเลย ดังนั้นกระดานดำ,
โต๊ะเรียน และม้านั่ง ฯลฯ จึงเป็นสิ่งของที่เอามาจากวิทยาลัยดนตรี
สถานที่ได้เลิกไปแล้วทั้งสิ้น โรงเรียนการดนตรีที่ข้าพเจ้าสถาปนาขึ้น
ใหม่นี้ เริ่มรับนักเรียนในรุ่นแรกประมาณ ๒๘ คน ๖ เดือนให้หลังก็มีการ
สอบไล่คัดเลือกเอาเฉพาะผู้มีไหวพริบและความเพียร คงเหลืออยู่เพียง

ในการรับนักเรียนรุ่นแรกนี้ ข้าพเจ้าได้ทำการตกลงกับท่านผู้มีอำนาจแห่งกรมศิลปากรไว้แล้วว่า เงินที่เสนอขอขึ้นไปนั้นจะต้องได้รับจ่ายเป็นค่าเบี้ยเลี้ยงให้สำหรับนักเรียนฝึกหัดเหล่านั้นคนละ ๑๕ บาท ต่อเดือน เมื่อปรากฏจำนวนนักเรียนที่แท้จริง เช่นนี้ แทนที่จะได้รับเงินจ่ายดังที่ทำการตกลงกันไว้ก็กลับผิดหวังอีก แม้ข้าพเจ้าจะได้เสนอคำร้องเรียนขึ้นไปก็มีได้รับผลตอบแทนประการใด ครั้นได้ส่งคำร้องฉบับที่ ๒ ที่ ๓ เดือนขึ้นไปอีก ผลที่ได้รับก็คือข้าพเจ้าถูกสั่งปลดออกจากตำแหน่งหัวหน้ากองตุรียางค์ศิลป เปลี่ยนตำแหน่งมา เป็นอาจารย์ใหญ่ขาดอำนาจหน้าที่ทางการศึกษา เกิดขาดตงแต่นั้น บรรดานักเรียนฝึกหัดทั้งหลาย เมื่อหมดที่พึ่งจากเงินค่าเบี้ยเลี้ยง ต่างคนต่างก็พากันออกไปรับราชการ เป็นนักดนตรีในกรมกองอื่นจนหมดสิ้น เช่นวงดนตรีกรมโฆษณาการ วงดนตรีทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และวงตุรียางค์ทหารอากาศ เป็นต้น

วงดนตรีของกรมศิลปากร เมื่อขาดความหวังจากนักเรียนฝึกหัดเช่นนี้แล้ว จำนวนนักดนตรีก็คงขาดตกบกพร่องอยู่เช่นเดิม ฐานะของวงทรุดหนักลงอีกจนเหลือวิสัยที่ข้าพเจ้าจะค้ำจุนเพื่องานนี้ต่อไปได้

เบื้องหลังของลาที่วงดนตรีไม่ได้รับเงินค่าเบี้ยเลี้ยงสำหรับนักเรียนฝึกหัดนั้น เหตุผลที่ข้าพเจ้าสืบทราบมาภายหลังก็คือ จำนวนเงินนับพันที่มีอยู่นั้น เป็นแต่เพียงตัวเลขในบัญชีเท่านั้นเอง ส่วนตัวเงินที่แท้จริงได้อันตรธานไปทางใดข้าพเจ้าหาทราบไม่

ข้าพเจ้าได้ดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์ใหญ่ของกรมศิลปากรได้ประมาณ ๖ เดือนก็ถูกสั่งย้ายไปรับราชการทางกองทัพอากาศ เมื่อคราว

ที่สถาปนากองภาพยนตร์ขึ้นมา จึงจำเป็นต้องมีวงดนตรี เพื่อใช้ประกอบการทำ
ภาพยนตร์เสียง และข้าพเจ้าก็ได้ถูกย้ายมาเพื่อการนี้ ต่อมาภายหลังทาง
การได้ร้องขอให้ข้าพเจ้ามาช่วย เหลือดูแลกิจการดนตรีของวงดุริยางค์ลีล
ปากกรอีกในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ข้าพเจ้าได้สละหน้าที่ทางกองภาพยนตร์
ทหารอากาศกลับมาอีกครั้งหนึ่ง และภายหลังก็ได้รับตำแหน่ง เป็นศาสตราจารย์
ในแผนกดุริยางค์ลีลปากกรแห่งมหาวิทยาลัยลีลปากกร

เพลงไทยและศิลปะของชาติ ในอนาคต

พ.ศ. ๒๔๗๘ - พ.ศ. ๒๔๘๙

ความปรารถนาของข้าพเจ้า เท่าที่ดิ้นรนต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ
ตลอดมาจนบัดนี้นั้น ก็เพื่อชาติและศิลปะอันเป็นที่รักของข้าพเจ้า ฉะนั้นการ
กระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้ เป็นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน จึงมิได้มีทางนอก
เหนือไป เป็นอย่างอื่นแต่ประการใด ข้าพเจ้าได้พยายามฟันฝ่าอุปสรรค
ต่าง ๆ ตลอดมาจนบัดนี้ครั้งไม่ถ้วนแล้ว ทั้งนี้ก็โดยประสงค์ เพื่อที่จะให้
ศิลปะของชาติ ได้มีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นเท่าเทียมกับอารยประเทศอื่น
เขา แต่ผลจากการกระทำเหล่านั้นแม้จะสำเร็จลงไปก็มีได้มี เวลายาวนาน
ทุกครั้งทุกสมัยมักจะปรากฏผู้คอยทำลายล้างอยู่

สุดท้ายของการบันทึกนี้ ข้าพเจ้าหมดหวังอย่างใด ๆ ทั้งสิ้นแล้ว
มีความหวังใจ เหลืออีก เพียงสิ่ง เดียวก็คือ ดนตรีไทย - ศิลปะประจำชาติ
ที่มีมายืนมาแต่โบราณกาล แต่ในอนาคตนั้นดนตรีไทยอัน เป็นศิลปะประจำ
ชาติจะ เป็นไปสถานใด เป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าต้องวิตกอยู่มาก

สมัยหนึ่ง ได้มีการบันทึก เพลงไทย เป็นโน้ตสากลขึ้น ข้าพเจ้า
ควบคุมการบันทึกด้วยความทากเพียร แม้จะเกิดอุปสรรคนานาประการก็
หาได้ย่อท้อไม่ เมื่อเวลาล่วงไป บทเพลงไทยก็ได้ถูกบันทึกขึ้นไว้มาก
ข้าพเจ้าในฐานะที่เป็นผู้ดำเนินงานการบันทึกโดยตรง ก็รู้สึกยินดีที่จะเห็น
ศิลปะประจำชาติไทยได้ เป็นหลักฐานปักแผ่นมั่นคง ไปถึงชั้นลูกหลานอนุชนรุ่น
หลัง เหล่านี้ก็จะได้มีไว้ เป็นพยานอวดแก่ชาวต่างประเทศได้ว่า ประเทศ
ไทยก็หาได้ เป็นประเทศที่ป่าเถื่อน ไร้อวัฒนธรรม ไร้อารยะธรรม หรือ
ปราศจากศิลปกรรม เช่นที่ เขาคิดไม่ ด้วยความปรารถนาที่อย่างแท้จริง
ของข้าพเจ้านี้ แม้ในการเดินทางไปต่างประเทศ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ข้า-
พเจ้าก็ไม่ลืม เอา เพลงไทยติดตัวไปด้วย ทั้งนี้ เพื่อต้องการว่าจ้างให้โรง
พิมพ์ในต่างประเทศ ถ่ายทอด โน้ตบันทึกในต้นฉบับ เป็นตัวพิมพ์เสีย ซึ่งทั้งนี้
ย่อมจะเป็นหลักฐานมั่นคงยิ่งขึ้นอีก ในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ข้า-
พเจ้าได้พบกับ เจ้าชองและผู้จัดการบริษัทการพิมพ์บทเพลงที่มีชื่อเสียงของ
โลกบริษัทหนึ่งคือ Boosey & Hawkes เพื่อตกลงจ้างพิมพ์บทเพลงไทยชุด
เรื่อง "พม่าขวัญ" ขึ้นประมาณ ๑๗๕ หน้า และในฐานะที่เจ้าชอง เป็นผู้ชอบ
พอกับข้าพเจ้าอยู่มาก เขาจึงตอบรับด้วยความยินดีโดยยอมรับพิมพ์ให้ใน
อัตราค่าจ้างที่ต่ำที่สุด เพียง ๑๕๐ ปอนด์ คอบทเพลงทั้งเรื่องถึง ๕๐๐ ชุด
ซึ่งในอัตราแลกเปลี่ยนเงินเวลานั้นก็ประมาณ ๑,๖๐๐ บาท นอกจากนั้น
บริษัทยังจะมอบแม่พิมพ์ให้ไว้กับเราอีกด้วย ซึ่งการมอบแม่พิมพ์นี้เป็นสิทธิพิ
เศษ สำหรับเราเท่านั้นที่ได้รับ ข้าพเจ้าส่งข่าวอันน่ายินดีนี้มายังกรมศิลป
ากรโดยหวังที่จะได้รับเงินอนุเคราะห์เพื่อศิลปะประจำชาติ แต่แล้วกรม
ศิลปากรผู้มีหน้าที่โดยตรงกับการรักษาศิลปะก็หาได้กระตือรือร้นไม่ แม้ข้า-
พเจ้าได้พยายามแผ้วถางทาง เพื่อกิจการนี้ทุกอย่างแล้วก็ตาม ท่านผู้บริ

หาผลงานแห่งกรมศิลป์ากรก็กลับตอบปฏิเสธไป บทเพลงไทยที่หวังจะได้
เข้าสู่แท่นพิมพ์ เพื่อ เป็นตัวอย่าง และหลักฐานอันถาวรก็จำต้องกลับมาสู่
ประเทศในลักษณะตัว เขียนอีกตาม เดิม

บัดนี้ กรมศิลป์ากรก็ยังได้ เก็บบท เพลงไทยไว้ด้วยลักษณะที่เป็น
มาอย่างไรก็เป็นไปอย่างนั้น ข้าพเจ้าจึงวิตกถึงความ เสื่อมโทรมของแผ่น
กระดาษบาง ๆ กับลาย เส้นดินสอที่จะต้องลบ เลือนไปตามอายุชั้ย บท
เพลงไทยที่ครั้งหนึ่งได้ถูก เอาใจใส่ป้องกันไม่ให้สูญหายไปจนถึงกับบันทึก
ไว้ เป็นโน้ตสากล เพื่อความถาวรในอนาคตนั้น แต่บัดนี้ก็ไม่อาจแน่นอนใจ
ว่า จะยังยืนตลอดไปหรือไม่ เมื่อทราบโดยที่ยังไม่มีการสถาปนาให้บท
เพลง เหล่านี้ เป็นตัวพิมพ์และ เผยแพร่ออกไป

(ทราบต่อมาว่าในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ กรมศิลป์ากรได้พิมพ์ เพลงใน
เรื่อง โหมโรง เย็น พร้อมสรรพม์ฉบับรวม เครื่อง (Score) และฉบับประจำ
เครื่องต่าง ๆ ของวงปี่พาทย์ และในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ก็ได้พิมพ์ เพลงใน
เรื่อง "ทำขวัญ" แต่เพียงฉบับรวม เครื่อง (Score) อย่างเดียว เท่านั้น.

สภาพของวงดนตรีสากลแห่งกรมศิลปากร

ปลาย พ.ศ. ๒๔๘๙

พ.ศ. ๒๔๙๐

วงดนตรีของกรมศิลปากรในบัดนี้มีสภาพเสื่อมโทรมลงทั้ง เครื่องดนตรีและนักดนตรี ข้าพเจ้า เห็น เป็นการพ้นวิสัยที่จะรับเอาภาระกิจของวงดนตรีนี้มาฟื้นฟูและปรับปรุง หากไม่มีเงินพอที่จะกอบกู้ตั้งที่ใดชี้แจงถึงสภาพที่เสื่อมโทรมและทางที่ควรจะฟื้นฟูปรับปรุงดังต่อไปนี้. -

สภาพของเครื่องดนตรี

๑. ทั้งจำพวก เครื่องลม (Woodwind) และ เครื่องทองเหลือง (Brass) ซึ่งใช้การอยู่ในบัดนี้ เป็น เครื่องที่สั่งซื้อจากห้าง (Boosey and Hawkes) ใช้การมากกว่า ๒๐ ปีแล้ว เกินอายุที่จะใช้การได้ดีต่อไป มีจำนวนที่พอใช้การได้เป็นบางเครื่อง หากมีโอกาสจัดหาใหม่ เครื่องเก่าที่พอใช้การได้กับ เครื่องเก่าที่ชำรุดพอซ่อมได้ เหมาะที่จะใช้ เป็น เครื่องหัดนักเรียนมากกว่าใช้ เป็น เครื่องบรรเลง

๒. จำพวก เครื่องสาย Strings บางเครื่องหักจนใช้การไม่ได้ และโดยมากชำรุดจึงจะต้องซ่อม เข้าทำนองที่ต้องจัดหาใหม่ เป็นส่วนมาก

นอกจากปี่าโนหลังหนึ่งถูกปลวกทำลายเสียหายไม่แน่ว่าจะซ่อมได้หรือไม่แล้ว หลังอื่นก็มีลักษณะ เสื่อมโทรมที่จะต้องได้รับการซ่อมแซม

กลไกภายใน เสียใหม่

๓. เครื่องอะไหล่ต่าง ๆ ทั้งจำพวกเครื่องลม, เครื่องทองเหลือง และเครื่องสายขาดมือแทบทั้งสิ้น สบกวรและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดหาไว้สำรองจ่ายให้พอใช้การได้ทุกเมื่อ

๔. เครื่องมือและเครื่องใช้ในการซ่อม ตลอดจนช่างซ่อมและห้องซ่อมที่ข้าพเจ้าได้จัดตั้งขึ้นไว้แต่เดิม ได้ถูกยุบเสียสิ้น เครื่องซ่อมที่เหลืออยู่โดยมาก เป็นของชำรุดใช้การไม่ได้หรือไม่มีผู้ได้รับซื้อ

๕. บทเพลงเป็นจำนวนมาก เหลืออยู่ไม่ครบชุด บางฉบับถูกปลวกทำลาย บางฉบับสูญหาย บางฉบับชำรุดขาดวิน เพราะเก่า เก็บและใช้การมานาน

สภาพของนักดนตรี

๑. นักดนตรีที่มีตัวอยู่ในขณะนี้บางคนคุณภาพ บางคนอ่อนแอ ไม่มีกำลังพอที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ เท่าที่ควร บางคนอ่อนฝีมือในทางปฏิบัติ เพราะมิได้มีการฝึกซ้อมและอบรม เพียงพอตามหลักนักดนตรี นักดนตรีเหล่านี้อาศัยหน้าที่แอบแฝง เพื่อความสงสารและเห็นซึ่งกันและกันบ้าง - เพื่อปลุกใจให้มีตัวพอ เป็นวงดนตรีบ้าง มีนักดนตรีที่มีกำลังกายและฝีมือดีพอ สบกวรแก่การปฏิบัติงานได้ไม่เกิน ๒๐ คน ไม่พอแก่การที่จะรวมเป็นวงดนตรีซิมโฟนีซึ่งต้องการนักดนตรีประมาณ ๖๐ คนเป็นอย่างต่ำ

๒. นักดนตรีทั้งนี้ได้รับเงินเดือนอย่างต่ำ ๓๐ บาท บวกเงินเพิ่มพิเศษอีกรวมประมาณ ๒๕๐ บาทอย่างสูง ๕๐ บาทบวกเงินเพิ่มพิเศษอีกรวมประมาณ ๓๐๐ บาท ไม่พอแก่การครองชีพส่วนตัวและครอบครัว

ให้อยู่ติดกันดีตามควรแก่อัธยาศัย เมื่อการครองชีพของเขาต้องตกในลักษณะ
ดังนี้ เขาก็หาโอกาสหยุดงานด้วยเหตุต่าง ๆ แล้วแต่จะสบโอกาสอันววย
เพื่อมิให้ต้องเสียค่าพาหนะไปมาประจำวันบ้าง เพื่อหารายได้พิเศษนอก
เหนือความรู้ในหน้าที่นักดนตรีบ้าง บางคนก็เข้าหารายได้จากวงดนตรี
ลีลาศในเวลาค่ำคืน อันเป็นเหตุให้เสื่อมความสามารถทางฝีมือดนตรีและ
อิดโรยกำลัง เป็นการพนันวิสัยที่จะหวังให้นักดนตรี เหล่านี้อยู่ในระเบียบ
วินัย หรือมีความซื่อตรงจงรักภักดีต่อหน้าที่ราชการ เมื่อเหตุการณ์เป็นอยู่
เช่นนี้ จะหวังให้คุณภาพในวงดนตรีที่ดีถึงขนาดย่อม เป็นการยาก เพราะ
เขาหวังโยในการครองชีพกว่าการงานในหน้าที่ราชการ ความรู้สึกนึกคิด
ที่จะปฏิบัติกิจการในหน้าที่นักดนตรีด้วยจิตใจบริสุทธิ์สุดซึ้ง หรือร่วมแรง
ร่วมใจในวงดนตรีด้วยดีย่อมด้อยลง เป็นธรรมดา อุปมาดังทีมฟุตบอลเมื่อ
มีนักฟุตบอลที่ไม่มีกำลังใจและอารมณ์ช่วยทีมของตนแล้ว ทีมนั้นก็ย่อมหวัง
ชัยชนะได้ยาก

ทางที่ควรจะฟื้นฟูและปรับปรุง

เมื่อชี้แจงถึงสภาพของ เครื่องดนตรีและนักดนตรี อันมีสภาพน่า
อนาถ เพราะความเสื่อมโทรม เนื่องจากขาดการทำนุบำรุงและซ่อมแซม
หากจะฟื้นฟูและปรับปรุงวงดนตรีกรมศิลปากร ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าถ้า
ไม่มีเงินเพียงพอครอบงำมันคงแล้ว แม้ผู้หนึ่งผู้ใดจะมีกำลังใจกำลังกายและ
ความสามารถหรือมีความมานะพยายามสักปานใดก็ตาม ก็คงอยู่ในฐานะที่
หนักใจและมองไม่เห็นช่องทางสำเร็จได้ เพราะทางที่จะฟื้นฟูและปรับ
ปรุงจำจะต้องดำเนินการตั้งแต่ -

๑. เริ่มดำเนินการซ่อม เครื่องดนตรีที่ชำรุดและ เสื่อมโทรมทั้งหมดให้มีสภาพใช้งานได้ แล้วจัดหา เครื่องดนตรีใหม่ทดแทน เครื่องที่หมดโอกาสซ่อมหรือ เพิ่ม เครื่องใหม่ เพื่อความ เหมาะสมแก่กิจการนี้

๒. สละสม เครื่องอะไหล่ให้พอใช้การไม่ขาดมือ เมื่อต้องการ

๓. จัดหา เครื่องมือและ เครื่องใช้ในการซ่อมตลอดจนช่างซ่อม และห้องซ่อม

๔. จัดหาและซ่อมบท เพลงที่มีไม้ครบชุดหรือศูนย์หายให้ครบชุด และ เพียงพอแก่ความต้องการของวงดุริยางค์

๕. จัดหาผู้รับผิดชอบในการรักษาและตรวจตราบท เพลง

๖. ระบายนักดนตรีที่ไม่ เหมาะสม ออกรับบำเหน็จบำนาญตามควรแก่การณ

๗. แสวงหานักดนตรีภายนอกที่สามารถและผ่านการสอบตรวจ ทางแพทย์และทางปฏิบัติแล้ว เข้ามาร่วมงาน

๘. จัดตั้งโรงเรียน เพื่อผลิตนักดนตรีขึ้นมาใหม่ สำหรับใช้การ ในภายหน้า กับตั้งวงดุริยางค์นักเรียน (Junior Orchestra) อีกวงหนึ่ง เป็นวงสำรองสำหรับป้อนนักดนตรีที่ต่อขาดหน้าที่ไปจากวงมาตรฐาน

๙. กำหนดอัตรา เงิน เดือนนักดนตรีให้พอแก่การครองชีพ เพื่อ ตัดกังวลในกิจส่วนตัวและฝักใฝ่ในการทาลำโพงภายนอก

๑๐. กำหนดอัตรา เงินรางวัลให้ผู้ที่ทำการนอกเหนือหน้าที่ เช่น ผู้ที่ต้องทำการฝึกสอน เป็นการบำรุงกำลังน้ำใจในหน้าที่พิเศษ (ครูฝึก)

๑๑. วางระเบียบที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติ และการปฏิบัติให้อยู่
ในวินัย เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและป้องกันการปฏิบัติตามใจชอบ
จนเสื่อมเกียรตินักดนตรี หรือเกียรติของกรมกอง เช่นไปสมทบวงดนตรี
ภายนอกทำการรับจ้างเพื่อแสวงหารายได้พิเศษ โดยมีได้รับความเห็น
ชอบจากผู้อำนวยการของวงดนตรี

๑๒. นอกจากกิจการที่จะฟื้นฟูและปรับปรุงอันเกี่ยวข้องกับเครื่องคน
ตรีและนักดนตรีแล้ว ก็มีเรื่องที่จะต้องพิจารณาถึงสถานที่ เดิมดนตรีสากล
วงนี้ตั้งอยู่ ณ สถานที่ในบริเวณโรงโขนหลวงสวนมิสกวัน ต่อมาได้ย้ายมา
อัดแออยู่ในส่วนหนึ่งของบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ซึ่งเป็นสถานที่คับ
แคบและมีเสียงอันรบกวนรอบด้าน ไม่เหมาะแก่การฝึกซ้อมและการเล่า
เรียน เห็นสมควรจะได้กลับไปอยู่ที่สวนมิสกวันดังเดิม ขยายสถานที่ให้
เหมาะสมแก่กิจการดนตรีขั้นอีก

ผลที่จะได้รับจากการฟื้นฟูและปรับปรุง

ตามที่ได้ชี้แจงถึงสภาพของความเสื่อมโทรมและทางที่ควรที่จะฟื้นฟู
และปรับปรุงแล้ว ถ้ามีทุนพอที่จะกอบกู้งานนี้ได้ ก็อาจแก้ความเสื่อม
และปรับปรุงกิจการของวงดนตรี ตลอดจนจัดหานักดนตรีตามอัตราที่ต้อง
การก็ต้องใช้เวลาประมาณ ๓ เดือน กับภายในเวลาอีก ๑ ปี เป็นเวลา
ฝึกซ้อมควดชั้นฝีมือนักดนตรีให้เข้มแข็ง พอที่จะปฏิบัติการในหน้าที่ของเขา
เป็นอันว่าวงดนตรีที่ปรับปรุงนี้พอจะทำการแสดง Symphony Concert ใน
ลำดับต่อไปได้บ้าง ก็จะต้องใช้เวลาประมาณ ๒ หรือ ๓ ปี นับแต่วันเริ่ม
ดำเนินการนี้เป็นต้นไป

ข้อความเพิ่มเติม

การจัดตั้งวงดนตรีกองทัพอากาศ

พ.ศ. ๒๔๘๓

ในกลางปี พ.ศ. ๒๔๘๓ (ราว เดือนพฤษภาคมหรือมิถุนายน) ข้าพเจ้าถูกส่งย้ายจากกรมศิลปากร ให้ไปรับราชการทางกองทัพอากาศ เพื่อจัดตั้งวงดนตรี โดยที่กองทัพอากาศได้จัดตั้งหน่วยภาพยนตร์ขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องมีการดนตรีใช้บรรเลงประกอบการภาพยนตร์ กับสำหรับใช้ในราชการของกองทัพอากาศอีกด้วย

แต่ในขณะนั้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้เกิดขึ้นในภาคพื้นยุโรปแล้ว การสั่งซื้อ เครื่องดนตรีจากต่างประเทศจึงหมดโอกาสที่จะจัดทำได้ ฉะนั้น ก่อนหน้าที่ข้าพเจ้าจะได้รับคำสั่งให้ไปจัดการในเรื่องการจัดตั้งวงดนตรีนี้ ทางหน่วยภาพยนตร์ได้จัดซื้อ เครื่องดนตรีเท่าที่หาได้ในท้องตลาด แต่คงได้เพียงบางชิ้นซึ่งพอจัดทำเป็นวง Jazz Band ขนาดย่อม ๆ ได้เท่านั้น แม้วงดนตรีประเภทนี้จะพอใช้ในการประกอบการภาพยนตร์ได้บ้างก็ตาม แต่ก็ไม่เหมาะสมที่จะใช้ เป็นวงราชการของกองทัพอากาศ ทงเจ้าหน้าที่ผู้ปกครองก็มุ่งจะให้จัดตั้ง เป็นวงดุริยางค์ (Orchestra) เสียด้วย ข้าพเจ้าจึงได้แนะนำให้ทางกองทัพอากาศติดต่อยืม เครื่องดนตรีบางอย่างจากกรมศิลปากร ซึ่งข้าพเจ้าทราบแน่นอนทีเดียวว่า มีในคลังของแผนกดุริยางค์สากลของกรมศิลปากรอย่างเหลือเฟือ แต่ครั้งแรกที่ขอร้องไปทางกรมศิลปากรกลับปฏิเสธมียอมให้ยืม อ้างว่ากำลังใช้ราชการอยู่ ซึ่งเป็นข้อ

อ้างที่ข้าพเจ้ารู้ว่าไม่ถูกต้องต่อความจริง ต่อมาภายหลังประมาณอีก
หนึ่งปีเศษ เมื่อได้เปลี่ยนตัวอธิบดีกรมศิลปากรแล้ว จึงมีโอกาสขึ้นมาได้
พร้อมทั้งบทเพลงถวาย

ในชั้นเริ่มต้น ข้าพเจ้าได้วางโครงการและเปิดโรงเรียนสอน
วิชาการดนตรี เพื่อผลิตนักดนตรีขึ้นในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติ โดย
โครงการนี้ได้รับการอนุมัติจากผู้บัญชาการกองทัพอากาศ เป็นอย่างดีแล้ว
ซึ่งผลของการศึกษานี้ปรากฏว่าภายหลังระยะเวลาเพียง ๒ ปีวงดุริยางค์
ของกองทัพอากาศก็สามารถปฏิบัติบทเพลงในชั้นเบื้องต้นได้ก็พอใช้ ครั้น
ต่อมาข้าพเจ้าถูกขอร้องจากกรมศิลปากรให้ไปช่วยกิจการของวงดุริยางค์
กรมศิลปากรอีก เพราะกำลังเสื่อมโทรมลง ข้าพเจ้าจึงจำเป็นต้องปลีก
ตัวออกไปตรวจราชการทางวงดุริยางค์ศิลปากรด้วย แต่ในระยะเวลาต่อ
มาข้าพเจ้าต้องถูกปลดออกจากราชการของกองทัพอากาศ เนื่องด้วยครบ
เกษียณอายุ ๖๐ ปี (วันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๖) ข้าพเจ้าจึงได้ลา
ออกจากราชการของกองทัพอากาศและมาปฏิบัติราชการทางกรมศิลปากร
แต่ทางเดียว โดยได้รับการแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์การดนตรีประจำ
มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อแรกเริ่มตั้งขึ้นในฐานะลูกจ้างรับเงินเดือน

ในระหว่างเวลาที่ข้าพเจ้าปฏิบัติราชการอยู่ในกองทัพอากาศนั้น
ข้าพเจ้ามีโอกาสเรียบเรียงวิชาการดนตรี และการขับร้องไว้หลายเล่ม
โดยจัดพิมพ์ไว้ด้วยเครื่องอัดสำเนา

การปรับปรุงวงดุริยางค์กรมศิลปากร

พ.ศ. ๒๔๘๖

เมื่อมหาวิทยาลัยศิลปากรจัดขึ้นแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีนักศึกษาวิชา
การดนตรีมาสมัคร เลาเรียนแม่แต่คนเดียว ข้าพเจ้าจึงถือโอกาสให้วิท-
ยาทานแก่นักดนตรีของวงดุริยางค์ศิลปากรที่สนใจในวิชานี้ ให้ได้มารับ
การอบรมเพิ่มเติมความรู้เพื่อประโยชน์ของตัวเขาเองจักได้เป็นครูดนตรี
ที่สมบูรณ์ในอนาคต แต่ก็มีนักดนตรีที่สมัครเข้ามาแล้วเรียนเพียง ๔ คน
เท่านั้น นอกจากวิชาการเล่นเสียงแล้ว ข้าพเจ้ายังได้สอนภาษาอังกฤษ
ให้อีกด้วย นักดนตรี ๔ คนที่กล่าวนี้ไม่มีโอกาสมารับการอบรมได้
อย่างจริงจัง เพราะติดราชการในหน้าที่นักดนตรีอยู่ผลจึงไม่ใคร่สมบูรณ์
เท่าที่ควร

พ.ศ. ๒๔๙๐

ในลำดับต่อมา เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๙๐ ปรากฏว่าวงดุริ-
ยางค์ศิลปากรทรุดโทรมหนักขึ้นไปอีก ข้าพเจ้าจึงถูกส่งย้ายจากมหาวิท-
ยาลัยศิลปากรให้ไปประจำในกองการสังคีต ซึ่งวงดุริยางค์สากลสังกัดอยู่
เพื่อแก้ไขให้กลับฟื้นตัวขึ้นมา

เมื่อข้าพเจ้าได้ไปตรวจดูก็ปรากฏว่า ขอบคพร่องมีอยู่มากมาย
ซึ่งนับแต่เวลาที่ข้าพเจ้าได้จากไปตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๓ เป็นต้นมา เพื่อไป
รับราชการทางกองทัพอากาศ ปรากฏว่าบทเพลงของวงดุริยางค์ก็ระจัด
กระจายอยู่ทั่วไป เครื่องดนตรีมีสภาพทรุดโทรมมาก เครื่องอะไหล่ต่าง ๆ

เช่น สายช่อต่าง ๆ ลี้นี่ต่าง ๆ มีไม่พอจ่ายให้แก่คนตรี นักดนตรีจึง
ต้องอยู่เฉย ๆ ไม่ต้องฝึก ทั้งไม่มีการควบคุมการใช้จ่าย เครื่องอะไหล่
เหล่านี้ด้วย ในการแกะขอบกล่องต่าง ๆ เหล่านี้ ข้าพเจ้าจำเป็นต้อง
ทำทะเบียนเพลง และทะเบียนเครื่องดนตรีขึ้นมา และวางหลักการบัญชี
การควบคุมการใช้จ่าย เครื่องอะไหล่ต่าง ๆ ด้วย ข้าพเจ้าต้องเสียเวลา
เพื่อการนี้ไม่น้อยกว่า ๓ เดือน ในค่านักดนตรีนั้นแล้ว ก็ปรากฏว่าไม่มี
ระเบียบและวินัย ทั้งมารยาทเสียเลย การฝึกซ้อมรวมวงต้องดำเนินไป
อย่างขลุกขลักยากเข็ญที่สุด เพราะนักดนตรีส่วนมากมารับราชการสาย
เป็นประจำ บางวันถึงเวลา ๑๐.๐๐ น. เศษแล้วยังไม่พร้อมที่จะทำการ
ซ้อมรวมวงได้ ครั้นตอนบ่ายก็หายหน้าไป เป็นส่วนมากจะรวมวงฝึกซ้อมก็
ไม่ได้ การบกพร่องเหล่านี้ต้องกระทบกระเทือนต่อการฝึกฝน เป็นธรรมดา
ครั้นต่อเมื่อข้าพเจ้าเข้มงวดเข้าบ้าง ในเรื่องเวลาทำการฝึกซ้อมก็ดี ใน
เรื่องระเบียบวินัยก็ดี เพื่อหวังผลของการปฏิบัติดังที่ข้าพเจ้าเคยทำมา
แล้วในสมัยที่ข้าพเจ้ายังควบคุมดุริยางควงนี้อยู่ แต่ก็ได้รับการกลั่นแกล้ง
จากนักดนตรี เกล่บางคน ทำเสียงสุนัขหอนบ้าง เป่าร้องบ้าง เขียนภาพ
หัวกระโหลกกับกระดูกไขว้ไว้นบนฝาตู้เพลงบ้าง ในที่สุดถึงกับวันหนึ่งได้
เอาหมวกของข้าพเจ้าไปเตะเล่น แล้วไปชุกซ่อนไว้หลังตู้ซึ่งสูงกว่าข้าพเจ้า
จะพบ เห็นก็ต้องกลับบ้านโดยมิได้สวมหมวกวิธีเล่นอย่างสกปรกและวิบัติ
ในสถานที่ราชการและในเวลาราชการ เช่นนี้ ข้าพเจ้าไม่เคยประสพมา
เลยในชีวิต เป็นข้าราชการของข้าพเจ้ามานานกว่า ๕๐ ปี (แต่ขอกล่าว
ในที่นี้ด้วยว่าข้าพเจ้าต้องยกเว้นการตำหนิ ในหมู่นักดนตรีชั้นผู้ใหญ่รุ่น
เก่า ๆ ของข้าพเจ้า ซึ่งยังมีเหลืออยู่ไม่ถึงครึ่งของจำนวนนักดนตรีทั้งหมด
นักดนตรีเหล่านี้ยังคงแสดงความเคารพยำเกรงข้าพเจ้าเช่นเดิม) ข้า-

พระเจ้าต้องถูกโจมตีโดยนักดนตรีที่เกรงเหล่านี้ ด้วยการส่งบัตรสนเท่ห์ไม่หยุดหย่อน กล่าวหาความเข้มงวดของข้าพเจ้า นี่คือการอุปสรรคขั้นแรกของการปรับปรุง แต่ครั้นต่อมาเหตุการณ์ที่กล่าวนี้ก็ค่อย ๆ เบาบางลงมาบ้าง แต่ก็ยังหวังให้มีการฝึกซ้อมรวมวงในคอนบ้ายไม่ได้ เช่นเคย

ข้าพเจ้ามองเห็นได้ชัดทีเดียวว่า ความเสื่อมโทรมของวงดุริยางค์วงนี้เกิดขึ้นเพราะการหย่อนในระเบียบวินัยเป็นต้นเหตุ ซึ่งเป็นการยากนักยากหนาที่จะทำให้ฟื้นตัวให้ดีขึ้นได้ใน เมื่อนักดนตรีเหล่านี้ไม่เต็มใจร่วมมือเพื่อเกียรติของตนเอง และเพื่อประโยชน์ของราชการโดยที่เสียตัวเสียแล้ว แต่ถึงกระนั้นนักคิดข้าพเจ้ายังหมั่นเพียรและพยายามที่ให้มีการฝึกซ้อมการบรรเลงเพลงสำหรับประชาชนประจำสัปดาห์ ในฤดูร้อนและการแสดง Symphony Concert ภายหลังฤดูฝนถึงสามครั้งในปี พ.ศ. ๒๔๙๔ และอีกสามครั้งในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ด้วยความลำบากหนักใจเป็นที่สุด ทั้งนี้ก็เพราะในระหว่างเวลาของการฝึกซ้อมนั้น ไม่เคยปรากฏเลยว่ามีนักดนตรีมาประจำวงในหน้าที่ของตนโดยครบถ้วนแม้แต่ครั้งเดียว นอกจากวันแสดงจริงเท่านั้น เพราะเขาหวังจะได้รับเงินรางวัลจากผลของการแสดงเท่านั้น จึงเห็นได้ชัดทีเดียวว่านักดนตรีส่วนมากหวังแต่เงิน ส่วนงานและเกียรติยศนั้นไม่เอาแน่ ข้าพเจ้าเห็นว่า Symphony Concert ต่าง ๆ เท่าที่ได้แสดงไปแล้วนั้น ควรจะทำได้ดีกว่าที่ได้ทำไปแล้วอย่างมาก ถ้าหากการฝึกซ้อมได้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบวินัยและพร้อมเพรียงกัน

พ.ศ. ๒๔๙๖

เนื่องจากอุปสรรคต่าง ๆ ที่ล่วงความเจริญของดุริยางค์วงนี้ถึงได้กล่าวมาแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่ามีทางเดียวเท่านั้น ที่จะแก้ไขอุปสรรค

ต่าง ๆ เหล่านี้ได้ ก่อจัดตั้งโรงเรียนสอนวิชาอาคมคนตรี เพื่อผลิตนักคนตรี
ขึ้นมาใหม่ โดยให้สังกัดอยู่ในแผนกตุรียาภักสาภล ในความอำนวยการ
ของข้าพเจ้าโดยตรง แต่โครงการนี้ได้รับการขัดขวางต่าง ๆ นานา
จากเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของกรมศิลปากร คงจะเห็นได้จากสำเนาเอกสาร
ที่แนบมานี้

(สำเนา)

สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

กรมศิลปากร

วันที่ ๓๘๖๘ วันที่ ๑๙ ธ.ค. ๕๕

วันที่ ๔๔๔๓ วันที่ ๒๒ ธ.ค. ๕๕

ที่ วธ.๑๗๑๑๑/๒๔๕๕

กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

๑๘ ธันวาคม ๒๔๕๕

เรื่อง พระราชกระแสเกี่ยวกับ เรื่อง การสอนวิชาคนตรี

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

ด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเสนอว่า ในคราวที่ได้
เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เพื่อถวายคำชี้แจงข้อราชการ เมื่อวันที่ ๒๖
พฤศจิกายน ศกนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราช
ปรารภว่า ตามโรงเรียนต่าง ๆ ควรจะได้มีการสอนและฝึกวิชาคนตรี
ทั้งไทยและสาภลด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้กราบบังคม
ทูลว่า ขณะนี้กระทรวงศึกษาธิการก็ได้กระทำอยู่แล้ว แต่ส่วนมากเป็น
การสอนขับร้องและคนตรีไทยจึงรับที่จะนำมาพิจารณาวิธีใหม่ พระองค์
ท่านทรงรับสั่งว่า การคนตรีของเราขาดครูผู้ชำนาญ ครูคนตรีที่มีอยู่ใน

ปัจจุบันนี้วันแต่ละวันจะไปตรวจโลกทั้งโรงเรียนการดนตรีชั้นโดย เฉพาะ เพื่อฝึกให้มีผู้ชำนาญในวิชาดนตรี อันจะเป็นประโยชน์แก่ทางราชการและ ประชาชน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้กราบบังคมทูลว่า หาก จัดเป็นโรงเรียนแล้ว ทาง ก.พ. จะต้องเทียบวุฒิของผู้ที่สำเร็จจากโรงเรียนแห่งนี้เพื่อเข้ารับราชการด้วย มิฉะนั้นเริ่มแรกจะมีนักเรียนน้อยและ อาจหาผู้สมัครไม่มีใครได้และรับที่จะเสนอให้ทางรัฐบาลพิจารณาว่า จะจัด ตั้งขึ้นเพื่ออยู่ในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการหรือกรมศิลปากรต่อไป

อนึ่ง เรื่องโรงละครของกรมศิลปากร ขณะนี้ปรากฏว่าชำรุดทรุดโทรมมากควรจัดทำให้ดี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้กราบบังคมทูลว่า รัฐบาลได้คิดจะทำเหมือนกัน แต่งบประมาณถูกตัดไปตรงพระราชทานความเห็นว่าเป็นเงินประ เภทลงทุนหรือเงินกู้ แล้วให้กรมศิลปากรจัดหาประโยชน์เพื่อนำส่งคืนเป็นการใช้หนี้

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ศกนี้ ลงมติมอบให้กระทรวงวัฒนธรรมรับไปพิจารณาจัดตั้งโรงเรียนสอนวิชาดนตรีขึ้น รวมทั้งเรื่องการสร้างโรงละครแห่งชาติด้วย

จึงยืนยันมา.

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงนาม)

ชำนาญอักษร

(หลวงชำนาญอักษร)

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

นำเรียน ผู้รักษาการแทนปลัดกระทรวง
เพื่อทราบและนำเสนอ

รมช. ทราบและพิจารณาทั้ง ๓ เรื่อง
กรมศิลปากรมีและดำเนินการอยู่แล้ว

๑๙ ธ.ค. ๙๕

ขอประทาน เสนอท่านรัฐมนตรีช่วยว่าการฯ
กระผมจักได้ส่ง เรื่อง ให้อธิบดีกรมศิลปากรพิจารณาดำเนินการ
ตามพระราชประสงค์ต่อไป.

(ลงนาม) รณสีทิพิชัย

๑๙ ธ.ค. ๙๕

ทราบแล้ว

(ลงนาม) พล.ท. สวัสดิ์สรยุทธ

๒๑ ธ.ค. ๙๕

เสนอ อธิบดีกรมศิลปากร

ได้โปรดพิจารณาและดำเนินการตามพระราชประสงค์ต่อไป

(ลงนาม) รณสีทิ

๒๒ ธ.ค. ๙๕

ส่งหัวหน้า กกส. พิจารณาเสนอ ส่งสัยในหลักการข้อใดให้ถามได้

(ลงนาม) รณสีทิ

๒๓ ธ.ค. ๙๕

รายงานการประชุมหัวหน้ากอง กศก.

ครั้งที่ ๖/๒๕๕๖

วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖

เริ่มประชุม เวลา ๑๐.๓๐ น.

ผู้มาประชุม

๑. พ.ท. หลวงรณสีทธิพิชัย อศก. ประธาน
๒. ม.จ. สมัย เฉลิม กฤดากร สถาปนิกพิเศษ
๓. นายศิลป์ พีระศรี อาจารย์ปฎิมากร
๔. หลวงบริหารบาลบุรีภัณฑ์ ภัณฑารักษ์เอก
๕. นายกฤษณ์ อินทโกศัย ลศก.
๖. นายธนิต อยู่โพธิ์ หัวหน้า กศส.
๗. นายตรี อมาตยกุล หัวหน้า กสก.
๘. ม.จ. ยาใจ จิตรพงศ์ หัวหน้า กสภ.
๙. นายแนบ พวงไฟโรจน์ รักษาการหัวหน้า กหศ.
๑๐. นายมานิต วัลลีโกดม หัวหน้า กบค.
๑๑. นายยิ้ม ปัทมาขจร รักษาการหัวหน้า กจช.
๑๒. นายสถาพร เวคะวากยานนท์ รักษาการ ลมศ.
๑๓. นายนิวัฒน์ กชพงศ์ รักษาการหัวหน้า ผสบ. เลขานุการ

ประธานกล่าวว่า เรื่องดุริยางค์สากล พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์จะให้มีความสมบูรณ์ภาพและคุณภาพดีกว่าที่เป็น
อยู่ในเวลานี้ และท่านนายกรัฐมนตรีก็มีความประสงค์เช่นนั้น และใครจะ
ให้ตั้งโรงเรียนเป็นเอกเทศโดยเฉพาะ แต่การตั้งเป็นเอกเทศรู้สึกว่าจะ
ไม่สะดวกต่อการบังคับบัญชาและไม่มีวิษยฐานะ เพราะเรียนแต่ทางดนตรี
อย่างเดียวไม่ได้เรียนวิชาสามัญ จึงให้ตั้งเปิดเรียนในโรงเรียนนาฏ-
ศิลป์ตามที่ตกลงกันไว้แล้ว วิชาสามัญคงมีสอนไปตามหลักสูตร ส่วนวิชา
ศิลป์ขอให้เรียนแต่วิชาดุริยางค์สากลโดยเฉพาะอย่างเดียว และขอให้
หัวหน้า กกลส. รับผิดชอบพิจารณาวางหลักสูตร นอกจากนั้นขอให้เปิดสอนศิลป์
ศึกษาชั้นสูงขึ้น เพื่อนักเรียนจะได้รับยกเว้นการเกณฑ์ทหารต่อไป หัวหน้า
กกลส. รับผิดชอบ.....

ขอให้สังเกตด้วยว่า ในฐานะที่ข้าพเจ้าได้รับการแต่งตั้งให้เป็นศาสตราจารย์
การดนตรีมหาวิทยาลัยศิลปากร และได้ถูกเรียกตัวเข้ามาให้ช่วย
เหลือการปรับปรุงกิจการของวงดุริยางค์สากลศิลปากร ในฐานะเป็นผู้
เชี่ยวชาญการดนตรีตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นต้นมา แต่ก็ได้ถูกเชิญตัวให้
เข้ามาร่วมการประชุมครั้งนั้นด้วยนั้น เป็นการสมควรหรือไม่ประการใด
ขอให้ท่านผู้อ่านโปรดพิจารณาและวินิจฉัยดูด้วย ครั้นต่อมาอีก ๑๐ เดือน
ข้าพเจ้าได้รอคอยดูการคลี่คลายของการปรับปรุงตามวิธีของที่ประชุมนี้กำ
หนดไว้ เห็นแล้วก็หมดศรัทธาและสิ้นหวังที่จะทำให้อุริยางค์วงนี้ฟื้นตัวขึ้น
มาได้ ข้าพเจ้าจึงจำเป็นต้องลาออกจากราชการของกรมศิลปากรตั้งแต
วันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๗ เป็นต้นมา.

กรุงเทพฯ วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๗

ผลงานในกรมตำรวจ

ในปี ๒๔๙๓ นายพลตำรวจเอกหลวงชาติตระการโกศล ซึ่งเป็นอธิบดีกรมตำรวจในขณะนั้น ได้มีหนังสือขอความร่วมมือไปยังกรมศิลปากร ขอยืมตัวคุณพระ เจนดุริยางค์ มาเป็นผู้วางโครงการจัดตั้งวงดุริยางค์ขึ้นในกรมตำรวจ เพื่อใช้บรรเลงนำขบวนสวนสนามและในรัฐพิธีต่าง ๆ ฉะนั้นในตอนเช้า คุณพระ เจนดุริยางค์จะมาประจำทำการสอนที่กรมตำรวจและในตอนบ่ายก็จะไปปฏิบัติงานทางกรมศิลปากร

ผลงานที่คุณพระ เจนดุริยางค์ได้พยายามอบรมสั่งสอนตำรวจดุริยางค์นั้น ได้ปรากฏผลแก่สายตาประชาชนเป็นครั้งแรก ในประวัติของกรมตำรวจ ซึ่งในพิธีการสวนสนามของกรมตำรวจเมื่อ ๑๓ ตุลาคม ๒๔๙๔ ได้ใช้วงดุริยางค์ของกรมตำรวจบรรเลงนำขบวนสวนสนามเอง วงดนตรีของกรมตำรวจได้รับความยกย่องสรรเสริญ จากบรรดาท่านผู้ใหญ่ตลอดจนถึงประชาชน นอกจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คุณพระ เจนดุริยางค์ นำวงโยธวาทิต ของตำรวจเข้าถวายการบรรเลงที่พระที่นั่งอัมพรสถานอีกด้วย ต่อมาก็ยังทรงโปรดปรานมากยิ่งขึ้น เมื่อมีพระราชพิธีหรืองานต้อนรับพระราชอาคันตุกะต่างประเทศแล้ว มักจะทรงโปรดเกล้าฯ ให้วงดุริยางค์ตำรวจเข้าถวายการบรรเลงแทบทุกครั้งไป ในการนี้คุณพระ เจนดุริยางค์จะเป็นผู้จัดรายการเพลงและควบคุมการฝึกซ้อมด้วยตนเอง

ในตอนปลายปี ๒๔๙๖ กรมตำรวจได้มอบหมายให้คุณพระ เจนดุริยางค์ จัดตั้งวงดุริยางค์ตำรวจให้กับโรงเรียนพลตำรวจในภาคต่าง ๆ

รวมทั้งโรงเรียนพลตำรวจนครบาล ท่านจึงได้รวบรวมตำราแบบเรียน
แบบฝึกหัด สำหรับอบรมนักดนตรีของวงโยธวาทิต เพื่อทำหน้าที่เป็นครูฝึก
นักดนตรีอีกชั้นหนึ่ง

จากผลงานที่คุณพระเจนดุริยางค์ ที่ได้ปฏิบัติมาเป็นผลให้วงดุริ-
ยางค์ของกรมตำรวจ เจริญเป็นปีกแผ่นขึ้น กรมตำรวจจึงได้ขอโอนคุณพระ
เจนดุริยางค์ จากกรมศิลปากรมารับราชการในกรมตำรวจ ในตำแหน่ง
ผู้อำนวยการฝึกสอนวิชาการดนตรี และผู้เชี่ยวชาญวิชาดนตรีกรมตำรวจ
เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ เป็นต้นมา และรับราชการต่อเนื่องมาจน
ถึงวาระสุดท้ายที่ได้ถึงแก่กรรมลง เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๑.

WHO COMPOSED THE NATIONAL ANTHEM?

WRITTEN BY

PHRA CHEN DURIYANG

Of all the national hymns of the world, the Siamese national hymn known as "Sanrasoen Phra Barami" is one of the most effective and impressive pieces of music. It is used for the reception of Their Majesties the King and the Queen.

On listening to it when played by a full military band just outside the throne hall of the Amarind palace in the days gone by, while a state ceremony was in progress, one could never fail to be deeply moved by the strains of this anthem, in the atmosphere of serene solemnity, with His Majesty the King seated on the throne, members of the royal family and government officials in full dress, paying homage to him. It was then an anniversary of his birthday.

On examining the melody of the anthem, it will be seen that it is composed of several simple and detached phrases, strung together like a garland dotted with flowers, but its real charm lies, in a great extent to the harmonies sustaining it, making it an artistic production.

Who was then the composer of this anthem? This question has been asked by foreigners and the Siamese alike, and there has always been frequent controversy as to the real name of its author. The majority of our own people believed it to be of Siamese origin, being composed by an unknown Siamese musical expert in the good old days who made it up out of the fanfare flourish which is usually played from trumpets (so-called European Brass instrument) during state ceremonies and later harmonized by a European bandmaster who then made arrangement for performance by a military band during the early part of the reign of King Chulalongkorn (King Rama the Fifth), but from the sound and the notation taken of this flourish, one finds only little connection with the main theme of the anthem, although it resembles it somehow.

In order to come to the point as to the original author of the anthem, H.R.H. Prince Naris - A royal half-brother of H.M. King Chulalongkorn and a keen artist - had been approached by the Royal Institute in the year 2478 (A.D. 1935). His Royal Highness had kindly made a thorough research and had stated as follows:-

Regarding the national anthem or The Sanrasoen Phra Barami. It was stated that His Majesty King Chulalongkorn, on his first royal visit to India in the year 2414 (A.D. 1871) when arriving at Singapore, came to know that all nations had possessed an appropriate national hymn of their own, but our nation was yet without one, so he wished that our nation should also possess one. This royal wish was made known to a European bandmaster in Singapore, who then made several compositions in the European style with European wordings and offered them to His Majesty. It is not known whether this bandmaster composed the music himself or obtained the music from some other sources and his name is also unknown. His Majesty the King then made a choice of the different compositions offered him and bought one, which he then commanded to apply Siamese wordings to the melody; these wordings have later been corrected and altered several times until the sixth reign when His Majesty King Vajiravudh made the last alteration which remained in use up to now.

During a conference of the committees of Siamese musical experts in charge of taking musical notations of Siamese national music in the palace of H.R.H. Prince Damrong about 35 years ago, the writer who was present, then acting as President of the committee, remembered that H.R.H. Prince Damrong mentioned the name of this composer as Hoodson or Hudson.

พิมพ์ที่ บางกอก ซีเกรตาเรียล ออฟฟิศ

เลขที่ ๑๔/๑-๒ ถนนสุรวงศ์ โทร ๓๓๗๓๗ - ๓๖๗๔๘

นายประเวทย์ วิชชุประภา ผู้พิมพ์และโฆษณา ๒๕๑๒